دین، ژبه او ملت

Ketabton.com

لیکوال
مبارز څاپی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دين، ژبه او ملت

ليکوال :

مبارز "ځاپی"

پته :

بن، جرمني

کال : 2004 ع

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د کتاب ځانګړنې

د کتاب نوم : دين ، ژبه او ملت.

ليکوال : مبارز "څاپی".

خپرندوی : د پښتونخوا د پوهنې دېره پېښور

چاپ شمېر : 1000 ټوکه.

چاپ نېټه : ۱۳۸۳ ل/۲۰۰۴ ع.

کمپوزګر : حاجي محمد "عمرخېل".

چاپ او کمپيوټر ځای

د دانش خپرندويې ټولنې تخنيکي څانګه

قصه خوانی بازار، پېښور **Tel/ Fax: 2564513**

E-mail: danish2k2000@yahoo.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

هغه چا ته چې حق پالي او د واقعیتونو له لمانځنې ډډه کوي.
هغه چا ته چې د دین پر اصولو معتقد وي نه د مذهب پر دستورونو.
هغه چا ته چې خپلې ژبې ته لکه د اسمانونو ، ځمکې او انسانانو د رنګونو د اختلاف په څېر ، چې د
لوی ښتن د قدرت د خلقت سترې نښې ګڼل کېږي درناوی ولري.
هغه چا ته چې پر خپل هېواد ، پر خپل ولس او پر خپل فرهنګ مین وي.

او

هغه چا ته چې د ښځې او نر تر منځ د حقوقو هېڅ توپیر نهویني.

په خورا مینه او درناوي.

مبارز "ښاپې"

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

1. تقریظ............................... عبدالحمد "مموزی".............................(ا).
2. ملت، ملیت، ناسیون، نېشن، ناسیونالیزم یا نیشلیزم.............(یو)

لومړۍ برخه

3. هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی................................. 1
4. نیشنلیزم هېڅکله هم د هېڅ دین بنسګټ نه دی............................. 8
5. بیا هم وایم، چې هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی............. 17
6. "چې آیا هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی؟ "........................ 30
7. آیا هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی؟................................ 52

دویمه برخه

8. نیشنلیزم، ناسیونالیزم: یا ملت غوښتنه.. د قرآن له نظره.............. 67
9. نچوړ... 112

دریمه برخه

10. بوللـه.. 118
11. د زرغون نورزي په یاد... 127
12. طالب ته !.. 130
13. څلوریزه: اسوېلي.. 136
14. برهان الدین رباني... 137
15. ای زماني !.. 141
16. څلوریز: دوره.. 145
17. ترانه... 146
18. ساندې... 148
19. څلوریزې: څله؟... 151
20. څله؟... 151
21. پردېسه لېونتوب... 154
22. څلوریزې: پښتون.. 155
23. د ژوندون خبره.. 156
24. څلوریزې: اوښکې.. 158
25. ګور شو د ژوندیو کور.. 159
26. په ګوندۍ توګه... 161
27. ناپوهي... 163
28. څلوریزې: چې وار زما شو 165
29. خپېره.. 166
30. دعا !.. 167
31. نه لمانځنه... 169

(c) ketabton.com: The Digital Library

32. د زماني ازمېښت 171
33. افقي او عمودي ځلوریزه: ژړا 174
34. د لمر ځرک 174
35. راشه چې پخلا شو 176
36. د سیاست لوبغاړي 178
37. ژوند 180
38. ځلوریزه: ازمېښت 181
39. ترانه 182
40. اغزن خوبونه 185
41. کباړ 189

څلورمه برخه

42. پرانستی لیک: ښاغلی جمهور ریس بوش ! 191
43. د قبایلي مېرمنو د خیر ښګڼو.... ډاکټر بېګم جان ! 195
44. د ښاغلي عطامحمد "شېرزي" د سترګو لیدلي حالات 197
45. بلن لیک 200
46. درونډ مشر ښاغلی محمد افضل خان لالا ! 201
47. ملګري ملتونه، لویه جرګه او اساسي قانون 203
48. پرانستی لیک: د ډیورنډ د کرښې په هکله 207
49. حرکت 209
50. د مأخذونو فهرست ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

تقریظ

لنډه کتنه، تبصره او وړاندیزونه

د ښاغلي محترم (مبارز ځاپي) صاحب رساله چې د (دین، ژبه او ملت) تر سرخط او عنوان لاندې يې لیکلې، په غور او دقت سره مې ولوستله، او هم مې د (ښاغلو سرباز صافي صاحب او زلمي مومند صاحب) لیکونه، چې د مبارز صاحب د مقالې په ځواب کې يې د دعوت جریدې ته استولې په زیات اهتمام سره مطالعه کړل؛ نو بیا ماته هم دا فکر پیدا شو، چې په دې هکله او اړوند زه هم څه ولیکم ځکه دا موضوع ډېره جالبه، مهمه، په زړه پورې او په نسبي توګه بکر او تازه بحث او څېړنه ده؛ نو بیا مې له څه سوچ او فکر کولو وروسته دا ښه وګڼله، چې ددې رسالې د عمومي مطالبو او مندرجاتو په نظر کې نیولو سره ځینې وړاندیزونه په لنډه او اجمالي توګه ښاغلي مبارز صاحب ته عرض کړم:

(1) څرنګه چې ددې رسالې زیاته برخه د دعوت په جریده کې خپره شوې؛ نو ښایي دوهم ځل خپرونه به يې (تحصیل حاصل) وي.

(2) دا موضوع او په همدې توګه ځینې نور مباحث او موضوعات ډېر جالب، جاذب؛ خو زیات حاد، بغرنځ او راپاروونکي دي.

(3) د ښاغلي مبارز صاحب لیکنه ډېره سلیسه، روانه، ادبي، عام فهمه او د مطالبو په راغونډولو او تحلیل کې يې ډېر زیار ایستلی دی.

(4) محترم ځاپي د ګران هېواد افغانستان یو مشهور شاعر، لیکوال، ادیب، مسلمان، متدین او په اسلام، وطن او پرګنو مین ملي شخصیت دی، هغه تر او سه زیات شمېر کتابونه چاپ او هم يې ډېرې مقالې په مختلفو جریدو، ورځپاڼو او مجلو کې خپرې کړې دي. ښاغلی مبارز تر وسه وسه زیار باسي تر څو له مختلفو لارو خپل دین، وطن، کلتور، ژبې، فرهنګ او مقدساتو ته خدمت وکړي، او په دې سپېڅلې او منلې شوې لاره کې يې له یو لړ اقتصادي، سیاسي او ټولنیزو ستونزو او غمیزو سره سره اوچت ګامونه اخیستي او زیات کار يې کړی.

(5) څرنګه چې د اسلامي علومو او دراساتو ساحه ډېره ارته، علمي، تاریخي او فرهنګي ده، او له بلې خوا ددې ځانګو او عناوینو په سر کې تعبدي اصول او احکام ځای لري؛ نو هر یو لیکوال په خپل مضمون کې د موضوع یو اړخ له یوې زاویې څخه څېړلی دی، چې په مجموع کې د ټولو مقالو مندرجات او محتویات د زیاتې پاملرنې وړ دي؛ خو ځینې لیکوالان ددې پر ځای، چې په ښاغلي مبارز صاحب د کفر او انحراف ټاپې په اشاره او طنز کې ووهي ښه او معقوله به دا وه، چې د مقالې له خپرېدو مخکې يې له هغه څخه د داسې مطالبو په اړه توضیح غوښتې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وای، ځکه ديني احکام حکم کوي او وايي چې: "يو مسلمان په يوه ګناه مه کافر کوئ او له اسلام څخه يې مه باسئ ". حال دا چې ښاغلي مبارز کوم جرم او ګناه نه ده کړې بلکې د الهي متبرکه آياتونو په رڼا کې يې ځينې موضوعات تحليل او بررسي کړي دي. او له بلې خوا ښاغلی ځاې يو متدين، مجاهد، پوه او په اسلامي احکامو او دساتيرو ټينګ ولاړ ديني او ملي شخصيت دی؛ نو داسې مسايل او موضوعات ددې پر ځای چې د منازعې، مشاجرې او مخاصمې له لارې وربانديې بحث او څېړنه وشي ښه به دا وي، چې د مذاکرې او تفاهم له لارې د اسلامي ورورۍ او ديني اصولو او ارزښتونو په بنا بې له توهين او تحقير څخه وربانديې ريسرچ وشي. لکه چې امام اعظم صاحب(رح) د حج په سفر کې د ډېرو مذاهبو او فرقو له مشرانو او خاوندانو سره په ډېره حوصله او سړه سينه بحث وکړ او هغوی يې قانع کړل.

(6) څرنګه چې ددې موضوع زياتې مقالې د دعوت په خپرونه کې نشر شوې دي؛ نو زما په نظر ښه به دا وي، چې د ښاغلي مبارز صاحب پاتې مقالې او ريسرچ او خصوصاً (18) سوالونه د دعوت په اخبار او يا په بله خپرونه کې نشر او بيا د مختلفو پوهانو او عالمانو معلومات تر لاسه، او له هغه وروسته که چېرې لازم يې وګڼي له يو لړ بدلونونو او حذفياتو وروسته دې چاپ او خپور شي، دا به ښه وي.

(7) زما په نظر د نړۍ سيمې او خصوصاً د اسلامي هېوادونو او مذهبي ګوندونو او جريانونو د کړنلارې او پاليسۍ په نظر کې نيولو سره ددې پر ځای چې د داسې موضوعګانو خپرول د افغانانو او خصوصاً د پښتنو تر منځ اتحاد او اتفاق راولي، تضادونه او بېلتونونه زېږوي، چې البته ښکاره مثال يې په لومړي قدم کې همدې د دوو پښتنو عکس العمل دی. له بلې خوا د هېواد په دننه او همدغه شان په سيمه او نړۍ کې د (ملت، مليت، ناسيوناليزم، نيشنليزم، دين او ژبې) آواز پورته کول زيات دښمنان او مخالفان لري او هغوی تر وسه وسه زيار باسي، چې دا آوازونه او غورځنګونه له مختلفو لارو وټکوي او غلي يې کړي. ځکه دا حساسې او مهمې موضوعګانې دي. وګورئ دا زموږ د پښتنو څومره بدبختي او کمزوري ده، چې خپل ملي مشران او پوهان په يو نوم او بل نوم ټکوو او د هغوی په اړه ډول ډول منفي تبصرې او خبرې کوو د مثال په توګه (خان عبدالغفار خان) چې (32) کاله يې د پښتنو په غم او وير کې زندانونه او جېلونه وګالل او د هغوی د حقوقو د تامين آواز يې پورته کړ او شپه او ورځ يې زيار وايست چې پښتانه د اسلامي، ملي او بين المللي اصولو په استفادې سره د خپلواکۍ او آزاد ژوند خاوندان شي؛ خو له بده مرغه، چې نن يې يو شمېر مزدور او اجير کسان غندي او ورپسې پروپاګندونه کوي حال دا چې پنجابيان او نور قومونه محمدعلي جناح ملي قايد بولي، احترام او نمانځنه يې کوي او همدغه شان ګاندي ته زيات احترام او ارادت لري، او په همدې ترتيب د نړۍ په نورو هېوادونو کې ملي قايدين او زعيمان د احترام او قدر وړ شخصيتونه بولي.

(8) ښاغلي مومند په خپله مقاله کې د (رباني او مسعود) تعصب او تنګ نظري ياده کړې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلي یې دي، چې رباني د ایران پلاوي ته ویلي دي، چې زما سره تعاون وکړئ تر څو دوه کاله نور هم پاتې شم؛ نو دا پاتې پښتانه به هم له کابل نه وکاږم. او یا دا چې د ازبک هیئت د سوال په ځواب کې یې ویلي دي، چې پښتانه یو قوم دی، چې اصلاً د هندوستان څخه را مهاجر شوي دي. حال دا چې رباني او مسعود دواړه ځانونه مسلمانان او د حسن البنا، مودودي، محمد قطب او سید قطب د لارې کلک اخوانیان بولي؛ خو له خپل قوم، ژبې، نژاد او کلتور څخه په کلکه ملاتړ کوي او همدا سبب دی، چې دوی پخوا هم واک او قدرت په لاس کې درلود او اوس هم په حکومت او ملت کې مطرح دي، حال دا چې د پښتنو کینږ اړخي زمامداران لکه (تره کی، امین او نجیب) او ښي اړخي مشران لکه (حکمتیار، ملا محمد عمر) چې دوی ته قوم، ژبې، نژاد او نورو معیارونو ارزښت نه درلود له ټول واک او ځواک سره سره له منځه ولاړل. ځکه دوی نشنلیزم او ناسیونالیزم په کلکه سره غانده. که چېرې نیشنلیزم، ناسیونالیزم، ژبه او نور ملي معیارونه او اصول د اسلام د سپېڅلي دین سره منافات او مغایرت لري؛ نو بیا ولې دوی د جمعیت له ګروپ سره، چې په دوی کې دا صفات او خصایل په افراطي توګه وجود لري یو ځای او د هغوی قسم ورکولو ته حاضر شول؟ او هغوی ته یې ورونه وویل. او اوس هم د دوی تر څنګ په مرئي او غیر مرئي توګه حرکت او فعالیت کوي.

دا چې ښاغلي مومند لیکلي، چې طالبان نشنالستان وو غلطه خبره ده، ځکه هغوی د نشنلیزم ډېر کلک مخالفین او دښمنان وو، دا چې دوی زیاتره په پښتو ژبه خبرې کولې علت یې دا و، چې د دوی بله ژبه زده نه وه. د پښتنو سیمو او سېډونکو له دوی سره د پښتو او پښتونولی په حساب ډېرې ځاني او مالي مرستې وکړې او حتی ټولې وسلې یې ورته وسپارلې؛ خو دوی ورسره جفا وکړه او همدا اوس هم پښتانه د دوی د تورو کړو، وړو له کبله ځورول کېږي، کورونه یې لټول کېږي او په ډله ایزه توګه وژل کېږي. لنډه دا چې که چېرې ددې دوو لیکوالانو په هره جمله او پاراګراف بحث او څېړنه وکړو په نتیجه کې به یو بل کتاب منځ ته راشي.

(9) د ملتونو او قومونو لوړوالی او جګوالی تعصب او پاشیستي نه ده، ځکه څښتن تعالی بني اسرائیلو ته فرمایي: "چې موږ تاسو ته د نړۍ په نورو انسانانو فضیلت درکړ". او همدغه شان الله تعالی په قران کریم کې فرمایي چې: "تاسې مسلمانان بهترین امت یاست چې د خلکو د لارښونې لپاره راوتلي یاست". ښاغلي مومند په خپله اوږده مقاله کې ځینې دلایل ذکر کړي، چې د هغو متبرکه آیاتونو شان نزول او محتویاتو له موضوع سره اړخ نه لګوي. له بلې خوا مومند صاحب د ځینې کسانو او هېوادونو لکه (هتلر، لبنن، امریکا، انګلیس، اسرائیل) او د ځینې نورو یادونه کړې ده؛ خو په دې هکله ویلی شو، چې دوی له خپل نشنلیزم او ناسیونالیزم څخه کار واخیست او خپل هېواد یې د ترقۍ او پرمختګ لوړې درجې ته ورساوه، چې نن په اسلامي ملکونو باندې جابرانه او ظالمانه سرداري او باداري کوي او موږ په غرونو او رغونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې نه پرېږدي کورونه او جېبونه مو لټوي او هر څه، چې غواړي هغه راباندې اجرا کوي...

(10) لکه چې وويل شول اسلامي احکام او دساتير د ېر جامع او په نړۍ کې ورباندې په زرونو کتابونه، مقالې، او رسالې ليکل شوي او هر عالم او مجتهد د خپلې پوهې، کفايت او درايت په اندازه ورڅخه ګټه ترلاسه کړې او غامض موضوعات يې څېړلي دي. نو دا چې ښاغلي (مبارز) هم په دې هکله يو لړ مطالب راغونډ کړي او پر هغه يې رڼا اچولې ده د هغه زيار او هلې ځلې د زيات قدر او ستاينې وړ دي څښتن تعالی دې محترم ځاپي صاحب ته زيات بريالیتوبونه په نصيب کړي، چې په دې اړوند او يا د نورو موضوعاتو په ارتباط نورې رسالې، مقالې او کتابونه وليکي او د پښتو ملي ژبه غني او بډايه وګرځوي.

(11) که څېرې دا رساله په دې بڼه او شکل سره چاپېږي په حقيقت کې مبارز صاحب د هغو مقالو او مضامينو له خپرېدو سره مرسته کوي، چې د نشنليزم او ناسيوناليزم او خصوصاً د هغه پر خلاف چې په تنګ او محدود چوکاټ کې په طنز او اشاره ليکل شوي دي. او البته ښاغلی مبارز صاحب هېڅ ضرورت او اړتيا نه لري، چې هغه زيات تکثير کړي.

په درناوي

آزاد ليکوال (عبدالمحمد مموزی)

د سنګر او سهار د آزادو اخبارونو

موسس او چلوونکی په المان کې.

مموزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملت، مليت، ناسيون، نېشن، ناسيوناليزم يا نيشنليزم

الف : د "ملت" يا "مليت" توری يا غونډلې په اصالت کې د عربي ژبې په ببخ او ريښې پورې نښلي. وګورئ دغه د ملت توری يو نيم زر کاله مخکې په قرآن کريم کې څو ځله استعمال شوی دی.

(1) د البقرا سورا په 148 آيت کې چې وايي: هر ملت ته جدا قبله ټاکل شوې ده.

(2) د آل عمران په 95 آيت کې چې د ابراهيمي حنيف ملت په هکله روښانه هدايت لري.

ب : "Nation" دغه نومنيزه توری په فرانسوي او جرمني ژبو کې د "ناسيون" په غريزه توګه تلفظ کېږي؛ خو په انګليسي ژبه کې

(يو)

د "نېشن" په شکل مګر په دواړو حالاتو کې ددغه توري اصالت د لاتيني ژبې ببخ او ريښه لري، چې په ليک دود او معنی کې يې هيڅ کوم توپير نشته دی.

ج : نيشنليزم يا ناسيوناليزم، چې د لاتيني ژبې د "Nation" په توري پورې تړاو لري، د لويديځې نړۍ مال دی. مګر "ملت پالنه" يا "مليت پالنه" د ختيځو ولسونو مال ګڼل کېږي.

د : د "Nation" کليمه، چې له لويديځ نه ختيځ ته راغلي په ختيځ کې ددې کليمې لپاره د "مليت" کليمه استعمال شوې ده. اګر چې د مليت توری د "Nation" تحت اللفظي معنی نه افاده کوي، ځکه چې "مليت" د "مسلک"، "ايډيالوژی" او "فکر" په معنی په شرقي ادبياتو کې استعمال شوی توری دی. او "ملت" د هغو خلکو مجموعې ته ويل کېږي، چې د مسلک، عقايدو او فکر کولو په اصولو سره يو ځای شوي وي. يا هغه خلک دي، چې په پورتنيو ګډو مفاهيمو کې شريک وي. سره له دې، چې د "ملت" توری عربي دی خو عربو د "Nation" لپاره د شعب کليمه استعمال کړې ده، چې معنی يې "شکل"، "فورم" دی، چې "شعبي"، "تشعب" او د "انشعاب" سره شريکه ريښه لري. په دې معنی، چې "ناسيون" يا "نېشن" د انساني کتلې يوه ځانګه ده، دلته خپله څرګندېږي، چې "ناسيون"، "شعب" او "مليت" د يوه مفهوم لپاره درې مختلې اصطلاح ګانې استعمال شوې دي، چې په لاتيني ژبه کې "نژاد" په عربۍ کې "شکل"، "فورم" او په ايران، افغانستان او ځينو نورو شرقي هېوادونو

(دوه)

کې "فرهنګ" او "روح" يا د افرادو معنوي خصوصيات "محتوا" د اساس په شکل منل شوي دي. په شرق کې د مليت د اصالت مکتب په دې هکله د غربي طرز تفکر سره تفاوت لري."[1]

---

(1) استعمار او ناسيوناليزم 64 مخ، ليکوال استانه ګل "شېرزاد".

(درې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دغو پورتنيو لنډو معلوماتي څرګندونو سره جوخت غواړم د دعوت په خپرونه کې زما د "هر دين په خپل بنسټ کې نېشنليزم دی" مضمون او د هغه په هکله چې کوم غبرګونونه رامنځته شوي دي په دوو برخو کې خپلو ګرانو لوستونکيو ته کټ مټ وړاندې کوم. يعنې لومړۍ برخه کې د ليک او د ليک په هکله غبرګونونه او دويمه برخه يې د غبرګونونو په هکله څېړنيزې څرګندونې دي، چې د قرآني آيتونو د ترجمو او تفسيرونو سره يو ځای وړاندې شوي دي.

په خورا درناوي
مبارز "څاپي"
بن، جرمني

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی

د ځمکې پر مخ، چې څومره انسانان اوسېدلي دي، یا نن چې په کې اوسېږي، دوی ټول د یو او بل په نامه خامخا د یوې لیارې، د یو مذهب یا د یوې عقیدې لرونکي او د خپلوا که ژبې خاوندان دي، او دوی هېڅکله دې ته په اسانه نه د سوب شوي، لا هم نه سوبېږي، څو له خپلې عقیدې، مذهب یا له خپلې لیارې او ژبې څخه واوړي. دا ژبه ده، چې عقیده او مذهب خپروي، او دا عقیده او مذهب دی، چې ژبې او فرهنګ ته وده وربښي. د لوی خدای(ج) په ستر حکمت کې هم ژبه د دین پالنې او ولس پالنې بنسټیز لامل ګرځول شوی دی. څومره چې یو ولس خپل دین پاللی، هغومره یې خپله ژبه پاللې ده. څومره، چې یو ولس د خپلې ژبې له پاللو څخه لرې شوی، هغه ولس هغومره د خپل ژوند د پایښت له بنسټونو څخه جلا شوی او د هلاکت کندې ته غورځېدلی دی.

دین نه یوازې د انسان ګروهې او انګېرنې سوچه او سپېڅلې کوي، چې په ملي جوړښت کې ملي فرهنګي بنسټونو ته پیاوړې وده وربښي. یعنې: دین د ژبې له لیارې د ولس فرهنګ نه یوازې دا چې غښتلی کوي؛ بلکې ډېره زیاته وده هم ورکوي. له دې کبله ویلی شو، چې دین د ولس د ژبې او فرهنګ د ودې او پراختیا ستر عامل دی. همدا دلیل دی، چې د اسلام دین عربي فرهنګ او د عیسوي دین یهودي فرهنګ ته په نړۍ کې د ودې او پراختیا ډېره پراخه ورشو ورکړې ده. چېرته، چې څوک عیسایي دی، هغه د یهودي فرهنګ خاوند او چېرته، چې څوک مسلمان دی، هغه د عربي فرهنګ خاوند دی. موسی علیه السلام، چې کله یو شمېر بني اسرائیل د خوسي په عبادت کې اخته ولیدل؛ نو هغوی یې د لوی خدای(ج) او د بني اسرائیلو د ولس د دښمنۍ په ګناه ټول ووژل. همدا راز د اسلام د مقدس دین استازي حضرت محمد(ص) هم له خپل قریشي کهول سره تر هغه مهاله دښمني وکړه تر هغو، چې قریشو د اسلام د دین دښمني کوله. د دین ساتنې په لیاره کې د انسان دغه غبرګون کېدای شي دلته یوازې د روحاني، معنویت او خدای پرستۍ له اړخه د کتنې او څېړنې وړتیا ولري؛ خو زما په اند د روحانیت او معنویت نه بهر د ورځني ژوند په ملي، سیاسي، اقتصادي، ټولنیزو او فرهنګي جوړښتونو کې هم دین لویه برخه درلودلې او ستر رول یې لوبولی دی. که یو لږ څه غوندې موږ د هر دین د پلي کېدو لاملونو ته ځیر شو، ډېر ژر کولای شو وپوهېږو، چې ادیانو، نه یوازې د ولسونو د روحانیت او معنویت اړخ پیاوړی کړی او هغوی یې د خدای پرستۍ په لیاره کې برابر کړي؛ بلکې د هغوی ولسي جوړښت یې هم په سیاسي اړخ یعنې نشنلیزم کې ډېرو لوړو پوړیو ته ورخېژولي او ژبه یې نړۍ واله ژبه ګرځولې ده. د بېلګې په توګه د موسی علیه السلام د بعثت نه پخوا بني اسرائیلو په مصر کې د مریي توب ژوند لاره، ځانته هېواد یې نه درلود، د یو ملت په توګه نه پېژندل کېدل، خپلواکه نه وو، او په فرهنګي اړخ کې هم نړیواله پېژندګلوي یې نه لرله. موسی علیه السلام د روحانیت او معنویت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جامه کې د لوی خدای(ج) د ارادې په بنسټ بني اسرائیلو ته د مصریانو له مریې توبه ژغورنه ورپه برخه کړله، بني اسرائیل د موسی علیه السلام په لارښوونه د سینا ټاپو وزمې ته راغلل او د پرله پسې جګړو په ترڅ کې یې ټول فلسطین تر خپل واک لاندې راوست. همدغه مهال و، چې بني اسرائیلو په لومړي ځل د ځمکې پر مخ خپل اسرائیلي خپلواک ملت او دولت جوړ او د یو خپلواک هېواد خاوندان شول، کوم، چې په بادشاهانو کې یې د داود علیه السلام او سلیمان علیه السلام نومونه په سر کې راځي. له دې امله د موسی علیه السلام دین په سلو کې سل یو سوچه نشنلیزم ګڼل کېدای شي، چې د هغې د پلي کېدو سره سم د ځمکې پر مخ د اسرائیلو ملت او حکومت د منځته راتلو امکانات برابر شوي دي. کله، چې اسرائیلي دولت او حکومت د تاریخي پېښنو له امله ړنګ او دغه ولس د رومیانو مریان وګرځېدل، بیا هم د لوی خدای(ج) له لوري دغه ولس ته عیسی علیه السلام د یو بل سترناجي په توګه وبښل شو. د عیسی علیه السلام لارښوونې نه یوازې دا، چې د روحانیت اړخ لاره، او خدای پرستي یې تبلیغاوه بني اسرائیل یې هم لمسول او هغوی ته یې جرئت بښه، څو د رومیانو له مریې توبه ځانونه آزاد کړي، کوم چې په همدې ګناه هم عیسی علیه السلام د خپلو یو شمېر حواریونو سره د رومیانو له خوا صلیب ته وخېژول شو. د عیسی علیه السلام کوم شمېر حواریون، چې د صلیب له وېرې د یونان په لوري تښتېدلي وو هغوی په یونان کې د تاریخي شواهدو پر مخ د عیسوي دین او یهودي فرهنګ په خپرولو کې ډېر زیات بریالیتوبونه تر لاسه کړل، چې په نتیجه کې یې د خپلو دیني او فرهنګي تبلیغاتو اډه روم ته ولېږدوله، او روم یې د خپلو دیني تبلیغاتو مرکز ورګرځاوه. لکه چې له همدې ځایه بیا د فلسطین د بیا نیولو د موخې لپاره صلیبي جګړو ته دیني او مذهبي رنګ ورکول کېده. ددغو پېښنو تر مخه موږ ویلی شو، چې لوی خدای(ج) د یو خپلواک ملت او خپلواکې ژبې د لرلو پلوي دی. که چا په دې لیاره کې کوم ګام اوچت کړ، نه یوازې دا، چې خدایي بری ورپه برخه شوی، چې په خپله هم د ولس د سترګو تور ګرځېدلی دی. په دې اړخ کې که د عربي ولس تاریخ ته ځیر شو نو په خورا روښانه توګه څرګندېږي، چې د عربو ولس د اسلام د پیغمبر حضرت محمد(ص) له بعثت نه پخوا یو بدوي او صحرایي ولس و، په خپله سیمه کې یې تاریخي خپلواک ملت او حکومت نه لاره، لوی خدای(ج) پر دوی مهربانه شو او د اسلام د دین استازی حضرت محمد(ص) یې دوی ته وباښه. تاریخي پېښې به ټولو ته روښانه وي، چې حضرت محمد(ص) د خپل عربي ولس د یو موټي کولو او د هغوی نه د یو لوی او خپلواک ملت او حکومت جوړولو په هڅو کې څومره ربړې او تکلیفونه ګاللي دي. د اسلامي دین لارښود د عربي ولس نه یوازې روحانیت او معنویت خوندي کړ؛ بلکې ژبې او فرهنګ ته یې هم ابدي بڼه ورکړله. اسلام د عربو ژبه د ټولو عجمیانو په ژبه کې، چې په اسلام مشرف شول، ورننوېستله. اسلام د عربو فرهنګ یې د هغو ټولو عجمیانو فرهنګ وګرځولو، کوم چې په اسلامي امت کې شامل شمېرل کېږي، او اسلام د عربو څخه د نړۍ پر مخ هسې یو خورا ستر روحاني، فرهنګي، اقتصادي، سیاسي او نظامي ځواک جوړ کړ، چې په خپل مهال کې یې هېڅ ساری نه درلود. که چېرې لوی خدای(ج) عربو ته د اسلام دین نه وای وربښلی عرب به هم د داسې یو غښتلي او جاودانه فرهنګ خاوندان نه وو ګرځېدلي کوم، چې اوس هم د اسلام د دین د روښانه وړانګو په لمنه کې د نړۍ هر ګوټ ته بې له هېڅ خنډ او ځنډه ځان رسوي؛ نو ځکه بیا هم موږ ویلی شو، چې دین په خپل بنسټ کې نشنلیزم دی او دغه نشنلیزم هم د لوی خدای(ج) اراده ده. راځئ، چې د لوی خدای(ج) اراده په دوه اړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو ومنو او په دواړو لاسونو يې عملي کړو. لوی خدای(ج) کوم عاجز ذات نه دی او موږ يې هم څه عاجزان نه يو پيدا کړي، لږه پوهه او لږ غوندې عمل پکار دی. لکه څرنګه، چې لوی خدای(ج) عربي ژبه، پارسي ژبه، انګليسي ژبه او داسې نورې ژبې پيدا کړې دي، پښتو ژبه يې هم پيدا کړې ده. يعنې پښتو ژبه هم د لوی خدای(ج) مخلوق دی او خدای(ج) د دغې ژبې د خاوندانو په توګه موږ هم را پيدا کړي يو. که چېرې موږ خپله پښتو ژبه، چې موږ ته او موږ پښتنانه يې پښتو ژبې ته پيدا کړي يو، ونه وايو او هېره يې کړو، دا به مو نه يوازې له خپله ځانه سره دښمني کړې وي؛ بلکې له لويه خدايه سره به مو هم غټه دښمني او خيانت کړی وي. دا په دا، چې لوی خدای(ج) دومره عاجز نه دی، چې موږ پښتانه يې پښتانه پيدا کړي يو. هغه خدای(ج) کولای شوای، چې موږ يې د کومې بلې ژبې ويونکي پيدا کړي وای؛ خو د خدای(ج) حکمت، اراده او مشيت دا و، چې پښتانه، د پښتو ژبې ويونکي او د پښتو ژبې ساتونکي وو سو.

له دې کبله که غواړو، چې له ځانه سره، له خپلې ژبې سره، له خپله ولسه سره، له خپل هېواده سره او له خپل تاريخه سره دوستي وکړو، که غواړو، چې خپل لوی خدای(ج) او خپل دين او مذهب سره دوستي وکړو؛ نو راځئ، چې خپله ژبه خپله کړو، پښتو ووايو، پښتو وليکو او پښتو ژبه په سيمه او نړۍ کې څنګه، چې د لوی خدای(ج) رضا او اراده ده، له نورو ژبو سره سياله کړو.

دغه کار هغه مهال کېدای شي چې:

(1) موږ ټول ښتانه په يو مرکز راټول شو.

(2) يو موټی او خپلواک ملت او حکومت ولرو.

(3) په خپلواک ملت او حکومت کې مو يوازې پښتو ژبه د تعليمي، فرهنګي او دفتري ژبې په توګه منل شوې وي.

موږ هېواد لرو، ولس لرو، حکومت لرو، مګر واک يې نه لرو. موږ ژبه لرو، فرهنګ لرو، تاريخ لرو، مګر ناپېژندلي پاتې دي. که غواړو، چې د خپل هېواد، د خپل ولس، خپل حکومت د خپلې ژبې او د خپل فرهنګ خاوندان شو؛ نو راځئ، چې خپلو تعليمي، فرهنګي او دفتري مؤسساتو کې يوازې پښتو ژبې ته ځای ورکړو، څو په دې توګه په سيمه او نړۍ کې له نورو ولسونو سره سيال، تاريخ ته سر لوړي او د راتلونکو نسلونو د ستاينې وړ وګرځو. که نه نو د تل لپاره به د پرديو ژبو او فرهنګ په غېز کې لټاړ پاتې يو.

مبارز ځاپې، بن جرمني

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دعوت خپرونه د 1380 کال د مرغومي میاشت پرله پسې ګڼې 132- 133

نیشنلیزم هېڅکله هم د هېڅ دین بنسټ نه دی

یوه ورځ یو غربي ژورنالست د خلق د دیموکراتیک ګوند د عمومي منشي، د وزیرانو د شورۍ رئیس، د وسله والو ځواکونو د سر اعلی قوماندان، د شرق سر خوږلی نابغه او خلاق رهبر ملګري نورمحمد (نور محمد تره کي) څخه پوښتنه وکړه، چې دا ګونګوسي څومره رښتیا دي، چې ته له حفیظ الله "امین" سره ژور اختلاف لرې؟" نو هغه لومړی په کړس کړس وخندل او د تالو ژبې څېرمه د سرو زرو دوه غاښونه یې هم وبرېښېدل؛ نو ځواب یې ورکړ، چې: "تاسې امپریالیستان په مونږ پسې پروپاګند کوئ، زه چې ملګری "امین" هر ځل ګورم من من غوښه اخلم او په جامو کې نه ځایېږم."

د تره کي دروغ رښتیا؛ خو بیا د هغه په خوله د بخمل بالښت په اېښودلو ثرګند شول؛ خو زه په رښتیا، چې د هر شریف، با درده او با احساسه افغان په خوښۍ خوښېږم او په جامو کې نه ځایېږم او هغه، چې بیا زما د قوم "صافي" بچی وي؛ نو بیا خو غوړي لا غوړ... ورمه ورځ مې د یو دوست په کور کې د "دعوت" جریدې یو سلو دوه ویشتمه ګڼه، چې غالباً همدا وروستۍ شماره ده تر نظره شوه. ټول عنوانونه مې په منډه منډه له نظره تېر کړل، چې واقعاً ډېرو په زړه پورې مطالبو ته په کې ځای ورکړل شوی و، چې د هغو له جملې څخه یو یې د ښاغلي مبارز "څاپي" په ښکلي قلم په اتم مخ کې (د هر دین بنسټ نیشنلزم دی.) تر عنوان لاندې یو مضمون ولوست. هغه د چا خبره، چې په لومړي ځل؛ خو مې پرې سر خلاص نه شو. او د خپل عادت پر خلاف د دویم ځل لپاره مې بیا ولوست. دا مضموم، چې نیمه اکاډیمیکه بڼه لري د پرګرافونو تړاو او ارتباط یې منظم او د لیکنې ژبه یې خوږه او سلیسه ده او لیکوال د علمي پس منظر د ثرګندونې په څنګ کې ددې غمازي کوي، چې مبارز صاحب د خپلې ژبې او کلتور ودې او پراختیا ته څومره لېواله او د څومره ژور احساس درلودونکی دی کوم، چې د شاباس مستحق او د همکارۍ وړ دی؛ خو له بده مرغه مضمون نه یوازې دا، چې یو شمېر تاریخي غلطۍ او تېروتنې لري او د اسماني ادیانو په هکله یې معلومات ډېر کمزوري دي، بلکې د پیغمبرانو د بلنې او دعوت له اصلي جریان سره چندان ډېره نه لګوي.

زه نه ملا یم، چې د زېړ کتاب د متن، حاشیې او نکتې په رڼا کې ددې مضمون شرعي اړخ وڅېړم، چې د اسماني ادیانو او د خدای تعالی د ریښتینو او معصومو پیغمبرانو د حرمت او تقدس حریم په کې څومره محفوظ یا په کوم کچ پایمال شوی دی؟ نه خو د پوهاند صبب کاکړ په شان د تاریخ پوهنې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

باریکیو سره اشنا یم او نه هم پخپله د مبارز صاحب غوندې د لیکوالۍ له فن سره بلد یم، چې مقاله یې له سره چاڼ او غلبېل کړم او د ریسرچ او کره کتنې له میکروسکوپ څخه یې پاس کړم. البته یو تخنېدلی احساس لرم، چې د انتقاد او ګوت څنډنې په ځای د یو هدفمند اصل لپاره ځینې کمزورۍ په ګوته کوم، تر څو ښاغلی "څاپی" او ممکن درانه لوستونکي ور څخه ګټه واخلي او ځینې تاریخي حقایق له نظره تېر کړي، او زما یقین دی، چې موږ د غرب نمک خورو افغانانو که ډېر معنوي او فرهنګي ارزښتونه له لاسه ورکړل؛ نو د اروپا او امریکا د دیموکراسۍ په سیوري کې مو یو ډېر مهم شی تر لاسه کړ او هغه په واقعي ډول د ژبې، مذهب، لیکنې او نظر خپلواکي ده، چې د زغم او برداشت په څنګ کې یې زموږ سینې پراخه او حوصلې لوړې کړې، او هم مو د عربي الفاظو په ځای د پښتو تورو ته مخه شوه، چې دا دی زموږ د قوم ځینې تعلیم یافته ځوانان د "صافي" د کلیمې په عوض "څاپی" لیکي، چې ځکه ص، ف اصلي عربي الفاظ دي؛ خو څ، پ پښتو توکي دي. تر څو په دې ډول د عربي فرهنګ سره فاصله ونیوله شي او خپلې ژبې ته وده ورکړل شي. خیر دا د هر چا د مزاج او انتخاب خبره ده او حقوق یې له خاوندانو سره خوندي دي. اوس راځم اصلي مطلب ته او بهتره به وي، چې له عنوان څخه پیل وشي.

1- مبارز صاحب لیکي ((د هر دین بنسټ نیشنلیزم دی)) که چېرې دا نظریه دده شخصي اند او فکر وي؛ نو دا په ده پورې اړه لري؛ خو که خبره د واقعیت او اصولو وي؛ نو بیا حقیقت بل شی دی. ځکه د ټولو اسماني ادیانو بنسټ په درې شیانو ولاړ دی (خدای پرستي او د هغه وحدانیت، د پیغمبرانو او رسولانو استازیتوب او معصومیت او دریم یې د قیامت راتګ او نېکانو او بدانو ته د هغوی د عمل مناسب پاداش دی. مبارز صاحب ته به معلومه وي، چې د اسلامي نړۍ د شپږ پنځوسو هېوادونو څخه یوازې دوه ویشت یې عربي ژبې دي یا په بله مانا د یو میلیارد مسلمانانو څخه یوازې دوه سوه میلیونه یې عربان دي، او پاتې له نورو قومونو او ولسونو څخه دي. د عیسویت دین یوازې د رومیانو په منځ کې منحصر پاتې نه دی؛ بلکې د کاتولیک، پروتیستانت او ارتودوکس په میلیونو میلیونو پیروان د نړۍ په ګوټ ګوټ کې خواره دي. یهودیت یوازې په یورشلیم او تل ابیب کې بند نه دی، د حبشې او اریتریا فلاشا هم یهودان دي. همدارنګه غیر اسماني ادیان لکه بودیزم یوازې په تبت او بوتان کې معتقدین نه لري؛ بلکې د دلایلاما د مشرۍ لاندې درې سوه شپېته میلیونه بودیستان نن د نړۍ تقریباً څلورم دیانت شمېرل کېږي. د رام، سیتا او ګیتا عبادت کوونکي یوازې هندو برهمنان نه دي؛ بلکې د نچلې ذات "کم اصله" هندوانو دین هم دی، چې مختلفې ژبې او قومیتونه لري. په داسې حال کې، چې د دین په نسبت د نشنلیزم زاویه ډېره کوچنۍ او هېڅ د مقایسې وړ نه ده. او بله دا، چې نیشنلیزم؛ خو د یو سیاسي مکتب په صفت همدا څو لسیزې وړاندې راڅرګند شو او په پخوانیو زمانو کې یې فقط د یوې روحیې بڼه درلوده او بس.

2- نوموړی په خپل مضمون کې لیکي: (حضرت محمد (ص) له قریشو سره تر هغې دښمني کوله تر څو، چې قریش په اسلام نه وو مشرف شوي...) ددې جملې په لیکلو دې ښاغلي پخپله خبره د بطلان کرښه کش کړه، یعنې دا، چې د حضرت پیغمبر دوستي او دښمني د دین په خاطر وه نه د عربي ژبې او عربي قومیت لپاره. او ځکه؛ خو حبشي نسله بلال له روم څخه راغلی صهیب او فارسي نژادی سلمان د اسلام د ستر پیغمبر یاران او ابو لهب او ابو جهل، چې د هغوی د خپلې کورنۍ او ټبر غړي وو، ستر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښمنان وو، او دا دديٰ څرګنده بېلګه ده، چې د دين بنسټ پر نيشنليزم باندې نه دى ولاړ؛ بلکې عقيده، رياضت او روحانيت د دين بنسټ جوړوي، چې د خالق له لوري وربانديٰ مخلوق ته هدايت شوى وي، او يا دا، چې په خپله د انسان تخليق وي؛ لکه بت پرستي او نور، چې هېڅکله او هېڅ چېرې د يوې ځانګړې ډلې، ژبې او قبيلې په انګړ کې قيد نه دى پاتې شوى او مختلفې پرګنې، ولسونه، رنګونه، ژبې، سمتونه او اړخونه يې په بر کې نيولي او زه فکر کوم، چې تاسو هم په دې کې د شک لپاره ځاى نه لرئ.

3- مبارز صاحب فرمايي: ((د موسى عليه السلام دين سل په سلو کې سوچه نيشنليزم ګڼل کېږي)). خو زه وايم که نوموړى يو ځل بيا د اديانو په هکله لږ سرسري غوندې مطالعه وکړي؛ نو دا به راسره ومني، چې دا يوه افترا ده ځکه کله، چې موسى عليه السلام ته د پيغمبرۍ لومړنى اسماني پيغام راغى؛ نو هغه دا و، چې ته ولاړ شه او فرعون ته د سمې لارې ښوونه وکړه او دا هغه حقيقت دى، چې د اخري سپارې د سورت نازعات په اولسم، اتلسم او نولسمو اياتونو کې ورته په صراحت اشاره شوې ده. او دا ددې مانا لري، چې دا پيغمبر يوازې بني اسرائيلو ته نه دى راغلى بلکې لومړى دعوت يې قبطيانو ته و، چې د فرعون قوم و؛ خو کله، چې د فرعون د ايمان څخه نا اميده شو نو خپل قوم ته يې وويل، چې اوس بايد له مصر څخه کډه وکړو تر څو د فرعون له غلامۍ ازاد او يوازې د خداى(ج) بنده ګي وکړو. همدا رنګه که ښاغلى ځاپې په دې نظر وي، چې د حضرت موسى(ع) دين سوچه نشنليزم دى؛ نو بيا دې مهرباني وکړي او دا دې په ډاګه کړي، چې په دې صورت به د يو اسماني رسالت او د ګاندي او غفار خان د سياسي غورځنګ تر منځ څه توپير وي؟.

4- نوموړي د خپل مضمون په بله برخه کې ليکلي: ((محمد(ص) د خپل عربي ولس د يو موټي کولو او د هغوى (عربانو) لپاره د يو خپلواک ملت او حکومت د جوړولو په هڅو کې ګومره ربړې او تکليفونه ګاللي دي...)) خو حقيقت دا دى، چې د اسلام ستر پيغمبر د مکې معظمې د حرا له سمڅې واخله د وفات تر ورځې، يعنې د پيغمبرۍ په ټول درويشت کلن عمر کې هېڅکله، هېڅ چاته، هېڅ چېرې د عربيت او عربي امت او عربانو لپاره د خپلواکۍ او عربي قوم د حکومت خبره په خوله هم نه ده ياده کړې؛ بلکې تر دې، چې يوه ورځ د هغه په وړاندې د عربيت خبره وشوه؛ نو د هغه مخ سور شو او هغه سړي ته يې وويل، چې په تا کې لا اوس هم د جاهليت خوى پاتې دى. په حج الوداع کې، چې تر نژدې يو لک اصحاب د عرفات په غونډۍ باندې د حضرت پيغمبر(ص) په شاوخوا کې را ټول او چوپ ولاړ و؛ نو د نبوت وروستى پيغام و: ((ما په تاسو باندې خپل نعمتونه تمام کړل، تاسو يو د بل ورونه ياست. ستاسو وينه، مال او ناموس يو پر بل حرام دى او اسلام مې ستاسو لپاره غوره او منلى دين در استولى دى)).

کله، چې د اسلام دويم خليفه عمربن خطاب(رض) د بيت المقدس د فتحې او تسليمۍ په مراسمو کې د ګډون لپاره ورغى؛ نو هلته ځينو فاتحينو او قوماندانانو ورته وويل، چې امير المؤمنينه ته په اوښ سپور شه او غلام دې را کوز کړه او بله دا، چې قيمتي جامې او چپن واغونده، که نه؛ نو بيا به د يهودو او عيسايانو مشران خاندي، چې د عربو مشر دا څرنګه سړى دى؟ نو هغه ورته وويل: دا عزت او دبدبه خداى پاک(ج) ماته د اسلام له درکه را کړې که نه؛ نو په مکه کې؛ خو په ما باندې خپل پلار اوښان هم نه ساتل، خبره د عربيت نه ده د اسلام ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

5- په بل پرګراف کې مبارز ځاپې صاحب داسې وايي: ((موسی علیه السلام، چې کله بني اسرائیل د خوسي په عبادت اخته ولیدل..؛ نو هغوی یې تول ووژل)). داسې ښکاري، چې مبارز صاحب د مکې په ځای ترکستان ته تللی دی او خبره یې بېخي سرچپه لیکلې ده. ځکه کله، چې الله تعالی نژدې اویا تنه بني اسرائیل په خپل عذاب هلاک کړل؛ نو موسی علیه السلام سخت خپه شو او د ګیلې په ډول یې وویل، چې یا ربه دا خلک به دې بل ځای هلاک کړي وای او س؛ خو دوی له ما سره راغلي وو... موسی علیه السلام هېڅکله هم د پیغمبرۍ په وخت کې څوک نه دي وژلي البته مخکې له دې، چې پیغمبر شي، یو قبطي یې په بوکس وهلی و او هغه ترېنه مړ شوی وو. له دې واقعې پرته هېڅ اسماني کتاب، نه کوم مستشرق، نه کومې انسایکلوپیډیا ((دائرآ المعارف)) نه اسلامي او یهودي مورْخ لیکلي، چې حضرت موسی علیه السلام دې د خپل امت او قوم خلک وژلي وي.

6- مبارز صاحب د خپلې مقالې په پای کې غالباً د وراندیز په ډول وايي چې: راځئ له پېښنو سره پښتو وکړو، هغه د نورو ژبو سیاله کړو او دا هله ممکن ده، چې پښتو زموږ د ملک او حکومت یوازینۍ رسمي ژبه شي؛ خو زه په خپل وار، چې یو ساده او شډل پښتون یم د لږ څه اختلاف د اجازې تر څنګ دده ملاتړ کوم او دعا کوم، چې خدای(ج) دې د افغاني نشنلیستانو دا بنده ښېرۍ روانه کړي، چې د طلبای کرامو نه وروسته په کابل کې د دوی حکومت راشي. ځکه شرمېدلو کمونستانو او ازار ګټلو اخوانیانو، چې د انقلابي سرو او شنو شعارونو په سیوري کې یې خپل وطن برغنډ برغنډ کړ او د ملت ملي جوړښت، قبایلي دود دستور او عنعنوي او فرهنګي اډانې یې لتاړې کړې، ډېره ممکنه ده، چې نشنلیستان هغه له سره ترمیم او په پښو ودروي او هم به له دې څخه په الهام د کوزې پښتونخوا قوم پرستان وتوانېږي، چې خپل نصب العین او موخې ته ورسېږي. ځکه ومو لیدل، چې غلام احمد بلور او افضل لالا د نواز شریف او بې نظیر بوټو په فیدرالي حکومتونو او د فرید طوفان او بشیر بلور د مشرۍ لاندې یو درجن وزیرانو د صوبه سرحد ((پښتونستان)) په کابینه کې نه یوازې دا، چې د خپل ایالت د نوم په بدلولو کې ناکام راغلل؛ بلکې د پېښور د تلویزیون هغه دوه ساعته تلویزیوني پښتو خپرونه یې بېګرته فعاله نه کړای شوه، چې افتاب "شېرپاو" پیل کړې وه. په هر حال د مبارز صاحب مبارزه که د پښتو په ځای افغان شموله شي دا به بهتره وي، ځکه دا دې واقعیت تر اړخه، چې پښتانه د افغانستان اکثریت دي دا هم حقیقت دی، چې تاجکان، هزاره، بلوچ، ازبک، ترکمن، قزلباش او پشه یان هم ددې ملک ګډ وارثین دي او زموږ اساسي قانون د هغوی حقوق تاکلي دي او که نه؛ نو هغه د شینواري خبره به شي، چې ما دې دور بابا ووهي که یې راڅخه شل کړې ".

دا وه د ښاغلي سرباز "صافي " نیوکه، چې د دعوت له خپروني څخه کټ مټ ولیکله شوه. ددې نیوکې په ځواب کې، چې ما څه لیکلي، هغه د دعوت خپروني په **138- 139** پرله پسې ګڼې کې په **1381** کال کې خپاره شوي دي، چې ګران لوستونکي یې دا لاندې لوستلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا هم وايم، چې هر دين په خپل بنسټ کې نيشنليزم دی

ښاغلي سرباز "صافي"، چې ښايي صافي شوی "ساپی" وي، د دعوت د ښکلي خپروني په 132 ګڼه کې د "نشنليزم د هيڅ دين بنسټ نه دی" تر سريزي لاندي يوه ښکلي او استادانه ليکنه خپره کړې ده، نوموړی، چې د مضمون د سبک څخه يې برېښي ښايي د سيد قطب او حسن البناء له مکتبه راوتی وي، په دې ليکنه کې زما د هغه مضمون پر عنوان او محتوياتو ګوت نيونه کړې کوم، چې د دعوت د ګراني خپروني په 122مه ګڼه کې د "هر دين په خپل بنسټ کې نشنليزم دی" تر عنوان لاندې خپور شوی و. مخکې تر دې، چې د ښاغلي سرباز "صافي" د انتقاد په هکله څه ولیکم غوره ګڼم د دين د کليمې د تعريف په هکله کتاب ته مراجعه وکړم.

د پښتو اريانا دائرآ المعارف پينځم ټوک په 986يم مخ کې ددې په هکله داسې وايي:

دين: Religion د پوهانو په نزد، دين الهي وضع ده، چې د ذوالعقولو لپاره له دې جهته راغلی دی، چې هغه ومني او عمل پرې وکړي. او د دوی د دنيايي چارو د سمون او په آخرت کې د فلاح باعث شي، او دا دوې خواوې لري: يوه د عقيدې خوا، بله د عمل خوا. د دين نوم د عقيدې او عمل په هر سيستم اطلاقېږي؛ خو د مذهب او د امامانو په نزد، د دين کليمه يوازې د اسلام پر دين دلالت کوي؛ لکه، چې په قرآن کريم کې راغلي دي:

((إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ)) يعني دين د خدای(ج) په نزد اسلام دی. دين ځکه خدای(ج) ته مضافوي چې له ده څخه راغلی دی. او له دې جهته يې پيغمبر ته مضافوي، چې د هغه په واسطه څرګند شوی دی، او له دې جهته يې حکومت ته نسبت ورکوي، چې: دوی په دين ګروهېدلي او هغه يې منلی دی. وايي، چې دين او ملت يو مفهوم لري او په خپل ذات کې يو له بله اختلاف نه لري، او ددې دوه وو تر منځ اختلاف د څينو اعتباراتو په وجهه دی؛ لکه شريعت ته، چې له دې جهته دين وايي، چې د اطاعت وړ دی، او له دې سببه يې ملت بولي، چې پر ده باندې خلک راغونډېږي، او وايي، چې د دين، مذهب او ملت تر منځ توپير دادی، چې: دين الله(ج) ته منسوب دی، ملت پيغمبر ته منسوب دی او مذهب مجتهد ته منسوب دی.

د دين او ملت تر منځ توپير فقط يو اعتباري توپير دی او په ذات کې سره اختلاف نه لري، يوازې په اصطلاح کې شريعت او ملت پيغمبر ته مضافوي او دين خدای(ج) ته مضافوي".

د دين دغه پورتنی تعريف کټ مټ هغه تعريف دی، چې اسلامي پوهانو او عالمانو وړاندې کړی او د پښتو اريانا دائرآ المعارف په پينځم ټوک 986يم مخ کې په کال 1354 کې په کابل کې چاپ شوی دی. ددې تعريف په مخ په روښانه توګه څرګندېږي، چې دين او ملت سره يو مفهوم لري او د هغه په ذات کې کوم توپير نشته. کوم توپير، چې ددې د پلي کېدو نه په وروستيو زمانو کې رامنځته کېږي، هغه ته اعتباري توپير وايه شي، چې لا پرې هم د دين اصطلاحي سيستم واکمن شوی وي. ښه به دا وي، چې د اصطلاح د کليمې په تعريف هم پوه شو. د اصطلاح کليمه د پښتو - پښتو تشريحي قاموس د لومړي ټوک په اويا يم مخ کې داسې تعريف شوې ده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصطلاح: "یعني داسي ژبنی ترکیب، چې په هغه کې ټولي کلیمې په خپلو اصلي معناوو نه استعمالیږي، او د ټولو کلیمو د معناوو د ترکیب څخه داسي یو واحد مفهوم لاس ته راځي، چې په جلاجلا ډول د هري کلیمې د اصلي معناوو سره مستقیم ارتباط نه لري."

د اصطلاح ددې پورتني تعریف له مخې به ښاغلي سرباز "صافي" ته روښانه شوې وي، چې دین او ملت په خپل ذات کې سره یو دي، او دا به هم را سره ومني، چې ما ویلي دي، چې هر دین په خپل بنسټ کې نشنلیزم دی، مګګر دا مې نه دي ویلي، چې نشنلیزم د دین بنسټ دی. بیا هم په خپلې خبرې ټینګار کوم او وایم، چې: دین د ملت د جوړوني ذاتي جوهر دی، چې د لوی خدای(ج) د سپیڅلې ارادې او مشیت له مظاهرو څخه یې ګڼلی شو، او همدا سبب دی، چې اسلامي عالمانو او پوهانو هم د دین په تعریف کې د ملت او دین تر منځ کوم توپیر نه دی لیدلی. له دې امله موږ هم ویلی شو، چې که چیرې د نویو سیاسي علومو په چوکاټ کې نشنلیزم د ملت جوړوني مفکوره ګڼله کیږي؛ نو دین د عقیدې سره جوخت د ملت جوړوني مفکوروي سیستم هم په خپل ذات کې د ځانه سره لرلی دی، چې په پورته توګه د دین په تعریف کې اسلامي پوهانو او عالمانو ورته اشاره کړې ده.

په دې توګه کله چې ملت په خپل ذات کې د دین سره کوم توپیرونه لري؛ نو د ملت جوړوني مفکوره یعني نشنلیزم هم، چې په ملت پوري اړه لري په خپله د دین د بنسټ سره وصلت مومي؛ لکه، چې ما هم په خپل پخواني لیک کې ورته اشاره کړې او هغه مې د لوی خدای(ج) سپیڅلې اراده، مشیت او رضا ګڼلې دی، د اوسنیو نویو مروجو علومو له مخې هم هغه ته د نشنلیزم بنسټ وواېو.

د عقیدې او عمل پر هر سیستم باندې د دین د نامه اطلاق په نننیو مذهبي حاکمو شرایطو او حالاتو کې نه یوازې دا، چې په دین کې خورا زیات اعتباري توپیرونه رامنځته کړي، چې په عملي سیستم کې یې هم ډیر زیات اصطلاحي توپیرونه رواج کړي دي. کوم، چې اوس اوس اسلامي نړۍ ټول په ټوله کې د مجتهدینو د رامنځته کړو مذاهبو په وسیله د دین په اصطلاح مینه مسلماني دودیزه شوې ده. د مثال په توګه:

1- ښاغلی سرباز "صافی" که چیرې په ختهه "ساپی" وي؛ نو "ساپی" پښتون دی او پښتون که موږ وغواړو او که ونه غواړو ارو مرو افغان دی؛ نو دغه ښاغلی به څنګه وکولای شي د افغان په نامه له پښتو او پښتونولۍ نه ووځي؟ له دې سره جوخت دا هم د پوښتنې وړ بریښي، چې ښاغلی سرباز که په رښتیا سره "ساپی" وي؛ نو د ساپیانو له دې څلورو قبیلو نه به له کومې قبیلې وي؟ ګوربز دی؟ ودیر دی؟ مسید دی؟ او که ګنداری دی؟ یعني ددغو قبیلو څخه له کومې قبیلې دی؟.

کله، چې ښاغلی سرباز پوه شو، چې "ساپی" دی او د ساپیانو له دې څلورو قبیلو نه له یوې قبیلې څخه دی؛ نو بیا څنګه کولای شي ځان ته "صافی" ووایي؟ معلومه ده، چې نو موږ د دین په اصطلاحي سیستم کې له "ساپي" تو به وتلی او "صافی" شوی دی. او دده دغه په اصطلاح کې فرهنګي بدلون د دین په ذات پوري هیڅ اړه نه لري.

دغه ټکي ته هم باید پام وساتل شي، چې هیڅکله هم په هیڅ دین کې داسي نه دي راغلي، چې انسانان دې باید د دین له امله له خپلې ځانګې او قبیلې نه بیګانه شي. په قرآن کریم کې په څرګنده توګه راغلي دي، چې لوی خدای(ج) انسانان قبیلې قبیلې او ځانګې ځانګې را پیدا کړل څو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

وپېژندل شي. په قرآن کريم کې دا هم راغلي دي، چې لوی خدای(ج) هر قام ته د هغه قام په ژبه هادي استولی دی. تاسې وګورئ، چې د هادي او پيغمبر تر منځ څومره توپير موجود دی؟ هادي خو لارښوونکي ته وايي، چې لا اجرايي واک او ځواک هم لري؛ خو پيغمبر يوازې استازی يا پيغام رسوونکي ته وايي، چې له اجرائي واک نه لرې ښکاري. په قرآن کريم کې دا هم راغلي دي، چې لوی خدای(ج) انسانانو ته مختلف اديان وا ستول څو پرې وازمېيل شي. که لوی خدای(ج) غوښتي وای، چې ټول انسانان په يوه واحد دين کې راغونډ کړي دا کار د هغه ذات د ارادې په مخه کې هېڅ مشکل نه لاره. ښايي همدغه خبره به وي، چې د مجتهدينو له خوا د دين په فروعاتو کې دومره زيات اعتباري توپيرونه رامنځته شوي، چې اوس اوس هېڅکله هم د ايران مسلمانان د پاکستان مسلمانانو، او د سعودي عربستان مسلمانان د مصر د مسلمانانو سره په يو واحد اسلامي سيستم باندې نه شي راټولېدلی. او په افغانستان کې، چې د طالبانو ځواک د ټولو اسلامي هېوادونو د عملي سيستم په خلاف زعامت لاره.

2- په کال **1998** ميلادي کې د پېښور د قصه خوانی بازار د دانش په کتاب پلورنځي کې ناست وم، چې يو "صافی" شوی طالب راغی او په کتاب پلورنځي کې له موږ سره کېناست. د پېژند ګلوۍ نه وروسته د ږيرې پر مسئلې باندې، چې په هغو ورځو کې ډېره توده وه بحث او خبرې پيل شوې. هغه محترم طالب، چې ځان يې د طالبانو په تشکيلاتو کې د کابل د طب د انستيتيوت رئيس هم ګاڼه، په ږيرې باندې کلک ولاړ و، او ويل يې، چې د ږيرې ساتل او اوږدول فرض دي. دا ځکه، چې د اسلام پيغمبر د عمر تر اخره پورې ږيره ساتلې ده. ما ورته وويل ستا خبره رښتيا ده پيغمبر(ص) ږيره ساتلې وه؛ خو په هغه مهال کې د پيغمبر(ص) ستر دښمن ابوجهل، ابو لهب او ابو سفيان هم ږيرې لرلې. طالب وويل، چې موسی عليه السلام هم ږيره لرله. ما وويل منم، چې لرله يې؛ خو فرعون هم ږيرور و. نو موږ هېڅ قانع نه شو او ټينګار يې کاوه، چې که پيغمبر کوم عمل په همېشه توګه کړی وي، هغه پر موږ فرض دی. ما ورته وويل: پيغمبر(ص)؛ خو چيلتار هم تاړه، هغه وويل، چې موږ هم بايد چيلتار وتړو. ما ورته وويل، چې پيغمبر(ص)؛ خو عرب هم و؟ هغه وويل، چې موږ هم بايد عربان شو ".

دغه بحث د څلورو ګېنټو نه وروسته بې له کومې نتيجې پای ته ورسېده. دا په دا، چې په کومو ټکيو، چې طالب ټينګار لاره، هغه زما په اند د دين په اعتباري توپير کې نه، چې د دين په اصطلاحي سيستم پورې اړه لرله او همدا خبره وه، چې طالبانو د اسلام په خاطر غوره ګڼله، چې عربان هم شي. کوم، چې زما په نظر د هغوی داسې هلې ځلې د اسلام د دين په ذات پورې وصلت څه، چې لا رجعت هم نه لاره.

3- په **2000** ميلادي کال کې د طالبانو د روغتيا وزير ښاغلی ملا عباس اخوند المان ته په سفر راغلی و، نوموړي په هغه غونډه کې، چې د کولن ښار په مربوطاتو کې د يو شمېر افغانانو له خوا ورته جوړه شوې وه، ګډون کړی و، چې زه هم په هغه غونډه کې وم. نوموړي وزير د خپلو اوږدو خبرو په پای کې د يوه افغان د پوښتنې په ځواب کې د ږيرې په هکله وويل، چې: ږيره فرض ده او موږ به دغه فرض په زوره عملي کوو. يعني پر خلکو په زوره ږيرې اوږدوو ". ما ورته وويل، چې ښاغلی وزير صاحب د اسلامي دين د فقهي کوم کتابونه، چې ما له خلاصې نه د مستخلص تر اخره پورې لوستلي دي، په هېڅ يوه کې داسې نه دي ويل شوي، چې ږيره دې پر خلکو باندې په زوره اوږده شي، تاسې، چې دا کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ، دا سې بربښي، چې له پیغمبره مخکې منډې وهئ ".

ښاغلي ملا عباس اخوند په ځواب کې ماته وويل، چې: ته د لویدیځې نړۍ تر فرهنګي اغېز لاندې راغلی یې او په دې هکله پوره پوهه او معلومات نه لرې. په هغه فتاوي کتاب کې، چې د قاضي د پرېکړو د صادرولو لپاره لیکل شوی پوره او واضح هدایت شته.

دغه و د طالبانو په عملي سیستم کې د مذهب واکمنه ګروهه. طالب د دین په اصطلاحي سیستم د مجتهد په مذهب دومره د دین له پولې اوښتی و، چې د سنتو او فرضو تر منځ توپیر لا څه، چې سنتونه به یې د فرض په څېر لمانځل، او په دې نه پوهېدل، چې سنتونه؛ خو د زماني په اوښتلو سره تغیر مومي. لکه د مثال په توګه: د پیغمبر(ص) په زمانه کې د عربانو په شمول په ټوله نړۍ کې د جګړې اسیران به د وینځو او مریانو په څېر ساتل کېدل او دغه عمل د هغې زمانې له سنتونو څخه شمېرل کېده؛ خو نن ورځ په ټوله نړۍ کې غندل کېږي، چې لا منعه شوي هم دي ".

ښاغلي سرباز "صافي " په خپل زعم زما د مضمون د ځینو برخو په تاریخي پېښو کې هم ځینې تېروتنې په ګوته کړې دي، چې زما په نظر هغه ټول د موضوع په فروعاتو پورې اړه نیسي.

دا ، چې د موضوع د بنسټ په هکله په پورته توګه زما تله درنه ښکاري؛ نو فکر کوم، چې همدومره به ښاغلي ته بس وي، او په فروعاتو کې به څه حاجت نه وي، چې سره لا پسې وڅېړو.

راغلو د پښتو او افغاني سیاست په هکله: دلته غواړم لږ غونډې تم شم. په دې ټکي زه پوره باور لرم او دا حقیقت هم دی، چې هر پښتون افغان دیکه په تورنتو کې هم اوسي؛ خو هر افغان پښتون نه دی که په افغانستان کې هم اوسېږي. سربېره پر دې دغو تېرو دوه درې لسیزو هم وښودله، چې که په افغانستان کې پښتون نه وي؛ نو اوس به افغانستان هېڅ نه و. دا د پښتون برکت دی، چې افغانستان لا شته او د ښاغلي سرباز "صافي " په څېر ښاغلي هلته په تورنتو کې هم ځانونو ته افغان وايي. که نه؛ نو په افغانستان کې مېشتو "صافي " شویو افغانانو به دغه نوم هم لا د مخه له هغوی څخه اخیستی و. که چېرې ښاغلی سرباز "صافی "، چې ښایي "ساپی " وي، ځان پښتون وګڼي، دا به ورته ډېره غوره وي ځکه، چې "ساپی " پښتون دی او پښتون د افغان د ذات نوم دی. دا یوازې پښتون نه دی، چې دوه درې نومونه او صفتونه لري پارسیان هم په یو ځای کې پارسي، په بل ځای کې "دري " او په بل ځای کې ځان تاجک معرفي کوي، چې دا درې واړه سره یو دي. همدا رنګه په منځنی ختیځ کې یهودان هم دوه نومونه لري، هم یهود او هم په اسرائیلو یادېږي. همدا رنګه چېرته، چې زه اوسېږم د هغه هېواد د خلکو هم درې نومونه دي، چې بهرنیان ورته جرمن او الماني وايي؛ خو دوی په خپله ځان ته دوچ او خپل هېواد ته دوچ لاند وايي.

ښاغلی سرباز "صافی " د خپل لیک په پای کې د لرې پښتونخوا او د هغه ځای د ځینو پېښو په هکله د یادونې سره جوخت د ځینو سیاسي اشخاصو نومونه هم په ګوته کړي دي. په دې هکله باید ووایم، چې په لره پښتونخوا کې د طالبانو په څېر داسې ځواکونه او شخصیتونه شته، چې د دین په اصطلاح مینه مسلمانان دي او هر څه د دین تر نامه ځاروي، حتی خپله ژبه هم. له دغو کسانو څخه یو هم مولانا حسن ګل دی؛ لکه څرنګه، چې ماته ویل شوي دي، نوموړی مولانا حسن ګل صاحب د طالبانو په واکمنۍ کې د ننګرهار پوهنتون محصلینو ته د خپلو اسلامي ارشاداتو په ترڅ کې دا هم ویلي وو، چې: عربي ژبه د جاهلانو ژبه ده، پښتو ژبه د کافرانو ژبه ده، او اردو ژبه د مسلمانانو ژبه ده، ځکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه ژبه په اسلامي ټولنه کې زېږېدلې او را لويه شوې ده. له دې امله تاسې محصلين بايد د پښتو او عربي ژبو پر ځای د اردو ژبه زده کړئ، چې يوه سوچه اسلامي ژبه ده. "

وګورئ په يوه ټولنه کې، چې داسې کسان شته والی ولري او د ځواک خاوندان هم وي؛ نو څوک به وکولای شي هلته د ملت جوړونې يوه وړه غوندې هڅه هم په لياره واچوي؟ سره ددې، چې داسې هڅې به د دين له ايجاباتو څخه هم ګڼل کېږي.

لره پښتونخوا؛ خو د پاکستان په برخه شوې څوک، چې پاکستاني سياست کوي هغه به اورمړو اردو ژبه وايي؛ لکه څنګه، چې په بره پښتونخوا کې تر اوسه پورې دود او معمول دی، څوک، چې افغاني سياست کوي؛ نو خامخا به پارسي ژپه وايي. دا رنګه عملي سيستم، چې هغه هم کاملاً د انساني حقوقو او اسلامي دين د بنسټيزو ارشاداتو په خلاف د يوې تحميل شوې پېښې او حادثې نه زيات نور څه ارزښت نشي لرلی؛ نو څوک به ورته درناوی وکړي او وبه يې مني؟.

راغلو په افغانستان کې د مېشته و لږکيو قومونو په هکله.

لږکي؛ خو په هر هېواد کې شته ، چې ښاغلي سرباز هم په خپل ليک کې ورته ګوته نيولې ده. په قوانينو کې هم د هر چا حق او حقوق خوندي شوي وو ، زه هم وايم، چې دا کار شوی لا ، چې زما او ستا حق او حقوق هم په قوانينو کې تثبيت شوي وو ؛ خو سرباز به افغان وګنم، چې په رښتيا سره د افغانستان په ټولو فرهنګي او اداري ارګانونو کې د خپل حق په تناسب خپله ژبه وکاروي؟ دا کار ځکه نه شي کولی، چې په افغاني اصطلاح مين او له افغاني بنسټه، چې پښتونولې ده جلا شوی دی. همدې ښاغلي وړانديز کړی، چې د پښتني سياست په ځای که افغاني سياست ته مخه وشي دا به ښه و. "زه هم وايم دا ښه کار دی؛ خو په اوسنيو حاکمو شرايطو او حالاتو کې هغه هم په داسې افغانستان کې، چې لکه د امريکايي فوټبال د لوبې د پنډوس په څېر کله د پاکستان او کله د ايران په لاس کې رغړي، دا لا څه، چې اوس له پولې نه بله خوا هغه خوا رکي تاجکان هم برېتونه تاوه وي او افغانانو ته خپل زور ښيي، افغاني سياست کول به د ټولو انساني حقه حقوقو په چوکاټ کې کله ممکن وبرېښندلای شي؟ چې د افغانستان د اصيلو وارثانو له لاسه د افغاني سياست اصيله وسله هم د هغوی د دښمنانو په لاس ورغلې او هغه وسله هم شبېه په شبېه په ماتېدو ده. افغانستان خو پښتنو جوړ کړی، او دا پښتانه دي، چې افغانستان به ساتي.

په پای کې به د "څاپي" د توري په هکله هم څه ووايم :

ما د "څاپي" توری، چې د پښتو ژبې د "څېې" د توري د مصادرو څخه يو اصيل توری دی غوره کړی، چې هېڅکله هم د دين په خلاف کار نه دی. دا په دا ، چې د داسې توريو په کارولو سره څنګه، چې ددې ليکنې په پورتنيو برخو کې ورته اشاره وشوه، هېڅکله هم په دين کې خلل نه پرېوځي؛ بلکې د دين د اصيل بنسټ پر مخ د ملت جوړونې په هڅه کې يو پياوړی ګام ګڼل کېږي. که د ښاغلي سرباز "صافي" هدف دا وي، چې د عربي توريو پر ځای د پښتو توريو کارول به د عربي فرهنګ سره دښمني وي، آيا دې ټکي ته يې هم کله پام اوښتی، چې د پښتو توريو پر ځای به د عربي توريو کارول هم د پښتني فرهنګ سره دښمني وي او که نه؟ په دې ځای کې زما انګېرنه داده، چې: کوم اسلام، چې په مکه او مدينه کې نازل شوی، هغه په مدينه کې خاورو ته سپارل شوی؛ خو کوم اسلام، چې موږ ته را رسېدلی، دا د عربو فرهنګي يلغار دی، چې د حضرت معاويه له زمانې نه را پدېخوا به د اسلام تر بيرغ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې هرې خوا ته صادربده.

ګڼې اصیل اسلام او هغه، چې به پیغمبر(ص) ته وحې کېدله او پیغمبر(ص) به تبلیغاوه هېڅکله هم د کوم ولس د الفبا د توريو سره ضدیت نه لاره، او نه هم د کوم ولس د الفبا توري اسلام ته صدمه رسوي لا چې اسلامي دین ته پراختیا بخښي.

هره ژبه د لوی خدای(ج) مخلوق دی؛ نو له دې امله هېڅ یوه ژبه پر بلې ژبې غوره والی او سپېڅلتیا نه لري. کومې ژبې، چې اوس اوس د عربي ژبې په شمول د تقدس ورې بربېښي، هغه خو یو اعتباري تقدس دی، چې په اصطلاح کې د هغې ژبې د مجتهدینو له خوا ورته ورکړل شوی.

دا وه زما ځوابیه لیکنه. هیله ده نباغلی سرباز "صافی" تر هر څه د مخه په هره پېښه، هره موضوع او د هرې مسئلې په بنسټ کې څېړنه وکړي، او بیا دې د هغه په فروعاتو کې د فکر او سوچ نیلی وځغلوي. دا کـه پـه ادیـانو پـورې هـم اړه ولـري. ځکه، چې دغسې کړنـه د پوهـانو لپـاره یـوا ځنـۍ لیـاره ده، چـې د رښتیاو په لوري وربانده تللی شي.

مبارز ځاپې

27/3/2002 بن، جرمني

*دغه ځوابیه لیک د دعوت د خپروني په **138** او **139** ګڼه کې، چې په **1381** کال کې خپره شوې خپرو شو. د دې ځوابیه لیک په ځواب کې بیا یو چا د زلمي "مومند" په نامه د دعوت د خپرونې په **141** مه ګڼه کې خپله او ږده نیوکه خپره کړله، چې ګران لوستونکي یې کتېمتې دا سې لوستلی شي:*

(c) ketabton.com: The Digital Library

"چې آیا هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی؟"

په لنډ ډول غواړم یو څو حساسو ټکو ته، چې مبارز ځاپي د هغې یادونه د دعوت په 138 او 139 ګڼو کې کړې ده اشاره وکړم او ترڅنګ یې دا باید په ډاګه شي که چېرې مبارز ځاپي د غه لیکنې اشتباهاً کړې وي او یا د احساساتو لاندې یې خپل نشنلیزم د اسې سترګې ورپټې کړې وي، چې له یوه اړخه د دین په تعریف او قرآني آیتونو کې نغښتي د زهرو ګولۍ د دعوت لوستونکو ته وړاندې کړي، او په دې ترتیب یې هڅه کړې تر څو یې خپل نشنلیزم په خلکو کې په دغه ډول تزریق کړي. او له بله اړخه هغه د توهین نه ډک کلیمات، چې د دین، شریعت او د هغه پورته یې د اسلام د ستر پیغمبر(ص) په هکله کړې باید الله ته توبه وکاږي.

دین او مذهب:

دین او مذهب یوه عقیده او عملي لاره ده، چې د انساني ټولنې د بهبود او لارښوونې لپاره د الله له اړخه وضع شوې او د پیغمبرانو او انبیاوو په واسطه انساني ټولنې ته وړاندې شوی. دین په خپله یوه عقیده او د یو ژوند یو سیستم دی، او ملت د انساني ټولنې یو ټولې ته، چې په یوه ځانګړې جغرافیایي پوله کې ژوند ولري ویل کېږي. څرنګه، چې دین د ټولې انساني ټولنې لپاره نازل شوی په دې اساس اسلامي امت د یوې خاصې او ځانګړې ټولنې او یا جغرافیایي پولو پورې محدود نه دی؛ بلکې د ټولې انساني ټولنې سره سر و کار لري. که چېرې انساني ټولنه نه وي؛ نو بیا د دین مانا به څه وي؟ په دې اساس دلته د دین او ملت تر منځ د توپیر او تضاد سوال نه پیدا کېږي. تضادات او توپیرونه تل د دوو هم مثلو او همرنګه موجوداتو تر منځ پیدا کېږي، نه د عقیدې او انسان تر منځ. په یو ځیز نه یو ځیز عقیده درلودل د انسان یو طبیعي او حتمي ضرورت دی او د نړۍ په هېڅ ګوټ کې به داسې انسان ونه موندل شي، چې په یوه شي نه یو شي عقیده ونه لري؛ نو څرنګه، چې دین او مذهب یوه عقیده او د ژوند یو سیستم دی او ملت د انسانانو ټولنه ده؛ نو په دې اساس دغه دواړه یو د بل لازم او ملزوم دي او یو د بل تکمیلوونکي هم.

دا، چې تاسې کښلي، چې نشنیلیزم د ملت جوړونې مفکوره ده او په خپله د دین د بنسټ سره وصلت مومي کېدای شي ستاسې خپل دید وي. اما دا، چې هڅه مو کړې، چې نیشنلیزم په دین پورې وتړئ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر په خطا یاست. او دا په دې خاطر، چې دین په خپل اصل کې د نشنلیزم په خلاف مبارزه ده. اصلاً نشنلیزم د تل لپاره په کوچنیو ملیتونو کې را څرخېږي او د دغې مفکورې په اساس هر یو ملیت د خپلو نشنلیستي ځانګړتیاوو په نظر کې نیولو سره په بل باندې د تفوق او برترۍ ادعا کوي. د ملیتونو تر منځ د شخړو او نه حل کېدونکو لانجو سبب ګرځي. د نظامونو په جوړښت کې حق او ناحق د داسې څه غوښتنې کوي، چې په هېڅ صورت به یې ورته نه وي. ددې نه اخوا په نشنلیزم او نشنلیستي ټولنه کې بیا په خپله د هغې ټولنې د وګړو او قبیلو تر منځ یو پر بل د قومیت او پلرنې میراث په بنسټ جګړې او شخړې را پورته کېږي او هر یو ځان د بل څخه یو من پورته ګڼي، او نور هم له ځانه ټیټ.

دا مسئله کورنیو ته او بیا په کورنیو کې افرادو او وګړو ته راښکته کېږي، چې هر یو په خپله کورنۍ کې خپل ځان د بل نه پورته ګڼي، چې مثالونه یې نن په ټولو نشنلیستي خوځښتونو کې زیات لیدل کېږي. اما په دین کې د دغه سیاست نه یوازې سخت مخالفت شوی؛ بلکې ددې سیاست موجد یې شیطان ګڼلی؛ لکه د سورۃ بقرۃ د 30 آیت په اخر کې، چې راغلي او وایي، چې شیطان آدم(ع) ته د سجدې کولو نه انکار وکړ. دغه انکار د شیطاني سیاست لومړنی بنسټیز اصل جوړوي. دا ځکه، چې هغه د شرعي قانون د فوقیت څخه انکار کړی او د خدای(ج) د امر څخه یې مخ اړولی و. شیطان لویې وکړه، یعنې خپل ځان یې د نورو څخه لوی وګاڼه او د خپل ځان لپاره یې لوړوالی او مطلق العنانیت اختیار کړ. او هغه د کافرانو د ډلې څخه و، یعنې د مسلمانانو په پرتله یې کافرو ته ترجیح ورکړه او د هغوی د ډلې سره یو ځای شو. شیطان وویل، چې زه د آدم(ع) نه ډېر ښه یم او دا ځکه، چې زه د اور ه پیدا شوی یم او آدم(ع) د خاورې څخه. دا ټول هغه خصوصیات دي، چې د نشنلیزم بنسټ پرې ولاړ دی. د شیطان دغه وینا دا په ډاګه کوي، چې د نیشنلیزم یا قوم پالنې او نژاد پالنې موجد او لومړنی داعي شیطان دی، هغه به ویل، چې عقل هېڅکله دا نه قبلوي، چې د اعلی نسل او نژاد پر ځای ښکته او ادنی نژاد ته د ځمکې د خلافت او سیاست امور ورو سپارل شي. ددې تر څنګ شیطان سوګند وکړ، چې که مهلت ورکړل شي؛ نو د نېغې لارې څخه به خلک خپلې یعنې د ګمراهۍ د لارې په لور سوق کوي او دا د هغه کړنلاره وه؛ لکه څنګه یې، چې د آدم(ع) او د هغه د ماندینې سره وکړل. او د هماغې پالیسۍ دوام دی، چې په نننیو ټولنو کې د نشنلیزم، قوم پرستي، ژبني تعصب، د خپل ځان د علویت ښوولو او تل خپل قوم او ولس ته پرته له موازینو په نورو ترجیح ورکول او خپله هره غلطي توجیه کول او د بل هر نېک عمل د ذهني تنګ نظرۍ او قومي تعصب په اساس محکومول. د خپل قوم او ولس د برترۍ په خاطر د نورو ولسونو نفې کول، هغوی له خپلو کورونو او وطنونو نه شړل..... په څېر سر را پورته کوي. هټلر د خپل جرمن قوم د غلبې او په نوره نړۍ باندې د هغوی د حاکمیت په خاطر د میلیونونو انسانانو په وژلو هم صرفه ونکړه، مګر نتیجه یې برعکس وخته او تر نیمایي زیات جرمنیان په خپله د روس په غلامۍ کې راګېر شول. لېنن که څه هم د یوې ایډیالوژۍ خاوند و؛ خو د خپلو نظریاتو تر څنګ یې د سپینو روسانو د غلبې او حاکمیت په خاطر په میلیونونو انسانان تر تېغه تېر کړل او پاتې یې په دې عصري دور کې د کمونیزم د غلامۍ په ځنځیرونو کې راونغاړل؛ خو د خپلو منحطو نظریاتو سره یو ځای دا دی د زوال کندې ته پرېوت. امریکا او انګلیس د خپلو سپین پوټکو د تفوق، برترۍ او علویت په خاطر او هغوی ته د اسانتیاوو د پیدا کولو په خاطر د افریقایي نړۍ ټول تور پوټکي د غلامانو په څېر په ځنځیرونو کې وتړل او د اجباري کار د نه کولو په صورت کې د سپین پوټکو د سپیو خوراک

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګرځېدل.

نن په دغه معاصره نړۍ کې همدا اوس امریکا ، چې په نوره نړۍ کې د بشر د حقوقو د ساتلو لپاره خپل ټټر وهي په خپل هېواد کې د تور پوټکو او سرو پوټکو یا ریډ انډینز د بشري حقوقو په هکله چوپه خوله پاتې دي. د امریکا په زیاتو برخو کې هوټلونه اوس هم په خپله دروازه دا لیکنه لري، چې دلته د سپي او تور پوټکي راننوتل منعه دي. په سپینه روسیه کې سور او تور پوټکي اوس هم د جایداد د اخیستلو حق نه لري. په زمبابوې کې د انګلیسي سپین پوټکو لږکیو حکومت په تور پوټکو باندې د ظلم او تېري بې مثاله داستانونه لري او اوس برعکس. انګلیسانو په زمبابوې کې د خپلو ورلېږل شویو سپین پوټکو ، چې د هغه هېواد زراعتي فارمونه یې غصب کړي وو ، د دفاع په خاطر او د خپل قومي نشنلیستي خصوصیاتو او د خپل ځان د علویت په خاطر د هغه ځای د تور پوټکو د نظام په خلاف په کومو کومو کارونو او د سیسو لاس نه دی پورې کړی.

اسرائیلي نشنلیزم د خپل اسرائیلیت د علویت په خاطر د فلسطین په ولس کوم ناتار نه دی راکوز کړی. په هند کې د قومي عصبیتونو او یو په بل د برترۍ لپاره هره ورځ څومره کسان وژل کېږي او هلته د پورته او ښکته طبقې او د اعلی او ادنی نسل په نوم څومره بې ګناه انسانان په بې رحمانه توګه وژل کېږي او په همدې ترتیب په ګران هېواد افغانستان کې د روسانو د ماتې د مخه او د کمونیست رژیم د ړنګېدو تر څنګ روسانو د قومي تعصباتو د راپارولو لپاره له کومو کومو تاکتیکونو څخه کار وانه خیست؟ آیا ټول اقوام یې یو د بل په خلاف د قومي عصبیت په اساس ونه جنګول؟ که څه هم په افغانستان کې قومي تعصب ته لمن وهل اصلاً د انګلیسانو او د هغې وروسته د روسانو له خوا د خپلو مستعمرو د خوندي ساتلو او د خپل اقتدار د دوام په خاطر پیل شوه؛ خو په افغانستان کې دغه اور ته لمن د کمونستو عناصرو له خوا د روسانو او کې جي بي په مرسته هله زور واخیست، چې کمونیزم او روسي لښکرو په مجاهد او مسلمان افغانستان کې نا باوره ماتې وخوړه. دوی، چې ویې نه شوای کولای د خپل ټول ترور او وحشت له لارې او هم د خپلې منحطې ایډیالوژۍ له لارې د افغان ولس مجاهدانه مقاومت ورمات کړي؛ نو د نژادي تعصب د راپارولو لار یې اختیار کړه. یو قوم یې د بل په مقابل کې ورواچاوه، ازبک او هزاره یې د پښتنو سیمو ته او همدا راز د پښتنو ملېشه یې د هغو سیمو ته د قومي او ژبني د ښمنۍ د را پیدا کېدو او فساد په خاطر ورلېږل. روسانو د خپل همدغه کار لپاره په تاجکو کې په مسعود ، په ازبکو کې په دوستم، او همدا راز په هزاره او ځینو خاصو وګړو باندې سرمایه ګذاري وکړه او بالاخره یې د کمونیست ګوند د له منځ تللو په صورت کې د تاجکو د قوم په نوم د احمد شاه "مسعود " او د ازبکو د قوم په نوم د ګلم جم "دوستم " په څېر څېرې په خپل لاس کې واخیستې. او په هغو یې سرمایه ګذاري وکړه، د هغو په واسطه یې په شمال کې قومي تعصبات راوپارول او هغوی یې دې ته وهڅولې، چې د خپل حاکمیت لپاره راپورته شي. "مسعود " یې تر پوزې پورې تقویه کړ، تر څو د تاجکو قوم په ټولو حاکم کړي، او د خپل قوم برتري او علویت پرې رامنځته کړي. مسعود هم د مجاهد او مسلمان په لباس کې د 1982 کال را وروسته د عصبیت دغه اور ته لمن ووهله، او کله چې روسانو کابل وروسپاره؛ نو په هغه وخت کې یې یو ځل بیا د دوهمې سقاوۍ خوب ولید او په دې هڅه کې شو ، چې کابل د نورو ټولو قومونو څخه پاک او یوازې د تاجکو په لاس کې ورکړي، چې په نتیجه کې د زرګونو هېوادوالو په وژلو ، د هېواد په ورانولو او د نظام په له منځه تللو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منتج شوه؛ خو د خپل ټول نشنلیستي او ژبني تعصب دا خوب یې له ځانه سره ګور ته یوړ. او ځای یې طالبانو ونیو؛ لکه څنګه، چې د طالبانو زیاته شمېره پښتانه وو. او دوی هم د اسلام په لباس کې هڅه وکړه چې نور اقوام نفې کړي او یوازې د اسلام تر نامه لاندې د طالبو پښتنو حاکمیت په ټول هېواد قایم کړي؛ خو نژدې پینځه کاله په پرله پسې توګه په ژبني او قومي تعصب کې راګېر وو طالبان دا خوب د خپل ځانه سره اوس د تورو غرونو په تورو سوړو کې پټ ګرځوي.

همدا راز نشنلیستي عصبیت د قدرت لېواله رباني دې ته وهڅاو، چې د خپلې اسلامي مقدسې ایډیالوژۍ په خلاف د نورو اقوامو په نفې کولو لاس پورې کړي او د خپلو ټولو تعهداتو په خلاف د واکمنۍ کرسۍ تر خپلې ملا کلکه وتړي. د یوې باوري سرچینې له مخې کله، چې رباني د خپلې سیارې واکمنۍ په وخت کې د ایران له یوه هیئت سره په ایران کې خبرې کولې؛ نو د هغوی د دې پوښتنې په ځواب کې، چې په کابل کې څومره پښتانه اوسي؟ او هغه د دې پر ځای، چې خپله سنګیني د یو افغان مشر په څېر ایرانیانو ته په ډاګه کړي برعکس ورته وایي، چې زما سره تعاون وکړئ، تر څو دوه کاله نور هم په کابل کې پاتې شم؛ نو دا پاتې پښتانه به هم له کابله وکاږم. او یا د همدې سرچینې له مخې په ازبکستان کې د یو ازبک هیئت د سوال په ځواب کې، چې د پښتنو تاریخ د کومه ځایه پیل کېږي؟ نو د دې په ځای، چې وو ایي پښتانه اصلاً د زرګونو کلونو تاریخ لري او د دې خاورې اصلي بچیان دي او په دې ترتیب هغوی ته خپل ولس دروند او عزت مند معرفي کړي، نیشنلیستي او نژادي تعصب یې داسې سترګې ورپټې کړې وې، چې په ډېره بې شرمۍ سره وایي، چې دا یو قوم دی، چې اصلاً د هندوستان څخه مهاجر شوی او د افغانستان په غرنیو سیمو کې یې ځای نیولی... او دا په دې خاطر، چې هغوی ته ځان نژدې کړي او تایید یې تر لاسه کړي او یو څو ورځې نور هم خپلې دغې کاذبې واکمنۍ ته دوام ورکړي؛ خو بالاخره ترې امریکایانو داسې واخیسته، چې ان شاء الله بیا به یې په عمر کې هم ونه ویني. مګر دا، چې کوم نوی بادار پیدا کړي "وَتِلْکَ الاَیّامُ نُدَاوِلُهَا بَیْنَ النّاسِ".

اسلام نه یوازې د یوې سپېڅلې ایډیالوژۍ په توګه بلکې د انساني ټولنې د پرمختیا او د هغوی د لارښوونې لپاره یو مکمل نظام رامنځته کړی. دغه نظام د انسانانو په یوې ټولنې، ملیت، ژبې، قوم او... پورې تړلې نه دي؛ بلکې د ټولې انساني ټګولنې لپاره راغلی د ژوند سیستم دی. انساني ټولنې ته د اسلام غږ د عربو یا عجمو کومې قبیلې ته غږ نه؛ بلکې د "یَا اَیُّهَا النّاسُ" غږ دی. په همدې خاطر قرآن کریم په ډېرو ځایونو کې د اسلامي ټولنې په جوړښت کې لومړی د انسان او بیا په مجموعي توګه د انساني ټولنې جوړښت تر بحث او څېړنې لاندې نیولی. څکه قرآن کریم وایي چې: تاسې مې ډلې ډلې او قبایل را پیدا کړي یاست تر څو یو له بله سره وپېژنئ؛ خو تر څنګ یې دا هم فرمایلي، چې په تاسو کې بهتر او غوره هغه دی، چې ډېر متقي او د الله(ج) نه وېرېدونکی وي. د دې تر څنګ د اسلام ستر پیغمبر(ص) فرمایلي دي، چې خبر اوسئ، چې ستاسې عرب په عجم او عجم په عرب یا تور په سپین او سپین په تور هېڅ ډول برتري نه لري. ټول د یو آدم(ع) اولاد یاست او آدم(ع) له خاورې څخه پیدا شوی دی. په تاسو کې بهتر هغه دی، چې ډېر متقي او د الله(ج) نه وېرېدونکی اوسي. د دې تر څنګ د اسلام ستر پیغمبر(ص) د تعصب او عصبیت نه، چې نن د اقوامو تر منځ د برترۍ او علویت لپاره مطرح دی سخت نفرت کړی او فرمایلي یې دي، چې: هر ډول عصبیت "ژبني، قومي نژادي... "وکړي زموږ نه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه دی، همدا راز فرمايي ځوک، چې په عصبيت کې ومړ هغه زموږ نه، نه دی... البته په دې هکله ډېر شمېر آياتونه او احاديث شته، چې دا صحفه يې د نشر توان ممکن ونه لري. د اسلام يو ستر عالم ليکلي، چې نننی تهذيب، چې پرې د ځينو ټولنو، ټولنيز، سياسي او اقتصادي نظامونه چلېږي په درې بنسټيزو اصولو ولاړ دی، چې عبارت له دنيا پالنې (سيکولريزم) "نشنليزم" قوم پالنې او ديموکراسۍ يعني د خلکو حکومت څخه دی؛ خو ددې په مقابل کې د اسلامي تهذيب فکري، سياسي او اخلاقي اصول کاملاً د هغې پر خلاف دي، ځکه اسلام د سيکولريزم په مقابل کې د خدای(ج) د بندګۍ او اطاعت "طبيعي "ده، چې ددې څخه هدف د الله(ج) له اړخه رالېږل شويو او د هغه د پيغمبر له اړخه د تبيليغ شويو ټولو قوانينو مراعات دي.

د نشنليزم يا قوم پالنې په مقابل کې انسانيت پالنې او په يوې محدودې ډلې ټپلې کې د رانغښتو په ځای د ټول انسانيت خدمت کول او دربم د خلکو په مقابل کې د الهي حاکميت موضوع مطرح ده. په دې اساس د اسلامي امت بنسټ او اساس په دغه درې اصولو، چې عبارت له توحيد يعنې د الله(ج) حاکميت، رسالت يعنې د رسول الله(ج) قيادت او دربيم نيابتي حکومت يا خلافت باندې اېښودی دی. د غرب د سياسي نظريې په اساس جمهور په خپله بادشاه دی، چې پخپله به قانون جوړوي؛ خو د اسلام سياسي نظريه په جمهوري خلافت ولاړه ده. ځکه په دې نظام کې د هغه شريعت په اساس تلل کېږي، چې د الله له اړخه د هغه رسول اسلامي امت ته وړاندې کړي دي. "اسلامي سياست(187، 189) مخونه".

پيغمبر(ص)، نبي او هادي:

همدا راز هر پيغمبر او نبي چې د الله(ج) له اړخه راغلی د پيغام رسونې تر څنګ يې اجرايي ځواک هم درلود. شاه ولي الله په دې هکله ليکلي، چې نبوت درې ارکان لري، چې عبارت دي له: حکومت او سياست، علم او حکمت، رشد او هدايت څخه. په نبي کې دا درې واړه ارکان په پوره توګه موجود وي. هغه د حکمرانۍ او سياست واک هم لري، که څه هم هغه ته عملاً د منظمې حکمرانۍ وخت په لاس ورنشي. **184**يم مخ.

اما دا بايد په ډاګه شي، چې هادي او لارښوونکی يوازې الله(ج) دی او پيغمبران ټول د هغه په هدايت او لارښوونې باندې نورو انسانانو ته د ښوونکو په څېر مقرر کړل شوي. په قرآن کريم کې په دې مسئله ډېر زيات بحث او څېړنه شوې. په خپله الله(ج) قرآن د هدايت او لارښوونې کتاب ګرځولی او ويلي يې دي، چې "هُدىً لِلْمُتَّقِينَ... او يا دا، چې مسلمان په خپل لمانځه کې وايي: اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ.. او يا دا، چې فرمايي: لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا.. او فَاِمَّا يَاْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدىً". په دې اساس هادي او هدايت کوونکی يوازې او يوازې الله(ج) دی؛ خو هغه خپل پيغمبران د همدغه هدايت سره يوازې پيغام رسوونکی نه؛ بلکې د اجرائيوي قوت او ځواک خاوندان هم ګرځولي دي. د انبياوو په تاريخ کې داسې کوم مثال نه پيدا کېږي، چې يو نبي دې يوازې په تبليغ اکتفا کړې وي؛ بلکې د هغه سره په جنګ کې د تقنيني او حکمي کارونو په تر سره کولو هم مکلف وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمانانو د يووالي موضوع:

دا چې ولې د ايران مسلمانان د پاکستان د مسلمانانو سره او يا د سعودي مسلمانان د مصر د مسلمانانو سره په يوه واحد اسلامي سيستم کې نه شي راټولېداى، د دين په فروعاتو کې د مجتهدينو له خوا په اعتباري توپيرونو پورې قطعاً اړه نه لري. ځکه لومړى دا چې د مجتهدينو تر منځ په فروعاتو کې دغه توپيرونه هماغه وخت هم موجود وو، چې ټوله اسلامي نړۍ د يوه خلافت لاندې اداره کېده او په فروعاتو کې دغه توپير اوس هم شته؛ خو د دې سره سره بيا هم مسلمانان تر يوه چتر لاندې ژوند کوي. د مثال په توګه په پاکستان کې د اسلام تر نامه لاندې د ټولو مذاهبو خاوندان که شيعه دي او که سني، يو ځاى ژوند کوي، همدا راز په ايران کې هم، په ګران افغانستان کې همدا، اوس شيعه او سني ټول د يو چتر لاندې پرته له کوم مذهبي تبعيض نه د ورورولۍ په فضا کې ژوند تر سره کوي، او د سعودي او مصر د مسلمانانو تر منځ؛ خو مذهبي توپير او جدا والى هم نشته او په دې کې هېڅ شک هم نشته، چې که چېرې په اسلامي نړۍ کې د اوسنيو غاصبو نظامونو پر ځاى، چې د صليبي حکماوو په مستقيم او يا غير مستقيم تعاون واکمنۍ ته رسګيدلي دي په اسلام پوه او د پرديو کړيو څخه آزاد عناصر حاکميت تر لاسه کړي؛ نو بيا به دا جغرافيايي پولې په کومو کې، چې اوس دغه ملتونه راښکېل دي بې کاره وي.

که تاريخ ته وکتل شي؛ نو د اسلامي امت تجزيه او ټوټې ټوټې کېدل؛ خو د صليبي او کليسايي جنګونو نه وروسته صورت ونيو. دا هغه وخت و، چې کليسا او صليب د اسلام په مقابل کې هغه وخت يرغل پيل کړ، چې اسلام د اروپا په دروازه کې استقرار موندلى و، او بشريت، چې د کليسا د ظلم او استبداد نه په تنګ راغلى و، او تر څنګ يې نژاد پالنې او نشنليزم دې حد ته وده کړې وه، چې په نوم د اعلى نسل اسنانانو د ښکته نسل انسانانو ته د بشر په سترګه هم نه کتل، اسلام د خلکو تر منځ يو نوى منل شوى حقيقت و، او خلک د اسلام لور ته ډلې ډلې راروان وو. کليسا خپل ځان په حرج کې وليد او د اسلام په خلاف يې يلغار پيل کړ. د بله لوري کليسا، چې خپل ځانته يې يو نظام درلود او حاکمو سياسي نظامونو سره په اختلاف کې اخته و، د اسلام د مکمل سياسي، مذهبي او اخلاقي واکمنۍ نه په وېره کې وه؛ نو په دې يې بسنه ونه کړه او د خپل فرهنګي يلغار په جريان کې يې د قومونو تر منځ د تفريق او اختلاف روحيه تزريق او ترويج کړه په هغوى کې يې د قوم پالنې او يو د بل په خلاف د ملي ګرايۍ تر عنوان لاندې ددغو موضوعاتو تخم وشينده او ددغه تخم اوبه خور اوس هم کوي، تر دې حده، چې اوس يې راټولېدل ګران؛ بلکې ناممکن ښکاري. ددې تر څنګ يې په داسې حال کې، چې د خپلو ځانونو او ولسونو لپاره د ديموکراسۍ لاره اختيار کړه؛ خو په اسلامي امت او اسلامي هېوادونو کې يې د خپلو جاسوسي شبکو له لارې او خپل مادي تعاون او کومک په واسطه د يو شمېر مزدورو او پلورل شويو عناصرو په واکمن کولو سره هڅه وکړه تر څو په اسلامي امت کې دغه اختلاف نه يوازې په خپل ځاى وساتي؛ بلکې نوره هم وده ورکړي. په دې اساس دا اند په خپل ځاى بلکل غلط دى، چې وو ايو، چې د اسلامي نړۍ مسلمان وګړي د فقهي فروعي اختلافاتو په اساس تر يوه سيستم لاندې ژوند نه شي کولاى؛ بلکې بايد داسې وويل شي، چې د اسلامي نړۍ واکمنان د اقتدار په لټونتوب کې د کليسا او صليب په جالونو کې داسې راګير شوي، چې اسلامي امت ورڅخه د خلاصون

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار نه شي پيدا کولی. ددې تر څنګ يې د قوم، نژاد ، ژبې او... په داسې ناروغيو ککړ کړې، چې د خلاصون لار ميندل يې ګران دي او که څوک په کې د خپلې آزادۍ لپاره غږ پورته کړي؛ نو غږ يې همل‌ته په يوه نوم او بل نوم خفه کيږي.

د ږيرې موضوع:

د ږيرې په هکله، چې د کوم توهين نه ډک بحث يادونه "څاپې" کړې، هغه په هېڅ صورت منطقي نه ده. حقيقت دا دی، چې د الله(ج) له اړخه څومره پيغمبران، چې راغلي هغوی ټولو ږيرې درلودې طبيعي ده، چې د مکې مشرکينو هم د اسلام نه دمخه په يوه مذهب پورې تړاو درلود. هغه که ابو جهل و او که ابو لهب. ټول د اسلام نه دمخه د پخوانيو مذاهبو پيروان وو ، چې وروسته يې بيا د الله(ج) د عبادت په ځای د تيږو او بتانو پالنه او عبادت پيل کړ او په همدې خاطر، چې هغوی د الله(ج) سره په واکمنۍ، عبادت او ټولو نورو شرعي امورو کې نور خلک شريک ګڼل او لکه د نن په څېر د همداسې بت پالنې، قوم پالنې، تفوق او اعلی نسل په ناروغيو اخته وو ؛ نو ځکه ورته مشرکان وايي؛ خو د پخوانيو مذاهبو له مخې يې ږيرې هم درلودې. بايد په دې وپوهېږو ، چې يو مسلمان د الله(ج) عبادت او د هغه د احکامو د منلو او پلي کولو او اطاعت نه اخوا بله لار نه لري. که څوک په کې بله هره وړه يا غټه لار پيدا کول غواړي؛ نو هغه ته نوښت يا بدعت ويل کيږي، او بدعت په خپله په شرک منتج کيږي. د پيغمبرانو سره د مشرکينو په يوه تله کې اچول په خپله په شرک منتج کيږي. په دې هکله بدني عبادات او روژې نيول او يا نور عبادات هېڅ ځای نه نيسي. د اسلام د دين فقهاوو دا خبره په کلکه کړې، چې ټول هغه اعمال، چې د اسلام پيغمبر(ص) په تداوم سره کړي په يو مسلمان موکد سنت او واجب ګرځي. ږيره يو د هغو سنتو څخه ده، چې د اسلام پيغمبر يې په کلکه سپارښتنه کړې. څرنګه، چې په هغه وخت کې يهود او نصاراوو ، او مشرکينو هم ږيرې او بربتونه اوږدول؛ نو ددې لپاره، چې د مسلمانانو او د هغوی تر منځ فرق وشي؛ نو حکم وشو ، چې تاسو بربتونه وخريئ او ږيرې پرېږدئ. تر څو د نورو قومونو سره مو فرق وشي؛ خو هغوی، چې په دې هکله کمزورې ښودله او يا يې د بربتو په خرېيلو کې لږ څه سستي کوله؛ نو د خدای(ج) پيغمبر(ص) د داسې خلکو په هکله وفرمايل، چې: "مَنْ تَشَبَّهَ بِقَوْمٍ فَهُوَ مِنْهُمْ" يعني څوک، چې د کوم قوم سره ځان مشابه کړي هغه د هغوی څخه دی. او دا حديث د هماغه وخته څخه را پدېخوا د ټولو مسلمانانو لپاره تنبيه ده. برعکس کله، چې صليب او کليسا وليدل، چې مسلمانانو ږيرې اوږدې کړې؛ نو د کليسا رهبانيانو خپلو پيروانو ته حکم وکړ، چې ږيرې لرې کړئ. او په ځای يې بربت پرېږدئ. همدا راز کليسا د مسلمانو ښځو د پردې په خلاف داسې تبليغاتي کمپاين پيل کړ، چې په نتيجه کې يې د ښځې ټول هغه بشري کرامت له منځه يووړ، چې بايد درلودای يې. نن ښځه په اروپايي او امريکايي ټولنو کې د نارينه وو د لاس يوه د لوبو آله ده او د نارينه وو د شهواني غريزې د پوره کولو لپاره په هر ځای کې لکه د حيواناتو په څېر استعمالېږي. کليسا غواړي د خپل همدغه تهذيب په لور اسلامي نړۍ هم راتاوه کړي. په دې خاطر د فرهنګي يلغار تر عنوان لاندې ټول هغه څه، چې د اسلام په خلاف يې لري، اسلامي نړۍ ته صادروي، او تر څنګ يې د اسلامي نړۍ مسلمان کم پوهه وګړي په خپل تهذيب او کلتور کې داسې را ګير کړي دي، چې خپل کلتور او تهذيب يې ترې بلکل هېر کړی. مګردا ، چې په هره غونډه او ټولنه کې، چې کښېني نو حتماً به د خپل کلتور د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساتنې لپاره ټېټره وهي. اما نه په خپله په ده کې او نه؛ خو به يې په فاميل کې د خپل کلتور اثرات ليدل کېږي.

لباس:

اما هغه څه، چې د پيغمبر(ص) د لباس په هکله يې "څاپي" اند ښېنمن کړی، بايد عرض شي، چې په دي هکله هيڅ ډول حرج او اصرار نشته. ځکه د اسلام پيغمبر(ص) د مختلفو رواياتو له مخې چلتار هم ترلی، لونګی يې هم پر سر کړې. سر تور سر يې هم لمونځ کړی، وېښتان يې خرېيلي هم دي او پرېښي هم... په دې اساس په دې کې مسلمانانو فقهاوو کوم څه توضيحات نه دي ورکړي؛ خو که چېرې کوم کس وغواړي ټول هغه عبادات، چې د اسلام ستر پېشوا درلودل خپل کړي او ځان د هغې سره مشابه کړي؛ نو طبيعي ده، چې خير به بيامومي. ځکه، چې د پيغمبر(ص) د حديث سره سم يې عمل کړی دی.

د غلامۍ مسئله:

دا بايد په ياد ولرو، چې اسلام د همغه لومړۍ ورځې څخه د غلامۍ د سيستم کړی ورماتې کړي او د هغه جاهلي زمانې دود، کلتور او تهذيب يې په دې هکله ورمات کړ. که چېرې په ابتدايي وختونو کې د غسې څه موجود هم وو؛ خو د بهترينو عملونو څخه يو عمل هم دا و هر مسلمان، چې مالي استطاعت ولري او وکولای شي، چې يو غلام آزاد کړي؛ نو بهترينه صدقه يې کړې؛ خو کله، چې هلته په مدينه منوره کې اسلامي ټولنه جوړه شوه؛ نو بيا ددغې ټولنې د حاکميت په اساس د غلامانو د غلامۍ ځنځيرونه هم ورمات کړل شول. د همدغه ځايه ده، چې اسلام ټولو انسانانو ته د غلامۍ نه د آزادېدو درس ورکړی، د هغه جاهلي زمانې سنتونه؛ خو اسلام ورمات کړل، ښځې او نر يې ټول مدنيت ته رهنمايي کړل، ټول انسانان يې آزاد وګڼل. د ټولو حقوق يې يو په بل يو شان رايج کړل او ټولو ته يې د ظلم، زور، ستم، بې عدالتۍ او محکوميت په خلاف د خلاصون او نجات لاره وښودله. غلامي په هماغه وخت کې، چې څومره محکومېده، نن په اصطلاح په مهذبه نړۍ کې هغومره نه محکومېږي. نن؛ خو په دغه مهذبه نړۍ کې غلامي د هر وخت نه زياته او د هر وخت نه توهين آميزه ده، منتها د غلامۍ شکل تغير موندلی، يوازې په دغه عصري قرن کې د تور پوټکو د غلامولو او د افريقا د لويې وچې څخه په لومو کې د انسانانو د انتقالولو فلمونه همدا اوس زړه بوږنوونکې منظرې رامنځته کوي، او همدا اوس په ټوله غربي نړۍ کې د تور پوټکو د غلامۍ پېښې لکه د پخوا په څېر موجودې دي؛ خو تر څنګ يې د اقتصادي غلامۍ مرحله خپل اوج ته رسېدلې. نن د اسيا او افريقا د لويې وچې زيات هېوادونه د غربي نړۍ د داسې اقتصادي پورونو د بار لاندې کاره شوي، چې د هېوادونو غاصب واکمنان به يې د غلامۍ پرته بله لار ونه لري. نن د درېيمې نړۍ څخه خام مواد (چې د انسانانو تعليم يافته طبقه هم په کې شامله ده) غربي هېوادونو ته په ډېر ارزان قيمت باندې صادرېږي او بيا بېرته همدغه پاخه مواد په ډېر ستر قيمت واردوي، او هغه هم د پور او سود په شکل کې. اسلام هر ډول غلامي محکوموي او آن تر دې، چې د ظالم

حکمران تر مخه د حق کليمه ويل يا رښتيا څرګندول جهاد بولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان موجودیت:

د ثاپي دا خبره په هېڅ ډول درسته نه ده، چې که چېرې پښتانه نه وای؛ نو افغانستان به نه و؛ بلکې په افغانستان کې ددې هېواد د آزادۍ لپاره د انګلیسي ځواکونو تر روسي سرو ځواکونو پورې ټولو افغانانو تاریخي رول په لږ څه کم او زیات سره لوبولی. د روسانو په خلاف په ستر اسلامي ملي قیام کې ټول افغانان د ایمان او شهادت په جذبې سره، پرته له قومي، نژادي او توکمي توپیر سره د جهاد په یوه سنګر کې جنګېدلي. واضح ده، چې پښتنو به د نورو په نسبت زیات رول لوبولی وي، او زیات وګړي به یې په شهادت رسېدلي وي؛ خو افغانستان د ټولو افغانانو واحد او ګډ کور دی او ټول افغانان په کې د اسلامي ورورګلوۍ د اصل په اساس د پتمن ژوند خاوندان دي. او د داسې پتمن ژوند لپاره دې ته اړتیا لري، چې په افغانستان کې ټول مېشته اقوام که لږکي دي او که ډېرکي. خپل ځانونه افغان وګڼي او یو په بل باندې د برترۍ او علویت لپاره د ژبې، قوم او نژاد د جاهلي خصلتونو په ځای د علم، پوهې او یو بل ته د خدمت د برترۍ او علویت شعار خپل کړي. هېڅ یو قوم او ژبه د نشنلیزم د شعار لاندې علویت نه شي تر لاسه کولای. تر څو، چې د هغه قوم وګړي په علمي، اقتصادي او سیاسي ډګرونو کې د هغې د ودې لپاره کار ونکړي. د همدې زیار نتیجه ده، چې نن انګلیسي، عربي، فرانسوي او فارسي ژبې یا خو په ټوله نړۍ او یا هم په سترو سترو منطقو باندې حاوي دي. د اسلام دین د ژبو زده کړه د اسلام د ستر پیغمبر د حکم په څېر معرفي کوي او خپلو پیروانو ته حکم کوي، چې د نورو اقوامو ژبې زده کړئ، تر څو د هغو سره د ښه تفاهم لپاره لاره پرانستله شي.

آیا د اسلام دین رښتیا هم د عربو فرهنګي یلغار دی؟ د "ثاپي" دغه لیکنه، چې وایي د اسلام اصلي دین، چې په مکه او مدینه کې نازل شوی و هغه په مدینه کې خاورو ته سپارل شوی او دغه اوسنی دین د عربو فرهنګي یلغار دی. کاملاً د هغه په جهالت او ناپوهۍ باندې دلالت کوي. ځکه له یوه اړخه هغه د همدغه دین له مخې د خپلې لیکنې په لومړیو کرښو کې استدلال کړی او بیا یې وروسته په ټول دین د بطلان لیکه راښکلې ده. لوستونکي نه پوهېږي، چې ددې جملې څخه مقصد څه دی؟ د اسلام دین؛ خو هماغه دین دی، چې په مکه او مدینه کې نازل شوی او بیا یې په مدینه کې د لومړنۍ اسلامي ټولنې بنسټ کېښودل شو. او د هغې وروسته نورې نړۍ ته په خپله د اسلام د ستر پیغمبر په وخت کې او هم د هغې وروسته د هغې د خلفاء راشدینو او نورو مسلمانانو له خوا ټولې نړۍ ته ورسېد. نن د اسلام د دین رڼا په ګرده نړۍ کې خپره ده، په دې هکله مسلمانو او غیر مسلمانو علماوو خپل تحقیق او څېړنو ته دوام ورکړی او د اسلام دین د حقانیت او علمیت په هکله نوي انکشافات کوي. او ګڼ شمېر هغه انسانان، چې په اصطلاح د متمدن غرب د اخلاقي زوال نه زړه بدي شوي او د انساني کرامت او حرمت په لټه کې دي، د خپل ځان لپاره د خلاصي لاره اسلام ګڼي. یو کوچنی مثال یې د هغې ښځینه ژورنالستې دی، چې د طالبانو د زوال په وروستیو ورځو کې په جلال آباد کې لس ورځې زنداني شوې وه او هلته یې د اسلام په هکله لومړنۍ مطالعه په هغه لږ وخت کې تر سره کړې وه، او بیا په لندن کې یې د پوره تحقیق او څېړنې وروسته د اسلام دین قبول او خپل ځان یې مسلمان اعلام کړ او همداسې د اسلام دین داسې یوه پدیده ده، چې د انسانانو تر اخري وګړي پورې به د ځمکې په مخ موجوده وي، او دا ځکه، چې ددې دین رالېږونکی او جوړوونکی الله (ج) دی او الله(ج) تل پاتې، ژوندی او حَي او قیوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی.

که چېرې د دې جملې څخه ستاسو مقصد د پیغمبر(ص) وفات وي او فکر کوئ، چې د پیغمبر نه وروسته دین پاتې نه دی، او آیا دا، چې ستا د خلاصې نه تر مستخصله پورې په کتابونو کې دا سې څه له نظره تېره شوې وي؛ نو دا ستا د نظر تنګ والی، د علم او پوهې کمښت او د پوچو او میان تهي نظریاتو په تنګنا کې د اسلام د دین په هکله سوچ او فکر او بالاخره د اسلام څخه په مکمله توګه لرې والی او عقده ښیي، چې ته یې دې ته وهڅولې تر څو د دین په هکله دا سې کلیمات استعمال کړې. الله(ج) فرمایي، چې نن مې ستاسې دین تاسې ته تکمیل کړ او په تاسې مې خپل نعمت "د اسلام دین" تمام کړ او تاسې ته مې د اسلام دین غوره کړ. د دې آیت له مخې د اسلام دین د الله(ج) له اړخه پیغمبر(ص) راوړلی، په خپله پیغمبر(ص) د دغه دین د پلي کولو، عملي کولو، تشریح کولو او خلکو ته د رسولو ستر رسالت په غاړه درلود؛ خو په خپله پیغمبر د دې دین موجد او خالق نه دی؛ بلکې د دې دین خالق الله(ج) دی د پیغمبر د وفات نه وروسته د الله(ج) کتاب او د پیغمبر(ص) سنت په پرله پسې توګه په انساني ټولنه کې ګردش کوي او د زده کړې او تحقیق لپاره یې د ریسرچ ستر ستر مرکزونه، نه یوازې په اسلامي نړۍ کې؛ بلکې په غربي نړۍ کې هم، کلونه کلونه راهیسې پرانستي او کار کوي؛ خو تر اوسه پورې د غربي پوهانو د ډلې څخه، چې د اسلام په مطالعه مصروف دي یوه هم دغسې نظر لکه تاسې، چې د نشنلیزم د تنګنا نه راوېستلی نه دی ورکړی. "

دا وه د ښاغلي "مومند" لیکنه، چې کټ مټ ولیکل شوه. د دې لیکنې په ځواب کې ما هم یو څه ولیکل او د دعوت خپروني ته مې واستول؛ خو په دعوت کې لا تر اوسه پورې نه ده خپره شوې. هغه څه، چې ما لیکلي دا دي ګران لوستونکي یې په لاندې ډ،ل مطالعه کولی شي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

آيا هر دين په خپل بنسټ کې نيشنليزم دی؟

د پورتني سرليک لاندې ښاغلي زلمي "مومند" د دعوت خپروني په 141 ګڼې کې زما د "هر دين په خپل بنسټ کې نشنليزم دی" ليکنې پر خلاف په خپلې انتقادي ليکنې کې نشنليزم ته ډېر زيات بد او رد ويلي او زه يې هم ښکنځلی يم، چې ګڼې ما به نعوذ بالله کفر ويلی وي او بايد توبه وباسم."
د خدای بخښلي ملنګ جان وينا ده:

ځوک به په رښتينه د رښتينو طرفدار شــــي
مــه وايه رښتيا راباندې سر به مې په دار شي

تر دې دمخه، چې زه د رښتياو دغه دار ته ودانګم او زلمي "مومند" ته څه وليکم، غواړم د ګناهونو په هکله څه ووايم: يو انسان که هر څومره له ګناهونو پاک او سپېڅلی هم وي؛ خو د لوی خدای(ج) په وړاندې مجبور دی توبه وباسي او بخښنه وغواړي. همدغه سبب دی، چې لا پيغمبرانو او انبياو هم همېشه د لوی خدای(ج) په وړاندې له شيطان نه پناه او له ګناهونو څخه ژغورنه او بخښنه غوښتله. زه، چې يو ډېر کوچنی انسان او يو ډېر ستر ګناهګار يم، ولې به توبه نه وباسم او له لويه خدايه به بخښنه نه غواړم؟ له دې امله په هر لمانځه کې له لويه خدايه غواړم، چې ماته د سمې لياري هدايت وکړي، د شيطان له وسوسو مې وژغوري او ګناهونه مې راوبښي. او په هر لمانځه کې هم د لوی خدای(ج) پر محبوب استازي درود استوم. د لمانځه سره جوخت د روژې فريضه هم ادا کوم؛ خو د نصاب خاوند نه يم، چې زکات ورکړم. حج راباندې هم فرض شوی نه دی، ځکه، چې شتمن نه يم؛ خو د ثواب لپاره نيت لرم يو ځل د مبارکې کعبې زيارت ته ورشم. له فرايضو او وجايبو نه وروسته په حسناتو او صدقاتو کې هم هلې ځلې کوم، چې له چا نه وروسته پاتې نه شم. قاتل نه يم، د چا حقوق مې نه دي غصب کړي. د چا پر ناموس مې بلوسه نه ده کړې. وطن پلورونکی نه يم، او ولس مې پر چا نه دی پلورلی. دروغ مې نه دي ويلي، او ځوک مې نه دي دوکه کړي. خدای(ج)، قرآن او پيغمبر ته مې خيانت نه دی کړی. د اسلام په نامه هېڅکله او هېچرته ناوړه استفاده مې نه ده کړې. پر خپل لاس مې ګټلي او په خپله مې خوړلي، چې خپل دغه تول کړه وړه مې د اسلام د مبارک دين د احکامو سره سم ګڼلي دي. هڅه مې کړې، چې په دغه لياره کې د لاپسې پراخې پوهې او کړنې خاوند هم شم. ځکه، چې پوهه او د پوهې سره جوخت سمه کړنه د اسلام د دين له اصولو څخه شمېرل کېږي؛ نو زړه مې پر ښاغلي زلمي "مومند" باندې وسوځېده، چې عاجز د مذهبي تعصب د افراط له امله که ځوک، چې پر خره سور وي او خر نه ويني هم د نشنليزم غند نه کوي او هم ځان زلمی "مومند" معرفي کوي. که چېرته نشنليزم دده په ګروهه دومره بد او د غندنې وړ وي؛ نو بيا ولې يې پر خپل ځان د پښتو نوم اېښی او ځان يې د پښتون په ټبر کې شمېرلی؟ هغه ته؛ خو د هغه د ګروهې له مخې لازمه وه، چې د پښتون د نوم پر ځای د عربي نوم غوره کړي او د پښتون د ټبر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځای کوم عربي تېر ته يې ځان منسوب کړی وای.

ځکه، چې د زلمي "مومند " په خبره د متعصبو مذهبي ډلو په ګروهه عربي نوم، عربي ژبه، عربي فرهنګ او عربي تېر خو د اسلام د دين بېخ او بنسټ ګڼل کېږي. لکه، چې په دې هکله د زلمي "مومند " نه مخکې د سرباز "صافي " په نامه هم يو چا زما د نامه د "څاپې " پر توري نيوکه کړې او هغه يې د عربي ژبې او فرهنګ سره په دښمنۍ کې ګڼلې و.

په هر حال مانه غوښتل د زلمي "مومند " د نيوکې په هکله څه وليکم ځکه، چې هغه راته د هغې د ليکنې له مخې د پر زيات افراطي متعصبه مذهبي وبرېښنده، چې متعصبه مذهبيان د دې حق چا ته نه ورکوي څو خپل ديني نظر هم ووايي. دلته مې يو متل را په ياد شو:

يو سړي له يو چا نه وپوښتل، چې نوم دې څه دی؟ هغه وويل: خدای، پوښتونکي ورټوپ کړل او له ستوني يې کلک ونيو او په مرګ يې تهديد کړ، چې ته لا ځان ته خدای هم وايې؟ هغه سړي ورته وويل: نه ورو ره داسې نه ده، تربيردي خو مې پرېږده. زما نوم خدای نه دی؛ بلکې خدای بيردي دی. "

د متعصبه افراطي مذهبيانو عادت هم همدغسې وي، چا ته تربيردي چانس نه ورکوي؛ خو کله، چې مې د زلمي "مومند " د ليک دغې کرښې ته پام شو، چې دين او مذهب ته يې په کې په يوه سترګه کتلې دي او دا دواړه يې د لوی خدای(ج) له اړخه ګڼلي، د پارسي ژبې شاعر دغه وينا را په ياد شوه، چې وايي:

اگر بينی که نابينا و چاه است
و گر خاموش بنشينی گناه است

ځان مې مجبور وګاڼه، چې يو څه ورته وليکم. ښاغلي زلمي "مومند " د خپل ليک په مقدمه کې داسې ليکلي دي: دين او مذهب يوه عقيده او عملي لاره ده، چې د انساني ټولنې د بهبود او لارښوونې لپاره د الله(ج) له اړخه وضع شوی او د پيغمبرانو او انبياوو په واسطه ټولنې ته وړاندې شوی. "

دا وه د ښاغلي زلمي "مومند " د ليکنې کټ مټ يوه برخه. نومړي په روښانه توګه دين او مذهب دواړه د لوی خدای(ج) له اړخه ګڼلي او په خپل اوږده ليک کې يې لا څو ځايه هم مذهب ته د دين په سترګه کتلي دي. ښاغلي زلمي "مومند "، چې په خپلې ليکنې کې په اسمانونو کې د آدم عليه السلام او د ابليس لعين قصه په خوږه ژبه وړاندې کوي؛ خو په ځمکه کې د دې توان نه مومي څو د دين او مذهب ترمنځ توپير ووينې. سره د دې، چې زما په پخوانۍ ليکنې کې د دين، ملت، امت او مذهب په هکله د اسلامي نړۍ د علماوو دريځ هم وړاندې شوی و. په هغه ليکنه کې مې روښانه کړې وه، چې دين په لغوي معنی عقيده او ملت ته وايي، او همدا رنګه په کې ويل شوي وو، چې: دين لوی خدای(ج) ته ملت او امت پيغمبر ته او مذهب مجتهد ته منسوب دی. "زلمي "مومند "، چې مذهب لوی خدای(ج) ته منسوبوي ښايي د هغه به خپل ابتکار وي؛ خو زه غواړمه په دې ځای کې د لا پسې روښانتيا لپاره نور هم تم شم.

ښه مې په ياد دي کله، چې د شپږو کلونو شوم، د پلار له خوا د جومات ملا صاحب ته وروستل شوم، چې لمونځ زده کړم. ملا صاحب راته لمونځ او د لمانځه قواعد را زده کړل او بيا يې په غوږونو کې راته دغه څو ټکي هم راننو بستل چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چا درنه وپوښتل، چې بنده د چا يې؟ وو ايه، چې بنده د لوی خدای(ج) يم. که چا درنه وپوښتل، چې په ملت د چا يې؟ وو ايه، چې په ملت د ابراهيم خليل الله يم. که چا درنه وپوښتل، چې په امت د چا يې؟ وو ايه، چې په امت د محمد مصطفی يم. که چا درنه وپوښتل، چې په مذهب د چا يې؟ وو ايه، چې په مذهب د امام اعظم ابو حنيفه رحمآ الله عليه يم. که چا درنه وپوښتل، چې ولې په مذهب د ابو حنيفه يې؟ وو ايه، چې په دغه مذهب کې افراط او تفريط نشته او يوه منځنۍ لاره ده؛ خو ملا صاحب ماته دا ونه ويل، چې په مذهب د لوی خدای يا د پيغمبر يې. يوازې دومره يې وويل، چې بنده د لوی خدای(ج) يې او بس. کله، چې را لوی شوم؛ نو ما ددغو پورتنيو خو ټکيو په هکله، چې د ګروهې بنسټ ګڼل کېږي. د لاپسې پراخې پوهې د لاس ته راوستو په لياره کې د توان په اندازه اسلامي فقهه ولوستله بيا مې اسلامي تصوف او اسلامي تاريخ کې مطالعه او ورپسې مې د نړۍ د اديانو په هکله د خپلې مطالعې لړۍ اوږده کړله، چې اوس اوس دې ځای ته را رسېدلی يم، چې وو ايم:

لوی خدای(ج) په خپلې ازلي ارادې سره د ابراهيم خليل الله حنيف ملت په دغو دريو امتونو وېشلی دی: موسوي امت، عيسوي امت او محمدي يا اسلامي امت. کوم مذهب، چې په دغو امتونو کې د هغوی د لومړيو لاربښوونکيو نه په وروسته زمانو کې راټوکېدلی او لا تر اوسه موجوديت لري. هغه د هغه امت د علماو له خوا د ځينو ټولنيزو او سياسي شرايطو له مخې په شريعت کې د اجتهاد له لياري رامنځته شوی دی. يعنې: امت د ملت له بدن څخه د لوی خدای(ج) د هدايت له مخې او د وحې له لياري را جدا شوی دی. وګورئ د المائدآ سورآ **48** آيت او د النحل سورآ **123** آيت او داسې نور. مګر مذهب د امت له بدن څخه د مجتهدو علماو له خوا را جدا شوی؛ نو ځکه مذهب مجتهد ته منسوب دی، نه لوی خدای(ج) يا پيغمبر ته. د المائدآ سورآ د **48** آيت د صراحت له مخې د امتونو تر منځ يوازې اختلاف روا دی نه د ښمنې. مګر په دغو امتونو کې، چې کوم مذاهب راټوکېدلي دي هغوی د امتونو تر منځ د اختلاف په ځای ډېره ستره دښمنې او مخاصمت پيل کړی، چې دغه چال چلند ددې درې واړو امتونو په منځ کې داسې جداوالی رامنځته کړی، چې د يوه ملت په څېر د بيا رامنځته کېدو هډو هېڅ سوچ او فکر هم نه تر سترګو کېږي. يهوديان فلسطينيان وژني او فلسطينيان يهوديان. همدارنګه د عيسوي امت متعصبه مذهبي ډلې، چې همدا اوس يې په سر کې بوش ودرېدلی د اسلامي امت متعصبه مذهبي اسامه په بهانه لګيا دی د اسلامي امت بې ګناه وګړي وژني، چې اسامه هم د عيسوي امت پر بې ګناهو وګړو مرګاني حملې کوي. په دې جريان کې هېڅ يو يې د خدای(ج) د هدايت سره سم، چې اختلاف بايد د خبرو له لياري حل شي په اختلاف معتقد نه دي او لګيا دي د مخاصمت او جګړې له لياري غواړي ابراهيمي ملت، چې درې ګونی امت دی محوه او نابود کړي. مذاهب، چې له بنسټه د سياست له خېټې رازېږېدلي، د تاريخ په اوږدو کې هم تل د سياست د خوباړې په توګه استعمال شوي دي. تېرې پېړۍ په پرېږدو او همدا په افغانستان کې د جهاد د دوران څو کلونو ته به نظر واچوو.

1- افراطي متعصبه مذهبيانو په افغانستان کې په زرګونه افغاني ځوانان يوازې په دې ګناه ووژل، چې دعای قنوت يې نه وه زده. ښايي زلمي "مومند "به هم اورېدلي وي.

2- افراطي متعصبه مذهبيانو د ننګرهار د خېوې ولسوالۍ ښځې او نجونې د جنګي غنيمت په نامه او په دې دليل، چې پيغمبر هم همداسې عمل کړی دی پاکستان ته وروستل او د وينځو په څېر يې وپلورل، چې ښايي زلمي مومند به هم اورېدلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- افراطي متعصبه مذهبيانو د تورخم يو ټولي امنيتي عسكر، چې كمونيستي حكومت نه اوښتي او مجاهدينو ته تسليم شوي وو، هم ټول ووژل او مړي يې د تورخم پر سرک واچول.

4- كله، چې طالبانو په كابل كې د عبدالعلي مزاري د قوماندانۍ مركز ونيو، له هغه ځايه يې يو شمېر زياتي لوڅي او بربنډې ښځې او نجوني راووېستلې، چې دغه مركز هم د افراطي متعصبه مذهبيانو مركز و. ښايي زلمي مومند به هم اورېدلي وي.

5- افراطي متعصبه مذهبيانو د كابل په ښار كې د ډېرو بې ګناهو انسانانو پر سرونو مېخونه ټک وهل او د ډېرو بې ګناهو ښځو تيونه يې پرې كړل او د ډېرو بې ګناهو انسانانو د مړيو د نڅا فلمونه يې هم جوړ كړل، چې ښايي زلمي مومند به هم اورېدلي وي.

6- همدا اوس هم داسې متعصبه افراطي مذهبيان شته، چې هېڅكله د خدای(ج)، د خدای(ج) د رسول او د قرآن شفاعت نه مني؛ خو د علي، حسن يا حسين نوم، چې ورته واخلې له سر او مال، ننګ او ناموس نه به هم درتېر شي.

7- مذهبيانو د شبرغان د ليلي په دښته كې زرګونه طالبان ژوندي تر خاورو لاندې ښخ كړل، چې ټوله نړۍ ترې خبره ده.

8- مذهبيانو، چې همدا اوس پر افغانستان باندې د "حكومت اسلامي" په نامه هم واكمن دي، په زرګونه طالبان د كندز، مزار او شبرغان په لاره كې په كانتينرونو كې ووژل.

داسې او دا رنګه نور ډېر افراطي مذهبيان شته، چې زلمي مومند يې مذهب لا د خدای(ج) له اړخه ګڼي. وګورئ لكه څرنګه، چې دغه ټول مذهبيان د سياست له خېټې زېږېدلي دي، د دوی له مذهب نه هم سياسي ګوندونه جوړ شوي دي. څرنګه، چې هغوی له دين نه څه وقوف نه لري، دين هم د هغوی له مذهب سره څه اړخ نه لګوي. په افغانستان كې مو وليدل، چې تر يوې زماني پورې افراطي متعصبه مذهبيان د يوه سياسي واحد ګوند په توګه وكارول شول؛ خو، چې كله د سياسي واكمنانو ګټو، روا وګڼله پر هغو ګوندونو باندې د خراږي نوم كېښودل شو او د شر او فساد د عاملينو په توګه سپک شول. دويمې ډلې، چې د طالبانو په نامه د هغوی ځای ونيولو هغوی هم د ګوندونو په توګه كار پيل كړ. د خراړو او د ګوندونو لانجه لا روانه وه، چې ستر سياسي واكمن په غرمبا شو او چيغې يې كړلې، چې: ګوندونه؛ خو نور ګوندونه نه دي؛ بلكې غوبارونه دي، چې زموږ غوايان چيچي او بايد نابود شي. هماغه و، چې په غوبارونو پسې راغلل او داسې يې وټكول، چې پاغوندې يې لا د كيوبا تر ګوانتانامو پورې هم ورسېدلې. مګر ځای يې هماغو پرونيو د شر او فساد خراړو ته وسپارلو، چې د ډېرې خواشينۍ ځای دی.

وايي چې: "د تارو يې كيزه وي، د هغه آس به څه مزه وي؟".

د خراړو د واكمنۍ دويمه دوره، چې امريكايي بې 52 ډوله الوتكو په كې مارشال او قهرمانان زېږولي بيا هم د افراط او تفريط، د شر او فساد نه ډكه دوره وختله.

په هر حال د افراطي مذهبيانو د جهاد نتيجه؛ خو اوس په همدې ځای او په همدې توګه د نړيوالو تر سترګو كېږي. وبه ګورو، چې په راتلونكو مياشتو او كلونو كې د اوسني اسلامي دولت له ګوندونو نه به ستر واكمن بله بده بلا جوړه كړي او كه نه؟ زما خبره دلته داده، چې داسې نظامونو ته نه زه ديني نظام ويلی شم او نه هم د اسلام دين هغه ته اسلامي نظام وايي. ځكه ددې نظام هر واكمن په زرګونه بې ګناه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان په قصدي او عمدي توګه وژلي دي. کوم، چې د قرآني آيت د صراحت په مخ چا ، چې کوم مؤمن مسلمان په قصدي او عمدي توګه وژلی وي، هغه هېڅکله د لوی خدای(ج) له خوا د بخښلو وړ نه دي او د جنت مستحق نه کېږي. ځوک، چې د جنت مستحق نه وي؛ نو هغه به څنګه د دې وړتيا ولري، چې اسلامي نظام جوړ کړای شي لا، چې د مسلمانانو په وژلو هم بوخت وي؟ هيله ده، چې ښاغلی زلمی مومند او د هغه ملګري به د بصيرت په سترګو د دين او مذهب تر منځه توپير ووينې.

ښاغلي زلمي "مومند " په خپلې ليکنې کې طالبان د ناسيوناليستانو په نومونو نومولي او د هغوی ټول کړه وړه يې ناسيوناليستي ګڼلي دي، چې زه يې د دې لاندې ټکيو پر بنسټ ردومه:

1- يوه ډله، چې د مذهب پر اساس يو لوی ملک د ديرې په نامه يرغمل ونيسي او پر خلکو په زوره ديره او رډه کړي؛ نو هغه به څنګه ناسيوناليستان وي؟

2- يوه ډله، چې په هر ګام کې يې ناسيوناليستان ټکولي دي، هغوی به څنګه ناسيوناليستان وي؟

3- په ايران کې خميني د اسلام ناري وهلي؛ خو کله، چې يې وليدل ايران ته خطر متوجه دی، اسلام ته يې شا کړله او ايران ته يې مخ. مګر په افغانستان کې طالبانو د خطر په مهال کې وطن ته شا کړله او مذهب ته مخ. آيا ناسيوناليستان داسې وي يا که هغسې؟

4- وګورئ پيغمبر(ص) هغه بتان مات کړل، چې عبادت يې کېده. مګر د عربو په خاوره کې لا تر اوسه پورې ډېر ستر ستر بوتان پاتې دي، چې چا ورته د دښمنۍ په سترګه لا څه، چې د مخالفت په سترګه هم نه دي کتلي. عربانو خپل بتان د پيغمبر(ص) په قول د عبرت نښې وګڼلې او ويې ساتلې. مګر زموږ د سيمې زاړه او متروکه بتان يې تل د کفر او جهالت نښې وګڼلې او زموږ د سيمې پر متعصبو افراطي مذهبيانو يې ماتې کړلې.

دغه او داسې نور اعمال دي، چې په روښانه توګه ښيي څه، چې طالبانو غوښتل او کول هغه نه يوازې د اسلام په دين پورې اړه نه لرله، چې په ناسيوناليزم پورې يې هم څه تړاو نه لاره. خو د عربو د فرهنګ د تعميم په لاره کې سوچه مذهبيانه وو. داسې ډلې لا په تېرو زمانو کې هم زموږ په سيمه کې راميدان ته شوې وې، او په راتلونکو زمانو کې به هم د دې امکان ډېر زيات وي، چې په بيا بيا توګه په مختلفو نومونو او شکلونو رامنځته شي.

دا يوازې افغانستان نه دی، چې د دا رنګه پېښو شاهد ګرځېدلی دی؛ بلکې په ايران کې هم د خميني نظام د مذهب پر بنسټ وکارول شو ، چې ډېر ښه وکارول شو.

دين پراخه لمن لري؛ خو مذهب لکه خرنګه، چې په ايران او افغانستان کې وازميل شو د ډېرې تنګې حوصلې او متعصبې سينې خاوند دی. کوم جنايتونه، چې د شيعه او سني په نامه لا زموږ د سترګو په وړاندې په ايران، افغانستان او پاکستان کې همدا اوس اوس په تکرار سره پېښ شوي او لا به هم پېښ شي، د مذهب او مذهبيانو کار دی، چې هېڅکله په دين او دين مينو کسانو پورې تړاو نه لري.

ښاغلي زلمي "مومند " په خپلې ليکنې کې د ديرې په هکله هم ښې خوږې خبرې کړې دي؛ خو د دې متل په اساس چې: "دوست دې ژړوي او دښمن دې خندوي". ما د دوست په جامه کې د ديرې په هکله په هماغه وخت کې ترخې خبرې کړې وې، چې لا زموږ زلمی "مومند " يې هم وژړاو ، هاغه نېک او معقول حرکت، چې زلمي "مومند " په خپلو خوږو خبرو کې ورته اشاره کوي د عمل په ساحه کې هېڅ نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیدل کېږي. ځکه؛ نو د ږيرې مسئله ډېره پېچلې ده. که مو په یاد وي د جهاد په دوران کې په پېښور کې هېچا دا حق نه لاره، چې بې له ږیرې د شمشتو کمپ ته ورشي. داسې پېښې هم وشوې، چې د کوم مهاجر نژدې خپلوان به په شمشتو کې مړ و؛ خو هغه به د ږيرې د نه لرلو له امله پر جنازه نه شو سوبېدلی. بیا، چې کله د طالبانو وار راغی، هغوی؛ خو د افغانستان هغو ټولو برخو ته، چې تر واک لاندې یې راغلې وې، هېچاته دا حق نه ورکاوه، چې بې له ږيرې ورشي. موږ د جهاد په دوران کې د غو مذهبي ډلو سره هم په دې هکله ډېر زیات په لانجه کې وو. هغوی به چاته، چې ږيره نه لرله، لا د کافر خطاب هم کاوه. مګر خوښي په دې کې ده، چې "زمانه" خپل کار کوي او هېڅوک په یوه حال کې نه پرېږدي. داسې مهال هم راغی چا، چې مسلماني یوازې په ږیره ګڼله او غوښتله، پر هغوی نور د ږيرې په نامه ډالرې او کلدارې بندې شوې، مجبور شول، لکه د نورو بې ږیرو په څېر کار وکړي او د کار له لیارې نفقه پیدا کړي. دا، چې کار والاو به ږیرور ته کار نه ورکاوه؛ نو هغوی هم مجبور شول د نفقې د پیدا کولو لپاره له خپلو ږيرو تېر شي. په دې توګه په ډېره لږه موده کې د ږیرو مسلمانانو خپلې ږیرې وبايللې او لکه موږ غوندې بې ږيرې شول. نور؛ نو زموږ وار و او ورته به مو ویلې، چې څه شوه هغه د ږيرې مسلماني؟ د هغوی ځواب یوازې دا و، چې: موږ نه پوهېدو، او اوس پوهېږو، چې مسلماني په زړه ده نه په ږیره.

دلته زه د زلمي "مومند" خبره خپله ګڼم، چې ږیره لرل له حسناتو څخه ده. ما هم په خپل یو شعر کې لا پخوا داسې ویلي وو:

ږيره که ګاڼه د سرېتوب مـــې ده
مه وايه چې لنډه یا اوږده یـــې کړه

جبر او اکراه، زجر او تکلیف، بند او ځنځیر له سیئاتو څخه شمېرل کېږي، چې طالبانو له دغې لیارې پر خلکو ږيرې اوږدولې. زما په اند د سیئاتو له لیارې د حسناتو رواجول به هم په هېڅ یوه دین کې روا نه وي. زموږ بد مرغي په دې کې ده، چې پر موږ باندې افراطي مذهبیانو تل د سیئاتو له لیارې حسنات رواج کړي دي.

د ږيرې په هکله د طالبانو نیت متعصبه مذهبي نیت و نه د میني نیت. کله، چې په نیت او عمل کې جبر او اکراه ځای ولري حسنات هم په سیئاتو بدلېږي؛ لکه، چې هماغسې هم وشول. طالبانو پر خلکو د سیئاتو له لیارې، چې: وهل، ټکول، بند او ځنځیر و، ږيرې ګاوږدې کړلې؛ خو، چې کله د طالبانو واکمني ړنګه شوه، هغه په زوره اوږدې شوې ږیرې هم د تنفر او کرکې په سیند کې لاهو شوې.

په پای کې د روان بحث لمنه په دې ټکیو کې رانغاړم:

1- دین په لغوي معنی کې عقیده او ملت ته وایي، هغه مذهبیان، چې عقیده منې او ملت ردوي، یا هغه ملت غوښتونکي، چې ملت منې او عقیده ردوي، په روښانه توګه په غلطه او خطا تللي دي. زما په اند دغه دواړه خواوې دې په خپلو تګلارو کې نوې کتنه وکړي، او ځانونه دې د دین په بنسټ، چې عقیده او ملت دي، عیار کړي. ځکه، چې عقیده او ملت یعنې: "دین" د انسان د معاد او معاش بنسټ دی کوم، چې بې له معاد او معاشه ژوند څه ارزښت نه لري. نېکمرغه به هغه کسان وي، چې هم معاد ولري او هم معاش، چې دا دوه توکي یوازې د دین د اصولو په خپلولو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلېدای شي او بس.

2- د ابراهيمي حنيف ملت د امتونو تر منځ، چې کومې دښمنۍ رامنځته شوې او ابراهيمي ملت يې د انهدام د خطر سره مخامخ کړی دی، دا د هغو مذاهبو د چال چلند نتيجه ده، چې په دې امتونو کې راټوکېدلي او واکمنه شوې ده. زما په اند د ملت د تحفظ په خاطر ضروري ښکاري، چې د ملت د امتونو څخه د دين په اصولو مينو پوهانو او عالمانو يوه غښتلې جرګه جوړه شي، څو دغه جرګه د امتونو تر منځ هغه ټول اختلافي موضوعات، چې پرې دښمني او جګړې رواني دي، د خبرو له لیارې په سوله ييزه توګه حل او فصل کړي او د افراطي متعصبه مذهبي ډلو دجګړه ييز سياست مخه دې ونيسي. ځکه، چې همدا اوس د افراطي متعصبه مذهبي ډلو جګړه ييز سياست د نړۍ سولې او امنيت ته ستر ګواښ پېښ کړی دی.

په نړۍ کې د سولې او هوساينې په هيله.

مبارز "څاپې"

12/12/2002 بن، جرمني.

زما دغه پورتنۍ ځوابيه ليکنه، چې ما د دوه زرم کال د دسمبر په مياشت کې د دعوت د خپروني په پته استولې وه، سره ددې، چې زه ډاډه يم، چې هغوی ته رسېدلې ده؛ خو تر اوسه پورې د دعوت په خپرونه کې خپره نه شوله؛ نو غوره مې وګڼله، چې د موضوع د لاپسې روښانتيا په هيله لاپسې خبرنيزې څرګندونې وشي او هغه خبرې لا پسې سپينې شي، چې لا هم څرګندې شوې نه دي او په سيمه کې د واکمن ذهنيت له وېرې د هېرې په تيارو ګوټونو کې د پېښو د ډېلو برستنو لاندې پراته دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویمه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیشنلیزم، ناسیونالیزم یا ملت غوښتنه، ملت روزنه، ملت پالنه او ملت جوړونه
د قرآن کریم له نظره

الف: ژبه: د الروم سورآ په 22 آیت کې داسې لولو:

ترجمه: "او ځنې له نښو د قدرت دد غه الله پیدا کول د اسمانونو او پیدا کول د ځمکې او اختلاف دی د ژبو ستاسې او بل اختلاف دی د رنګونو ستاسې. بېشکه په دغه اختلاف کې خامخا ډېرې نښې د قدرت دي لپاره د عالمانو پوهانو".

تفسیر: ګرد "ټول" انسانان یې له یوه مور او پلار څخه پیدا او سره یې مخلوط او مېشته او د ځمکې پر ټولو نقاطو کې یې خپاره "خواره" کړل، د هر یوه ژبه او وینا یې سره بېله کړه. که د یوه مملکت سړی بل ملک ته ورشي د ژبې په اعتبار محض پردی او اجنبي ښکاري. بیا وګورئ، چې د دنیا له شروع څخه تر نن ورځې پورې څومره بېشماره انسانان پیدا شوي دي، مګر هېڅ یوه داسې جوړه انسانان نه پیدا کېږي، چې د هغوی شونډې، ژبې، لهجې، تلفظ، د تکلم طرز او نور خصایص سره یو شان وي. هم هغسې، چې د هر انسان شکل او صورت او رنګ او نور سره جلا "جدا" او ممتاز دي، غږ او شونډې او لهجه یې هم بېخي سره بېل دي، هېڅ یو داسې دوه انسانان نه پیدا کېږي، چې د دوی په غږ او رنګ، هیئت او وضعیت کې کومه بېلوونکې علامه او نښه نه وي. د عالم له ابتدا څخه تر نن ورځې پورې نوي نوي صورتونه، او د وینا او تکلم نوي نوي حالات لیدل کېږي او سره له هغه د الله تعالی خزانه هم هغسې ډکه پرته ده. په واقع کې دغه د الله تعالی له لوی قدرت څخه څومره یوه لویه نښه ده. فَتَذَکَّرُوْ یَا أُولِی الاَلْبَاب.

ددې آیت د حکم پر مخ په ژبو کې اختلاف د لوی خدای(ج) د قدرت د ځینو عجیبو خلقتونو په لړ کې یوه عجیبه د خلقت د نښې په توګه پېژندل شوی دی؛ نو څکه ویلی شو، چې: که څوک د کوم ولس د ژبې سره دښمني کوي، هغه نه یوازې، چې د هغه ولس دښمن ګڼل کېږي؛ بلکې د لوی خدای(ج) د یوه ستر خلقت د نښې دښمن هم دی. دا په دا، چې ژبه لکه د اسمانونو، لکه د ځمکې او لکه د انسانانو د رنګونو په څېر د قدرت د لویو او مهمو خلقتونو د نښو په لړ کې یو ستر او مهم او له ارزښته ډکه د قدرت د عجایبو نښه ګڼله شوې او په رښتیا چې دغه د قدرت د عجایبو لویه نښه د انسانانو او د نورو ذي روحو حیواناتو تر منځ د توپیر او پېژندنې د ساتلو سره جوخت د انسانانو تر منځ هم د بېلابېلو خانګو او قبیلو د وېشلو سره یو ځای د وګړیو او ټولنو د ځان پېژندنې لامل او د مختلفو دودونو، رواجونو او فرهنګونو د رامنځته کولو مور هم ده.

له دې امله ده، چې پوهان وايي: "که چېرې ژبه ووژله شي، ولس مړی دی". دغه دلیل دی، چې د ژبې قاتل ته د ولس قاتل او د ولس قاتل ته د لوی خدای(ج) دښمن ویل کېږي. په دې ځای کې دی، چې باید ومنل شي، د ژبو سره د ښمنې که د هر دین او آیین لاندې، چې په هر نامه هم وي د جنایت په څېر مردود او

(c) ketabton.com: The Digital Library

محکوم دی. موږ تر او سه پورې په ړنو سترګو وینو او په اوریدونکیو غوږونو اورو، چې زموږ پښتانه د پردیو په لمسه ژبې ته یوازې د افهام او تفهیم د ارزښت نه پرته بل څه درښت نه دی ورکړی او لا په دې هم بسیا نه کوي او وایي، چې په پښتو ژبه کې؛ خوږوالی نشته.

مګر له قرآن کریم نه پرته هېڅکله او هېڅ خبره کوم پښتانه عالم دا خبره ونه کړه، چې ژبه لکه د اسمانونو، لکه د ځمکې او لکه د انسانانو په رنګونو کې د اختلاف په څېر د لوی خدای(ج) د قدرت د پنځونې له مهمو نښو څخه ده او هېچا ته دا اجازه نشته، چې ژبې ته په سپکه وګوري یا له هغې سره دښمني وکړي. لکه څنګه، چې هېچا ته واک نشته له اسمانونو سره، له ځمکې یا د انسانانو له رنګونو سره دښمني وکړي، همدارنګه دا هم د هېچا په واک کې نه ده ورکړل شوې څو د انسانانو د ژبو سره دښمني وکاندي، که څوک د دښمنۍ په لیاره ځي هغه خو ارومرو د ابلیس په لیاره تللی دی، چې ابلیس د انسان اصلي دښمن دی.

ب : ځان پېژندنه:

د الحجرات سورا آیه 13 آیت کې داسې لولو:

ترجمه: اې خلکو موږ پیدا کړي یئ تاسې ټول اصلاً له یوه سړي، چې "آدم" او له یوې ښځې، چې "حوا" ده، او ګرځولي یئ موږ تاسې څانګې څانګې او قبیلې قبیلې، لپاره ددې، چې وپېژنئ یو له بله سره ښکه، چې ډېر مکرم او معزز دی له تاسې څخه په نزد د الله(ج) ډېر متقي ادب لرونکی ستاسې. ښکه، چې الله(ج) ښه عالم، ډېر خبردار دی.

تفسیر: زیاتره د غیبت، طعن، زم او عیب لټولو منشاء کبر او غرور دی، چې آدمي خپل ځان لوی ګڼي او نورو ته په حقارت او سپکه ګوري؛ نو ځکه الله تعالی دلته دا رابښيي، چې انسانانو سره نه ښایي، چې په خپل اصل او نسب او لویي او عزت باندې مغرور شي. بلکې ودې پوهېږي، چې د انسان اصلي لویي او عزت په دې کې دی، چې ښه روش او ښه خصلتونه ولري، او تل له الله تعالی وویرېږي، موډب او پرهېزګار وي. تر څو ددې ښو صفاتو په مېچ او اندازه د الله تعالی په دربار کې معزز او مکرم او محترم شي. د نسب حقیقت؛ خو دادی، کې ګرد "ټول" نارینه او ښځې له "آدم" او "حوا" علیهم السلام څخه پیدا شوي دي. سیدي، عثماني، فاروقي، صدیقي، انصاري، شیخي، خاني، زویتوب او نور صفتونه د ښه علم، عمل او تقوی په مقابل کې هېڅ دي. او دا خاندانونه، صفتونه او ستاینې پرته له دې څخه، چې خلق پرې پېژندل کېږي او په تعارف کې کار کوي، بل کوم قدر او قیمت نه لري. اصلي قدر او قیمت د هر سړي په دې کې دی، چې متقي، پرهېزګاره او پوه وي. بلا شبهه هر څوک، چې الله تعالی په کومه شریفه، لویه، معززه او ښې کورنۍ کې پیدا کړی وي، هغه خو یو مهذب شرف دی لکه، چې ځینې کسان یې ښکلي "خوبصورت" جوړ کړي دي؛ خو یوازې هم هغه ښکلیتوب د ناز او فخر وړ "لایق" نه دی، او نه د کمال او فضیلت معیار ګاڼه شي، او نه د هغه له امله نورو ته په سپکه سترګه کتی شي.

هو ! شکر دې وکړي، چې الله تعالی بلا اختیار او کسب موږ ته دا نعمت را مرحمت کړی دی. دا هم په شکر کې داخل دي، چې د غرور او تفاخر څخه ځان وژغوري، او هغه نعمت دې په هغسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

رڼلیو روشونو ، بدو اخلاقو او خرابو خصلتونو سره خراب نه کړي. لنډه یې دا ، چې د مجد ، شرف، عزت او فضیلت اصلي معیار نسب نه؛ بلکې تقوی او طهارت دي. متقي سړی نورو ته هېڅکله په سپکه ستر گه نه گوري.

دا وه د قرآن له نظره د ځان پېژندنې په لیاره کې د انساني خلقت اصلي هدف. وگورئ د لوی خدای(ج) له لوري انسان په څانگو او قبیلو وېشلی شوی څو پر خپلو منځونو کې یو بل سره وپېژني او په دې توگه د لوی خدای(ج) په نزد د انسان لپاره لومړنی ضرورت پېژندنه او پېژند گلوي ده، چې په څانگو او قبیلو سره ممکنه شوې. او دا څانگې او قبیلې دي، چې انسانان په کې په خپل جلا هویت ژوند کوي، چې په اوسنۍ نړۍ کې په مختلفو هویتونو د مختلفو ملتونو او سېدل یو روښانه دلیل گڼل کېږي؛ خو تقوی او پرهېزگاري د انسان لپاره په ټولنه کې دویم ضرورت دی، چې د هغه له امله نه یوازې د لوی خدای(ج) په نزد مکرم او معزز کېږي؛ بلکې په خپلو څانگو او قبیلو او لا هم د سیمې او نړۍ په کچه د اعزاز او شرف خاوند گرځي. موږ نه شو کولای او لا ، چې ددې اختیار هم نه لرو ، چې د تقوی په نامه یا د تقوی د ضرورت له امله څانگې او قبیلې رنگې کړو ، یا بالعکس د څانگو او قبیلو د پاللو په نامه تقوی او پرهېزگاري نفې کړو.

څانگې او قبیلې د انسانانو د هویت د پېژندنې بنسټ دی؛ خو تقوی او پرهېزگاري د وگړو د اعزاز او شرف وسیله ده. دا ځکه، چې د خلقت اصلي موخه د خالق او د مخلوق تر منځ معرفت او پېژند گلوي ده، او تقوی د اعزاز او شرف د لاس ته راوړلو په لیاره کې د عبادت لوړ مقام دی. له دې امله لوی خدای(ج) د انسان تقوی او پرهېزگارۍ ته څه ضرورت نه لري، مگر دا انسان دی، چې د شرف او عزت د خپلولو لپاره تقوی او پرهېزگارۍ ته محتاج دی. همدغه خبره ده، چې پوهان وایي: ځان وپېژنه، چې خپل خالق وپېژنې. دلته ده، چې انسان اړ کېږي څو لومړی ځان وپېژني او بیا خپله څانگه او قبیله وپېژني. د پېژند گلوۍ په لړۍ کې ده، چې انسان اړ دی د انساني نړۍ په ولسونو کې د یوې ځانته قبیلې یا څانگې غړی وي، او دا څانگې او قبیلې دي، چې تر ې ملتونه او هېوادونه جوړ شوي دي، چې هره یوه یې بیا ځانته ځانته دیني، سیاسي، اقتصادي، ټولنیزې او فرهنگي موخې او گټې لري. د خلقت په دې رنگه اختلاف کې دی، چې د خالق او مخلوق تر منځ د ازمېښت پروسه په بریې سره پر مخه درومي، او دغه ټولنیزه اړتیا ده، چې زه اړ یم ووایم په انساني ټولنه کې د ابراهیمي ملت وگړي، د اسلامي امت غړی او د افغاني "پښتني" ولس بچی یمه. که ددغې ځان پېژندنې سره جوخت زه د تقوی او پرهېزگارۍ خاوند هم واوسم؛ نو زما به اعزاز او شرف نه یوازې د لوی خدای(ج) په نزد ؛ بلکې په افغاني ټولنه کې لا ، چې په اسلامي امت کې ډېر زیات شي، او که نه؛ نو د خپل پښتني ولس یو ساده بچی به اوسمه، چې یمه.

د ځان پېژندنې او د لوی خدای(ج) پېژندنې لپاره په هر ځای او هر مهال کې د لوی خدای(ج) له لوري د لارښوونکو په وسیله لارښوونې شوې دي، چې زموږ دیني کتاب لوی قرآن او زموږ د اسلامي دین لارښود حضرت محمد(ص) هم د یو ستر لارښود په څېر منل شوی دی، او د هغوی له خوا د خالق او مخلوق تر منځ د امر او نهې له لیارې د پېژند گلوۍ او عبادت "لمانځنې" مزی په اصولي توگه ټینگ او مزبوت شوی دی. لکه، چې د ابراهیم سورآ په 4 آیت کې داسې لولو:

ترجمه: او نه دی لېږلی موږ هېڅ رسول مگر خو په ژبه د قوم دده لپاره ددې، چې بیان کړي دوی ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

امر او نهې د الله(ج)؛ نو ګمراه کوي الله(ج) هر هغه، چې اراده وفرمايي د ګمراهۍ يې او هدايت کوي هر هغه ته، چې اراده وفرمايي د هدايت يې. او هم دی ښه قوي، غالب دی په انفاذ د احکامو، ښه حکمت والا، چې هر کار په تدبير او مصلحت سره کوي.

تفسير: يعني همغسې، چې موږ تاسې ته د خلکو د هدايت لپاره دغه عظيم الشان کتاب عطا فرمايلی دی، پخوا له دې نه هم په هره زمانه کې د هدايت وسايل خلکو ته ورلېږلي او رسولي دي. کله، چې له طبيعي ترتيب سره موافق د هر نبي ړومبني مخاطبين د هغه قوم خلق وي، چې په دوی کې هغه نبي مبعوثېږي؛ نو ځکه د هغه قوم په ژبه وحې لېږله کېږي، څو د الله تعالی د احکامو په پوهولو کې پوره سهولت او اساني وي. د نبي کريم صلی الله عليه وسلم په امت دعوت کې اګر که د جهان ګرد انسانان او پېريان شامل دي؛ خو بيا هم په هغه قوم کې، چې دوی مبعوث شوي دي، د هغوی ژبه عربي ده، او د طبيعي ترتيب په موافق د هدايت د شيوع همدغه يو صورت مقدر و، چې د دوی ړومبني مخاطبين او مقدم زده کوونکي په داسې سهولت او ښه والي سره په قرآني تعليماتو او حقايقو باندې وپوهېږي، چې ښه يې په ياد او محفوظ کړي، څو د دوی په ذريعه د عالم تمام اقوام او راتلونکي نسلونه درجه په درجه په قرآني رنګ سره رنګ کړی شي. لکه، چې همداسې هم وشول، عربو د خپل نبي په صحبت په قومي ژبې کې، چې له هغې سره دوی له حده زياته مينه او محبت درلوده پر قرآني علومو پوره علم او پوهه حاصله کړه، بيا دوی په مشرق او مغرب کې خپاره "خواره" شول او په روم او پارس کې د کلمآ الله د اعلا لپاره خپاره "خواره" شول. په دغه وخت کې د الله تعالی قدرت په عجمي اقوامو کې داسې زبردست جوش او د الله تعالی د کلام د معرفت داعيه او په عربي ژبه کې د پوهې او مهارت حاصلولو داسې شوق پيدا فرمايلی و، چې له لږې مودې څخه وروسته دوی د قرآني علومو په شرح او تبين کې له خپلو معاصرو عربو څخه ډېر پر مخ ولاړل؛ بلکې عموماً د دينيه وو او ادبيه وو علومو مدار تر ثريا پورې الوتونکو عجميانو ته پاتې شو او په دې ډول سره د الله تعالی حجت پر بندګانو په اتمام ورسګېده، او وقتاً فوقتاً له قرآني آياتونو څخه د مستفيد کېدلو اسباب به سره برابر کېدل. په هر حال د خاتم الانبياء عليه السلام د عربو په خاص قوم کې د مبعوث کېدلو که وجوه موجود دي او يقيناً شته؛ نو د همدغو وجوهاتو په نتيجه کې ددې سوال ځواب راځي، چې د قرآن کريم نزول په عربي ژبه سره ولې شوی دی؟ د لوی قرآن د نزول څخه په عربي ژبه کې د عربو رعايت ولې فرمايل شوی؟ نو ګمراه کوي له هر هغه، چې اراده وفرمايي د ګمراهۍ يې. او هدايت کوي هر هغه، چې اراده وفرمايي د هدايت يې. او همدغه الله تعالی ښه قوي او غالب دی په انفاذ د احکامو. ښه حکمت والا دی، چې هر کار په تدبير او مصلحت سره کوي.

ج: په توحيدي ملت کې د اسلام دين او اسلامي هدايت:

د الانبياء سورآ په 92 او 93 آيتونو کې داسې لولو:

ترجمه: په تحقيق سره دا ملت د توحيد ملت او د اسلام دين ستاسې ملت يو دی، چې په دغه دين متفق دي ټول انبياء او زه رب ستاسې يم. پس عبادت وکوئ زما خاص، نه د بل. او ټوټې ټوټې کړ دغو پخوانيو امتونو کار د دين خپل په منځونو خپلو کې، ټولې فرقې موږ ته راتلونکې دي؛ نو جزا به ورکړو دوی ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفسیر: یعني الله تعالی یو دی او ستاسې د دین اصول هم یو دي. ګرد انبیاء علیهم السلام هم د دین په اصولو کې داسې سره یو دي، چې هر هغه تعلیم، چې یو یې ورکوي، هغه بل هم د هغه تصدیق او تایید کوي. کوم اختلاف، چې په فروعو کې د زماني او مکان د اختلاف له امله منځته راځي، هغه عین مصلحت دی. مذموم اختلاف هغه دی، چې په اصولو کې وي؛ نو ځکه لازمه ده، چې ټول سره په ګډه د خدای(ج) بندګي وکړئ، او په کومو اصولو کې، چې ټول انبیاء سره متفق دي هغه ټول په یو طاقت ټینګ ونیسئ. موږ خو د اصولو په اعتبار ټولو ته یو دین ورکړی و؛ خو خلکو په کې په خپله اختلاف پیدا کړ او هغه دین یې سره ټوټې ټوټې کړ او په خپلو کې یې سره نفاق او شقاق پیدا کړ. یعني کله، چې زموږ حضور ته راشئ؛ نو ټول اختلافونه به هلته سره فیصله شي، هر یو ته به د هغه د عملونو جزا ورکړی شي، چې تفصیل به یې په راتلونکي آیت کې راشي.

د العنکبوت سورآ په 146 آیت کې له کتابیانو سره د مباحثې او جګړې په هکله داسې لولو:

ترجمه: او جګړه مه کوئ تاسې اي مؤمنانو له کتابیانو سره، مګر په هغه خصلت سره، چې هغه ډېر ښه وي. مګر هغه کسان، چې ظلم یې وکړ له دوی څخه؛ نو ورسره په توري مجادله کوئ.

تفسیر: یعنې د مشرکانو دین له اساسه غلط دی. د کتابیانو دین اصلاً حق او ربښتیاو؛ نو له کتابیانو سره د مشرکانو په شان جګړه مه کوئ، چې له بېخه د هغوی خبرې باطلې او پرې کړئ؛ بلکې په نرمې، متانت، خیر غوښتنې، صبر او تحمل سره په ضروري خبرو باندې دوی وپوهوئ. هو! هغه کسان، چې د دوی له منځه ښکاره بې انصافي، ظلم، عناد او سرتمبه ګي کوي، له هغوی سره په مناسب صورت د سختۍ او تشدد معامله کولی شئ. او له دې نه وروسته دوی په سزا هم رسولی شي.

تنبیه: پخوا د قرآن کریم د تلاوت حکم و، په زیاترو وختونو کې به منکرینو د هغه د اورېدلو څخه په مباحثه او مناظره شروع کوله؛ نو دا یې راوښودله، چې د مباحثې په وخت کې د مقابلې ډلې د علمي او دیني حیثیت خیال ولرئ، او د مناظرې په څوښ کې د اخلاقو او صداقت له حده مه وځئ. او هر چېرې، چې څومره صداقت وي پرې اعتراف کوئ.

د: د موسی علیه السلام دین او له بني اسرائیلو نه د یوه ملت جوړونه:

ما په خپلې لومړنۍ لیکنې کې په دې ټکي اړخ لګولی و، چې: د موسی علیه السلام دین سل په سلو کې سوچه نیشنلیزم دی؛ خو زما ددې خبرې سره ښاغلي سرباز "صافي" مخالفت ښودلی او په خپلې نیوکې کې یې ولیکل، چې دغه خبره افترا ده. نو موږ په دې هکله د قرآن شریف د النازعات سورآ په 17-18 او 19 آیتونو کې راغلي احکام روښانه دلایل وګڼل.

ددې لپاره، چې ګران لوستونکي په پوره توګه پوه تر لاسه کړای شي غوره ګڼم د النازعات سورآ د 17-18 او 19 آیتونو د ترجمې او تفسیر پوره متن وړاندې کړم. دا هم د یادونې وړ ګڼم، چې وواېم د النازعات سورآ په مکه کې نازل شوی په تلاوت کې (79 یم) او په نزول کې (81 یم) سورآ دی؛ خو د ابراهیم سورآ، چې ما پرې اړخ لګولی دی هم مکي دی. یعني پرته له 28 او 29 آیتونو، نور ټول په مکه کې نازل شوي، چې په تلاوت کې (14م) او په نزول کې (72 یم) سورآ دی. یعني د ابراهیم سورآ په مکه کې د النازعات له سورآ نه مخکې نازل شوی، چې هم په نزول کې مخکې دی او هم په تلاوت کې. دا دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغو دواړو پوره متن:

1- د النازعات سورآ 17- 18 او 19 آيتونو ترجمه: لاړ شه "په رسالت زما "طرف د فرعون ته، چې بېشكه ده سر غړولی "تجاوز يې كړی دی "له احكام الله؛ نو وواېه ورته آيا مينه لرې ته په طرف ددې، چې پاک شې له شرک او معاصيي نه، او "رغبت لرې دې ته، چې "لاره درونښيم تا ته د رب ستا ، پس ووېرېږه ته "له عذابه".

تفسير: يعني كه ته خپل ښه والی او اصلاح غواړې؛ نو زه د الله تعالی په امر ستا اصلاح كولی شم. او داسې لاره درښيم، چې پر هغې باندې له تللو څخه ستا په زړه كې د الله تعالی وېره او د هغه كامل معرفت ټينګ شي. ځكه، چې د وېرې شته والی بې له پوره معرفت څخه متصور نه دی.

ښكاره شوه، چې د حضرت موسی عليه السلام له بعثت څخه مقصد د فرعون اصلاح هم وه، او يوازې د بني اسرائيلو نجات او ژغورنه "ساتنه" له قيده نه وه. پس موسی عليه السلام فرعون ته ورغی او هغه ترې معجزه وغوښته.

2- د ابراهيم سورآ په پينځم آيت كې داسې لولو:

ترجمه: او خامخا په تحقيق لېږلی و موږ موسی عليه السلام په ښكاره وو معجزو زموږ، چې راوباسه قوم خپل له تيارو د جهالت او ضلالت څخه رڼا د علم او يقين ته او وريادكړه پند وركړه دوی ته په هغو سختو ورځو، حوادثو او غورو نعمتونو د الله. بېشكه په دغو يادولو د سختيو او نعمتونو كې خامخا دلايل د قدرت دي لپاره د هر صبر كوونكي په زحمتونو ډېر شكر په نعمتونو.

تفسير: يعني د هغو معجزاتو له وركولو سره موږ موسی عليه السلام لېږلی و، چې د تسعه وو آيتونو په نامه مشهور دي، يا به د تورات آيات مراد وي. او وريادكړه او پند وركړه دوی ته په هغو سختو ورځو د الله(ج). يعني د هغو ورځو واقعات يې ورپه ياد كړه كله، چې پر دوی باندې د شدايدو او مصايبو غرونه ولوېدل بيا ؛ نو الله تعالی دوی ته له هغو څخه نجات وركړ، او خپله مهرباني يې پرې وفرمايله ځكه، چې د دواړو قسمو حالاتو له اورېدلو څخه صابرو او شاكرو بندګانو ته عبرت حاصلېږي او د مصيبت په وخت كې وېرېدل او د راحت په وخت كې مغروربدل نه دي په كار. هغه خلكو ، چې پخوا له دې نه په برې او كاميابۍ رسېدلي دي، يوازې په دې وو ، چې هغوی په سختيو صابران او د الله تعالی په نعمتونو باندې شاكران وو. لكه څنګه، چې د الاعراف سورآ په 137 آيت كې راغلي دي: او پوره شوه كليمه او وفا ته ورسېدله وعده د رب ستا ، چې نېكه ده دا احسان پر بني اسرائيلو په سبب د صبر كولو د دوی پر ظلمونو د فرعونيانو او خرابې كړې موږ هغه كلكې ودانۍ، چې ودانولې به فرعون او قوم دده او هغه پخې پخې ودانۍ، چې لوړولې به دوی هغه.

د ابراهيم سورآ په شپږم آيت كې بيا هم هغه مصايبو او شدايدو ته اشاره شوې، چې د فرعونيانو له لوري به پر بني اسرائيلو عملي كېدل. لكه: مريي توب، بېګار او د زامنو وژل او نور.

په دې توګه موسی عليه السلام د لوی خدای(ج) له لوري خامخا او په تحقيق سره خپل قوم ته يعني بني اسرائيلو ته استول شوی و، چې خو خپل قوم له تيارو د جهالت او ضلالت نه د علم او يقين رڼا ته راوباسي، او د آزادۍ او خپلواكۍ په خوندونو يې ماړه كړي.

موسی عليه السلام د لوی خدای(ج) د امر اطاعت وكړ د خپل ورور هارون عليه السلام سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرعون پـه لـوري ورغـی، چې د النازعـات سـورآ د 17- 18 او 19 آيتونـو پـر مـخ فرعـون د موسـی عليـه السلام بلنه ونه منله؛ خو د ډېرو معجزو له ليدلو نه وروسـتـه يې موافقـه وکړه څو موسـی عليـه السـلام خپل قوم له مصر څخه وباسي. کله، چې موسی عليه السلام خپل قوم د سـينا سـيمې تـه راورسـاوه دلتـه و، چې د موسی عليه السلام د غيابت پـه مهال کې ځينې بني اسرائيل بت پرست شول؛ نو کلـه، چې موسی عليه السلام راغی او ويې ليدل، چې ځينې د خوسي د بت لمانځنه کوي او د لـوی خدای(ج) لـه لمانځنې نه اوښتي دي. له دې امله ډېر زيات پـه قهـر او غـصه شـو. ښـه بـه وي، چې پـه دې هکلـه قرآني آياتونو ته مراجعه وکړو:

د البقرآ سورآ په 54 آيت کې داسې لولو:

ترجمه: او ياد کړئ هغه وخت، چې وويـل موسی عليـه السـلام خپـل قـوم تـه اې قومـه زمـا ! بېشکه تاسې، چې يئ ظلم کړی دی تاسې پر خپلو ځانونو په سبب د نيولو د تاسې خوسي لـره پـه خدايي سره، پس توبه وباسئ ټول خالق د تاسې ته، نو ووژنئ ځانونه خپل. دغه ځان وژل ستاسې بهتر دي تاسې ته په نزد د خالق د تاسې. پس قبوله يې کړه توبه ستاسې. بېشکه الله(ج) هم دی ښه توبه قبلوونکی ښه مهربان دی په توبه کوونکو.

تفسير: له قوم نه خاص همغه خلق مراد دي، چې هغوی خوسي تـه سـجدې کـولې. يعنـې هغـه کسان، چې خوسي ته يې سجده نه ده ايښې. هغوی دې هغه کسان ووژني، چې خوسی يې خدای ګڼلی او سـجده يې ورته کړې وه. ځينې وايي، چې بني اسرائيل په درې برخو وېشلي شوي وو:

1- هغه ډله، چې يې خوسي ته سجده ونه کړه او هم يې نـورو تـه وويـل، چې خوسي تـه سـجده مـه کوئ.

2- هغه ډله چې په خپله دوی خوسي ته سجده ونه کړه، مګر نور يې د خوسي له سـجدې نـه منـع نـه کړل.

3- هغه ډله، چې په خپله دوی خوسي ته سجده وکړه.

په دريمه ډله امر وشو، چې ټول دې ووژل شي. عـالمـان پـه دې خبره کې سره اختلاف لـري، چې آيا همدا وژل کېدل توبه وه؟ او که د توبې تتمه وه؟.

دا وه د آيت ترجمه او تفسير. له دې پېښې نه وروسته کله، چې موسی عليـه السـلام خپـل قـوم سـره د شام ملک ته نژدې کېږي خپل قوم ته د وطن او په وطن کې د آزاد ژوند لپاره د جهاد امر کـوي، چې پـه قرآن کريم کې داسې لولو:

د المائدآ سورآ 20 آيت:

ترجمه: او ياد کړه اې محمده(ص) هغه وخت، چې وويـل موسی(ع) خپـل قـوم تـه اې قومـه زمـا ! يـاد کړئ تاسې نعمت "احسان" د الله(ج) پر تاسې باندې کله، چې يې وګرځول په تاسې کې ډېر انبياء او وګرځول "الله" په تاسې کې "يا له تاسې نه "باچايان او درېيې کړ تاسې تـه هغـه، چې نـه يې و، ورکړی هېڅ يوه ته له خلکو د زمانې ستاسې.

تفسير: پـه "موضع القرآن" کې دي، چې حضرت ابراهيم عليـه السـلام د خپـل پـلار وطـن "عـراق"

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېښود او د الله تعالی په لاره د شام ملک ته لاړ او هلته یې هستوګنه غوره کړه او تر یوې مودې پورې یې اولاد ونه شو. دلته الله تعالی پرې زېری وکړ، چې زه ستا اولاد خپروم او د "شام" ځمکې به هغوی ته ورکوم او نبوت، دین، کتاب او سلطنت به د دوی په منځ کې ږدم. بیا یې د حضرت موسی علیه السلام په وخت کې هغه وعده پوره کړه او بني اسرائیل یې د فرعون له بېګاره وژغورل او قبطیان یې ډوب کړل، سبطیانو ته یې وفرمایل، چې له "عمالقه وو" سره جهاد وکړئ، او د شام ملک ځانته فتح کړئ. بیا د تل لپاره د "شام" ملک ستاسې دی. حضرت موسی علیه السلام هغه دولس تنه سړي، چې د بني اسرائیلو په دولسو قبیلو باندې سرداران مقرر کړي وو "شام" ته ولېږل، چې د هغه ملک حال احوال راوړي. کوم خبرونه، چې دوی د خپلو مطالعاتو په اثر راوړل له هغو ځنې دا ثرګنده شوه، چې د "شام" په ملک کې خورا ډېر محاسن او ښېګڼې (فایدې) شته او د هغو "عمالقه وو" زور او قوت یې بیان کړ، چې دوی پر شاماتو او شامیانو مسلط او حاکمان وو. حضرت موسی علیه السلام دوی ته وویل، چې تاسې خپل قوم ته د "شام" محاسن بیان کړئ، مګر د دښمن د قوت ذکر مه کوئ. له دوی ځنې یوازې دوو تنو پر دغه حکم عمل وکړ او لسو تنو نورو یې ترې مخالفت وکړ. کله، چې نورو بني اسرائیلو دا خبرې واورېدې؛ نو بې زړه شول، او ویې غوښته، چې بېرته ستانه شي، پس مصر ته راشي. د دې تقصیر له امله تر ثلو ښتو کلونو پورې د شاماتو په فتح کېدو کې ځنډ او تعطیل پېښ شو. په دې موده کې دوی په میدانونو کې سر بداله ګرځېدل. کله، چې د هغه قرن او زماني سړي مړه شول؛ نو د همغو دوو سړیو په لاس هغه فتح پوره شوه، چې موسی علیه السلام څخه وروسته دده خلیفه ګان شوي وو.

"اِذْ جَعَلَ فِیْکُمْ اَنْبِیَاءً" کله، چې وګرځول الله تعالی په تاسې کې ډېر انبیاء یعنې ستاسې د اعلی جد حضرت ابراهیم علیه السلام له زماني راهیسې تر نن ورځې پورې څومره ډېر انبیاء علیهم السلام ساستې په منځ کې پیدا شوي دي، مثلاً حضرت اسماعیل، حضرت اسحاق، حضرت یعقوب، حضرت یوسف علیهم السلام او په خپله موسی علیه السلام او هارون علیه السلام او وروسته له دوی نه هم دا سلسله تر یوې اوږدې زمانې پورې قایمه پاتې وه، چې تاسې ته به دوی ارشادات کول او پرې مشرف او معزز کېدلئ به.

"وَجَعَلَکُمْ مُلُوکاً" او وګرځول الله تعالی په تاسې کې یا له تاسې نه باچایان. یعنې د "فرعون" له خورا ډېر ذلت، سپک توب او غلامۍ څخه یې آزادي درکړه، او د فرعونیانو په اموالو او املاکو مو مسلط وګرځولئ. او له دې نه وړاندې ستاسې له منځه مو حضرت یوسف علیه السلام ته ثرنګه د مصر په خزاینو او سلطنت تسلط عطا فرمایلی و؟ بیا وریسې مو حضرت سلیمان علیه السلام او نور انبیاء علیهم السلام او باچایان پیدا کړل. ګواکې د دین او دنیا له دواړو لویو نعمتونو سره مو تاسې ته سر لوړي درکړه. ځکه، چې په دیني مناصبو کې خورا ډېر لوی منصب "نبوت" او په دنیا کې اخري اقبال آزادي او باچاهي ده، چې دا دواړه شیان الله جل جلاله تاسې ته اې بني اسرائیلو درعطا فرمایلي دي.

"وَآتَاکُمْ مَا لَمْ یُؤْتِ اَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِیْنَ" او در یې کړ تاسې ته اې بني اسرائیلو هغه شیان، چې نه یې و ورکړي هېڅ یوه له خلکو د زماني ستاسې ته. یعنې موسی علیه السلام ته یې دا خطاب وفرمایه، چې پر بني اسرائیلو باندې د دنیا له ګردو خلکو څخه د الله تعالی زیاته مهرباني او لوربینه شوې ده لکه: من، سلوی، د ورېځې سیوری، بهول د اوبو له تیږو "ګتو" او د بحر څیرول

(c) ketabton.com: The Digital Library

د المائدآ سورآ په 21 آيت کې داسې لولو:

ترجمه: اې قومه زما ننوځئ ځمکې پاکې کړی شوې "بيت المقدس يا د شام يا د ايليا يا د اريحا " ته هغه ځمکه، چې مقرره کړې ده الله تعالی تاسې ته په لوح محفوظ کې "په شرط د ايمان ستاسې " او بېرته مه ځئ په شا و خپلو "له جهاده " نو وبه ګرځئ تاسې زيان کاران "په سعې خپلې ".

تفسير: يعنې الله تعالی پخوا له دېنه له حضرت ابراهيم عليه السلام سره وعده فرمايلې وه، چې ستا اولادې ته به دا ملک ورکوم، او هغه وعده هرومرو "خامخا " پوره کېدونکې ده، هغه خلق به نېکمرغه او بختور وي، چې په لاسونو او وسيله دغه پوره شي؛ نو "ننوځئ " دې پاکې ځمکې ته او شا مه ګرځوئ له جهاده که نه سخت نقصان به وګالئ "برداشت کړئ " يعنې په جهاد في سبيل الله کې بې زړه توب، وېره او بې همتي مه کوئ، او د مريي توب "غلامی " د ژوندون په لارې منډې مه وهئ.

د المائدآ سورآ 22 آيت:

ترجمه: وويل دغو "بني اسرائيلو " اې موسی ! بېشکه په دې ځمکه کې يو قوم دی ډېر زورور "چې موږ يې د مقابلې طاقت نه لرو " يعنې ډېر قوي هيکل، مېړني، پياوړې او له رعبه ډک او وېرونکې دي او بېشکه موږ له سره نه ننوځو په دغې ځمکې کې تر هغو پورې، چې ووځي دوی له دې ځمکې نه؛ نو که ووځي دوی له دې ځايه "بې له جنګه "؛ نو بېشکه موږ ننوتونکي يو.

تفسير: يعنې د مقابلې همت په موږ کې نشته. هو ! بې د لاسونو او پښو د خوځولو ښخه پخه او تياره خورو. تاسې د خپلې معجزې په زور دوی وباسئ.

د المائدآ سورآ 24 آيت:

ترجمه: وويل دغو "بني اسرائيلو " اې موسی ! بېشکه، چې موږ له سره نه ننوځو دې ښار ته هېڅکله څو، چې وي دغه "عمالقه " په کې، پس ځه ته او "ځې دې " رب ستا "يا ته او مشرورور او مريي ستا چې هارون دی "؛ نو جنګ وکړئ دواړه بېشکه موږ دلته ناست يو له جنګه "په انتظار د برې ستا ".

د المائده سورآ 25 آيت:

ترجمه: وويل "موسی " اې ربه زما ! بې شکه زه مالک نه يم "اختيار نه لرم " مګر د ځان خپل او د ورور خپل، چې هارون دی؛ نو بېلتون "جدايي " وکړه په منځ زموږ او په منځ د قوم د فاسقانو کې، چې د فرمان له وړې نه وتلي دي.

د المائدآ سورآ 26 آيت:

ترجمه: نو وفرمايل "الله تعالی " پس بېشکه دغه "مقدسه ځمکه " حرامه کړی شوې دي پر دوی باندې "ننوتل هغې ته " څلوېښت کاله، چې حيران، سرګردان به ګرځي دوی په هم دې ځمکه کې نو مه خپه او متاسف کېږه پر قوم فاسقانو "وتونکي له فرمانه ".

په دې توګه د قرآني آياتونو د صراحت په مخ له څلوېښتو کلونو نه وروسته د شام ملک د بني اسرائيلو له خوا فتح شو او بني اسرائيلو وکولای شول د لومړي ځل لپاره د ځمکې پر مخ خپل ملت او دولت جوړ کړي. څرنګه، چې ګرانو لوستونکيو د پورتنيو آياتونو په ترجمو او تفاسيرو کې ولوستل. موسی عليه السلام ته د خپل قوم د ژغورنې په اړخ کې د لوی خدای(ج) له لوري دا وظيفه هم سپارل شوې وه، چې فرعون ته د ربښتيني لياري بلنه ورکړي. يعنې لومړنی هدف د بني اسرائيلو ژغورنه وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې هغوی ډېره اوږده موده پر مصائبو او مشکلاتو صبر کړی و. او بل دا ، چې ابراهیم علیه السلام ته د لوی خدای(ج) له لوري دا وعده هم شوې وه، چې د هغه اولادې ته به د شام ملک ورکوي، او د هغه حنیف ملت ته به د ځمکې پر مخ وده او پراختیا ببښي، چې د موسی علیه السلام دغه د بني اسرائیلو د ژغورنې او خپلواکۍ ته د رسولو کار په دې لیاره کې د ابراهیمي ملت جوړونې لومړنی بنسټیز پوخ ګام ګڼل کېدای شي.

او همدا رنګه په پورته تفاسیرو کې مو ولوستل، چې موسی علیه السلام د هغو بني اسرائیلو د وژلو امر هم کړی دی کومو ، چې د خوسي بت ته سجدې کړې وې. په دې توګه چا ، چې خوسي ته سجده کړې هغه د موسی علیه السلام په امر وژل شوي دي؛ نو له دې امله د ښاغلي سرباز "صافي " خبره، چې وايي موسی علیه السلام؛ خو د پیغمبرۍ په مهال کې څوک نه دي وژلي، مګر وژلي يې دي، چې په دې لیکنې کې ولوستل شول.

د ښاغلي سرباز "صافي " د پورتنیو دوو موادو د نیوکو په هکله ښايي همدغه لنډه لیکنه، چې په پورتـه توګـه وشوه بسنه وکړي او ښاغلي لوستونکي به هم په دې ټکي پوه شوي وي، چې د لوی خدای(ج) اراده وه، چې ابراهیم علیه السلام ته په زړښت کې زوی وبخښي او بیا د هغه په کورنۍ کې دومره لمسیان او کړوسیان راوپنځوي، چې په سیاسي اړخ کې ځانته یو ملت شي او د عقیدې له پلوه دده او لاده بیا ځانته یو امت شي. دغه؛ خو هم هغه خبره ده، چې هېڅوک ترې سترګې نه شي پټولی او ترېنه نه شي منکرېدلی. یعنې "دین " د معنی له مخې هم عقیده او هم ملت دی، او دغه دواړه توکي د موسی علیه السلام په مټو په بني اسرائیلو کې تحقق وموند. په دې مانا ، چې هم یې دین او هم یې دنیا ودانه کړله. یو خوا یې بني اسرائیلو ته پلرنۍ ګروهه، چې د یوه خدای(ج) لمانځنه ده وښودله او په بله خوا کې یې هغوی ته د آزادۍ د ښېلو سره جوخت د شام د ملک د نیولو امر هم ورکړ او هغوی یې وهڅول، چې د آزاد ژوند د لرلو لپاره باید د شام ملک د جګړې له لیارې تر لاسه کړي. آزاد ژوند یعنې څه؟ یعنې خپل وطن لرل او په خپل وطن کې د خپل واک خاوندان کېدل، چې نیشنلیزم هم همدا دوه توکي غواړي نه نور بل څه. بدمرغي په دې کې ده، چې که موږ وو ایو ملت پالنه، ملت جوړونه، ملت روزنه او ملت ویښونه؛ نو ګناهګار بړو او باید توبې وباسو. او که چېرې وو ایو ، چې "ناسیونالیزم یا نیشنلیزم " دا ، چې دغه دواړه کلیمې یا غونډلې له اروپا نه راغلې دي پرې کافر کېږو. یعنې د تکفیر حکم ته باید غاړه کېږدو.

نه پوهېږم، چې دا ولې؟ د یونان د فلاسفه وو ټول علم د اسلامي واکمنانو په امر وژباړل شو او په اسلامي نړۍ کې خور شه؛ خو څوک پرې کافر نه شول. له لویدیځې نړۍ نه موټرې، رېلونه، الوتکې او نور رنګ په رنګ تخنیکي سامان الات را وارد شول؛ خو څوک پرې کافر نه شول. تر دې اخوا لا د اسلامي نړۍ د واکمنانو په شمول د ډېرو متنفذو افرادو او ګروپونو په جېبونو کې د لویدیځې نړۍ ډالرې او پونډونه ګرځول کېږي او لګیا دي د هغو په زور په اسلامي نړۍ کې سیاست او حکومت کوي؛ خو یو یې هم کافر نه شو. مګر که چېرې وو یل شي، چې نیشنلیزم ملت پالنه ده، ملت جوړونه ده او دا د دین په بنسټ پورې هم ځان نښلوي. بیا نو د تکفیر غړونه را پورته شي هغه هم یوازې په افغاني ټولنه کې د پښتنو لپاره.

که محمد علي "جناح " د انګرېزانو په زور د خپلو اردو ژبیو د واکمنۍ لپاره پاکستان جوړوي نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافر کېږي. که عبد العزیز "ابن سعود "د انګرېزانو په زور د سعودي د کورنۍ د واکمنۍ لپاره د حجاز ټاپو وزمه د "سعودي " په نامه اړوي او سلطنت جوړوي نه کافر کېږي. که "مصطفی کمال " د انګرېزانو په زور نوي مودرنه ترکیه جوړوي نه کافر کېږي. که روح الله "موسوي خمیني " د اسلام په نوم د شیعه ګانو ایران جوړوي، یعنې د اسلام رسۍ د تشیع په موړي کلکه تړي او په دې توګه په افغانستان، لبنان، پاکستان، عراق او نورو اسلامي هېوادونو کې مبشته وو شیعه ګانو ته پیسې او وسلې ورکوي، چې سني مسلمانان ووژني نه کافر کېږي. که په افغانستان کې د دعای قنوت د نه زده لرلو په ګناه مسلمان ځوانان وژني نه کافر کېږي. که په افغانستان کې یو ړیره ور مسلمان بل ړیره ور مسلمان د دښمنانو په لمسه او پیسو وژني او خپل دا عمل لا هم روا ګڼي نه کافر کېږي. که مسلمان، مسلمانان وژني او خپلې واکمنۍ باندې د اسلامي دولت نوم ږدي نه کافر کېږي؛ نو زه به هم د ږیرې خرېیلو په تور هم هېڅکله کافر نه شم، او دا به هم زما په ګناهونو کې شمېر نه شي، چې ما ویلي دي: "هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی " ځکه، چې دین په خپله اصلي لغوي مانا کې عقیدې او ملت ته وایي، هغه عقیده او ملت، چې د موسی علیه السلام د مبارزې اصلي زړی و.

هـ: ادیان د قرآن له نظره:

د الحج سورآ په 67- 68 او 69 آیتونو کې د ادیانو د بنسټ په هکله او دا ، چې هر امت ته جلا شریعت ورکړ شوی دا سې لولو:

ترجمه: لپاره د هر یوه ملت مقرره کړې ده موږ یوه لاره د بندګۍ، چې ددې عمل کوونکي وي، د هغه نه پس نه ښایي جګړه وکړي، دا خاوندان د ادیانو خامخا تا سره په دې کار "دین " کې ځکه، چې محمدي دین حق او ظاهر دی او بلنه کوه د خلکو توحید او عبادت د رب خپل ته، بېشکه ته یې خامخا په هغه سمه صافه لیاره، چې برابره تللې ده حق ته. او که جګړه کوي په امر د دین کې کفار له تا سره؛ نو وو ایه اې محمده(ص) دوی ته، چې الله(ج) ښه پوه دی په هغه جګړه او عناد ، چې کوئ یې تاسې. الله(ج) به حکم وکړي په منځ ستاسې کې په ورځ د قیامت په هغه شي کې، چې وئ تاسې، چې په هغه کې مو اختلاف کاوه، چې د دین امر دی.

تفسیر: ټول انبیاء د دین په اصولو کې سره متفق دي. د هر امت لپاره الله تعالی د عبادت مختلف صورتونه په مختلفو زمانو کې ټاکلي دي، چې د هغوی سره سم، هغو امتونو د الله تعالی عبادت کاوه. لکه دې محمدي امت ته هم یو خاص شریعت لېږل شوی دی. لېکن د دین اصل تل تر تله یو شی و او دی. او پرته له الله تعالی څخه د بل هېچا او هېڅ شي لپاره عبادت نه دی مقرر شوی؛ نو ځکه په توحید او نورو متفق علیه دیني مسایلو کې هېچا ته نه ددې لایق او نه د هغه له حاله سره مناسبت لري، چې څه اختلاف او څه جګړه وکړي. کله، چې کافران په داسې واضح او ښکاره شیانو کې هم دعوی او جګړې وکړي؛ نو تاسې د هغوی هېڅ پروا مه کوئ. تاسې په هم هغسې سمې صافې لارې باندې روان شئ، او نور خلق هم هغې ته راوبولئ، او د معاندینو د جګړې فیصله الله تعالی ته وسپارئ، چې هغه د دوی په ګردو "ټولو " حرکاتو ښه پوه او خبر دی. د قیامت په ورځ به د دوی ددغو ټولو اختلافونو او جګړو عملي فیصله وکړي. ته د دعوت او تبلیغ فرض ادا کړه او د دوی په فکر کې ډېر سر مه خوږوه، د داسې معاندینو علاج یوازې پاک الله(ج) سره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنبیه: د (فَلَا يُنَازِعُنَّكَ فِي الْأَمْرِ) مطلب دا هم کېدای شي کله، چي د هر امت لپاره الله تعالی بېل دستور العمل مقرر کړی دی، چي په هغه سلسله کې د دغه محمدي امت ته هم شریعت راغلی دی؛ نو بیا د جګړي سبب څه شی دی؟

"وَهَذَا قَبْلَ الْأَمْرِ بِالْقِتَالِ" ځینو مفسرینو د "منسک" معنی په ذبح او قرباني سره کړې ده. مګر اقرب هم هغه ده، چي مترجم اختیار کړې ده، والله اعلم.

ددې آیت د حکم او روښانتیا له مخې کولی شو وو ایو، چي د ابراهیمي ملت لپاره، چي همدا اوس په دربو امتونو کې وېشلی ژوند کوي درې ادیانه یا درې شریعته ورکړل شوي دي؛ خو ددې واړو بنسټ یو دی، چي په توحیدي عبادت کې تنظیمېږي. کله، چي خبره په هر یوه ملت ځرخي؛ نو بیا موضوع د ابراهیمي ملت نه بره نورو ملتونو ته هم رسېږي. دا، چي دا نور ملتونه څه نومېږي او چېرته او په کومې زماني او مکاني حالاتو کې اوسېدل او د هغوی د شریعت نومونه څه دي؟ په قرآن کې د المؤمن سورآ د 78 آیت نه پرته نور څه په روښانه توګه ما نه دي لیدلي. د المؤمن سورآ په 78 آیت کې؛ خو یوازې دومره حضرت محمد(ص) ته ویل شوي دي، چي له تانه پخوا 124 زره انبیاء او رسولان استول شوي، چي د 29 تنو پیغمبرانو نومونه او قصې په قرآن کریم کې راغلي او د نورو په هکله توضیحات نه شته او دا هم نه ده څرګنده، چي د ابراهیمي ملت خبنته؛ خو د سامي په نژاد کې اېښودل شوي آیا په هماغه مهال کې د انساني ټولنې په نورو نژادونو کې هم کوم ملت، چي د مستقل شریعت خاوند و موجودیت لاره او که نه؟ په هر حال د ځینو عالمانو او پوهانو په قول همدا اوس، چي د ابراهیمي ملت نه پرته نور کوم ادیان شته دي او د هغوی تاریخ د اسلام له دین نه لا پخوا زمانو ته رسېږي ښایي په هماغو ملتونو کې وشمېرل شي، چي په قرآن کریم کې ورته اشاره شوې ده.

و: د اسلام دین که عربي فرهنګ:

ما د خپل لیک په یوه برخه کې د اوس مهاله اسلامي هېوادونو پر عملي سیستم نیوکه کړې او ویلي مي وو، چي هغه رښتینی اسلامي دین، چي په مکه او مدینه کې را نازل شوی و، په مدینه کې خاورو ته سپارل شوی دی او مورته، چي څه راغلي یا راځي دا د عربو فرهنګي یلغار نه پرته بل څه نه دي، چي ددغي خبرې په مقابل کې ښاغلی زلمی "مومند" ډېر زیات پاربدلی او ډېر زیات زوربدلی دی، چي ګنې خدای(ج) مه کړه ما به کفر ویلي وي، یا به زه کافر شوی اوسم. نه داسې نه ده شکر الحمد لله لا هم مسلمان یم او مؤمن مسلمان یم، یعني یوازې لوی خدای(ج) ته مؤمن او مسلمان یم نه بل چاته. له دې امله په هر لمانځه لا په هر مهال کې لوی خدای(ج) نه پناه غواړم، چي د رټل شوي شیطان له وسوسو مي وژغوري. په دې هکله، چي څه ما لیکلي و او ښاغلي زلمي "مومند" له هغه نه څه انګېرلي دي؟ او بیا زما د درېغ دلیل او برهان څه دی؟ یو دربیم ګړی کس غواړي، چي قضاوت وکړي، چي په دې لیاره کې پوره پوهه ولري او د سیاست له اړخه هم پوره ناپېیلي وي. که نه؛ نو تاریخ روښانه کړې، چي په عملي سیستم کې د پیغمبر لیاره د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله تعالی عنه او د حضرت عمر فاروق رضي الله تعالی عنه له خوا په پوره امانت په پرله پسې توګه تعقیب شوه؛ خو د حضرت عثمان رضي الله تعالی عنه د کار له پیل نه تر نزاع لاندې راغله ځو، چي هغه حضرت شهید کړل شو. په همدې توګه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت علي کرم الله وجهه د کار له پیل نه هم همغه د څوکۍ لېونیانو د جګړې لپاره غوره کړله، چې په سلګونه سوچه مسلمانان لا، چې د حضرت پیغمبر اصحاب هم په کې ووژل شول؛ نو چې کله حضرت معاویه د واک په ګدۍ کښېناست له دې نېټې نه دې وروسته ښاغلی زلمی "مومند" وو ایي، چې څه وشول؟ آیا د عربو فرهنګي یلغار پیل شو او کنه، که وو ایي، چې نه؛ نو بیا د امویانو او عباسیانو کړکېښې یا تاریخ ته دې مراجعه وکړي او ودې ګوري، چې دغو دوو په نامه اسلامي خلافتونو یو ازې او یوازې د زلمي "مومند" له سیمې نه یې په کال کې څومره نجونې د وینځو په څېر او څومره هلکان یې د مریانو په نامه خپلو دربارونو ته وړې دي؟ په اسلام کې خو مریي توب له بېخه او بنسټه محکوم شوی او لغوه شوی و هغوی، چې د اسلام د خلافت دربار ته بې ګناه انسانان د وینځو او مریانو په نامه غونښتل او په دربار کې به یې له هغوی نه ناوړه، غیر اسلامي او غیر اخلاقي استفاده کوله او په دې توګه به یې د اسلامي احکامو په خلاف په انساني ټولنه کې د مریي توب ناوړه سنت ته وده ورکوله لکه، چې د زلمي "مومند" د بصیرت له سترګو نه بهر پاتې دي او هېڅ یې نه ویني.

پیغمبر حضرت محمد (ص)، چې د اسلام د دین د عملي سیستم باني هم دی، په عملي سیستم کې د واکمنۍ لپاره یې د ځای نیونې په هکله له پوهې، تقوی او پرهېزګارۍ له خاوندانو نه پرته بل څوک نه دی وړ ګڼلی، چې له همدې امله وه چې حضرت ابوبکر صدیق رضي الله تعالی عنه یې په خلافت کې وټاکل شو؛ خو چې کله معاویه واکمني تر لاسه کړله؛ نو اسلامي خلافت یې یوازې خپلې کورنۍ ته محدود او محصور کړ، او په دې توګه یې د عربو لپاره د اسلام په نامه او د اسلام تر بیرغ لاندې د عربو امپراتوري جوړه کړله.

لکه څنګه، چې د عملي سیستم د بحث په پخوانیو کرښو کې مو ولوستل او دا دی دلته یې هم لولو د معاویه د واکمنۍ د زمانې نه را په دېخوا د اسلام دین په دوو جلا پړاوونو کې پر مخ تللی دی، چې یو یې نظري پړاو او بل یې عملي پړاو دی. نظري پړاو لکه څرنګه، چې ښایي د دیني علماوو او پوهانو له خوا سره د ټولو اختلافونو، چې د مذاهبو له لیارې رامنځته شوي په ښه توګه او په اصولي بڼه وروستني نسلونو ته رارسېدلي؛ خو عملي پړاو یې بیا د خواشینیو او غمونو نه ډک تاریخ لري. وګورئ پیغمبر(ص) او د هغوی راشدین خلفاء په دنیا کې فقیرانه ژوند لرلو او له دنیا نه یې هم په تشو او خالي لاسونو رحلت کړی دی؛ خو د هغوی نه وروسته نور؛ نو اسلامي واکمنانو د فرعوني دبدبې او قاروني شتمنیو سره یو ځای له دې دنیا نه تللي دي.

تېر په هېره همدا اوس او په همدا او سني افغانستان کې به وګورو. هغوی، چې ځانونه د اسلام د دین وارثان ګڼي کله یې هم په خپلو لاسونو کار کړی دی؟ او کله یې هم چېرته خپل لاسونه تناکې کړي دي؟ چې هر یو یې میلیاردر دی. او هر یو یې هم د اسلام په نامه د ولس د واک مدعي دی؟ د شیعه ګانو کار؛ خو لا بل منګه دی. دغه واکمنه عملي سیستم د دې سبب شوی دی، چې د اسلام د دین د اصولو د غونښتلو په لیاره کې هره هڅه نیمګړې او نیمه خوا پاتې شي. موږ د ایران د اسلامي انقلاب په پلوۍ چیغې وو هلې؛ خو هغه انقلاب د شیعه مذهب په تنګه سیمه کې د خمیني له خوا په یوه نه خوځېدونکې موږ "مېخ" کلک وتړل شو.

موږ په افغانستان کې د اسلامي انقلاب د جهاد په پلوۍ هر څه وښندل؛ خو په نتیجه کې څو تنه میلیاردره لېډران او پاټک لرونکي قوماندانان مو وګټل، چې هر یو یې د واکمنۍ پر سر د بل د سر

(c) ketabton.com: The Digital Library

پربکولو ته شېبې شماري. هسې میلیاردران، چې د جهاد د زمانې نه مخکې د افغانستان په اسمان کې یې ستوری نه لاره او په ځکه کې یې سیوری. مګر اوس هر یو یې د جهاد له برکته شخصي ټوپکیان لري، پاټکونه یې جوړ کړي، لیارې شوکوي او جنایتونه کوي؛ خو موږ افغانان لا اوس هم ناست یو له ځانو کټوري غواړو. زلمی "مومند" چې یقین دی لکه زما په څېر به لا هم له افغانستان نه بهر اوسي او افغانستان ته د تللو لیارې به هم پرې بندې وي؛ خو د خپلو دغسې د پردیو له خوا جوړو شویو میلیاردره اسلامي لېډرانو نه په اسلامي نړۍ کې اسلامي خلافت غواړي؛ نو پوښتنه داده، چې څرنګه خلافت؟ آیاد خلفای راشدینو په څېر؟ که د معاویه له خوا، چې کوم خلافت رامنځته شوی و؟ که چېرې ووایې، چې د خلفای راشدینو په څېر خلافت غواړي؛ نو دا هم باید ومني، چې د داسې اسلامي میلیاردره لېډرانو په لاسونو هم هېڅکله هسې اسلامي خلافت نه شي جوړېدلی او دا هم همغه خبره ده، چې وایي: ته چې له لال خان نه او به غواړې، ترې نه یې.

تر دې لا بر بنده جفا په فرهنګي اړخ کې ده، چې د دغو میلیاردرو له خوا لکه د مثال په توګه د ښاغلي عبدالرب رسول سیاف په مستقیم امر او هدایت عملي شوې ده. وګورئ د نوموړي د تنظیم چاپي خپرونو ته، چې د جهاد په دوران کې په پېښور کې یې لرلې. هغو به په ډېره ناروا او غیر دیني توګه د پښتون پښتني نومونه غیر اسلامي ګڼل او پر هغوی به یې عربي نومونه ایښودل او بیا به یې د خوشالۍ د محفل په ترڅ کې هغه پښتون، چې له نیکونو نه راهیسې مؤمن او مسلمان و په نوي نامه سره نوی او سوچه مسلمان ګڼلو. آیا دغسې چال چلند د نورو ولسونو د فرهنګ په له منځه وړلو کې بربنډ فرهنګي یلغار دی او که نه؟ او نه پوهېږم، چې ښاغلی زلمی "مومند" به دغسې کارونو ته د عربو فرهنګي یلغار وایي او که نه؟ که چېرې ځواب منفي وي؛ نو بیا دې لطف وکړي او ودې وایي د اسلام په نامه د نورو ولسونو د فرهنګ او کلتور نابودولو او محوه کولو کار د قرآن شریف د کوم آیت د حکم پر اساس جواز لري؟

ښاغلي زلمي "مومند" خو د اسلام په هکله د خپلو انګېرنو د تایید لپاره د یوې انګلیسي ژورنالیستې مېرمن "ریډلي" نوم هم اخستی او ویلي یې دي، چې د طالبانو له خوا څو ورځې په جلال آباد کې پندي شوې وه. زه هم وایمه، چې رښتیا ما هم اورېدلي و؛ خو د دعوت د خپرونې په همدغې ګڼې کې، چې د زلمي "مومند" نیوکه پکې خپره شوې دغه خبر هم په 14م مخ کې خپور شوی دی. نوموړې مېرمنې ویلي دي، چې د طالبانو له خوا ترغیب او تشویقه شومه څو د اسلام دین ومنم. کله، چې له بنده را خلاصه شومه او لندن ته راغلمه، په لندن کې مې له یوه اسلامي عالم نه د اسلام د دین په هکله خپل معلومات بشپړ کړل او دا دی د اسلام دین مې ومانه. د دعوت خپرونه په خپل دغه خبر کې د نوموړې مېرمنې له خوا زیاته کړې، چې: په هېڅ یوه اسلامي هېواد کې د اسلام ریښتونی سیستم نشته. هغې د طالبانو او همدا راز د سعودي په چار واکو ګوت نیونې کړې او ویلي یې دي، چې اسلام یې د خپلو اهدافو او کلتوري چارو لپاره ګرځولی دی.

دا وه د مېرمن "ریډلي" خبره، چې بیا هم پر عملي سیستم راڅرخي، او د زلمي "مومند" انګېرنو ته منفي ځواب وایي.

ز: مؤمن او مسلمان د قرآن له نظره:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الحجرات سورآ په 14 آیت کې داسې لولو:

ترجمه: وویل صحرایانو ایمان راوړی دی موږ، وو ایه محمد(ص): دوی ته له سره ایمان نه دی راوړی تاسي لیکن وو ایئ اسلام راوړی دی موږ او له سره نه دی ننوتی ایمان په زړونو ستاسو کې.

تفسیر: دلته دا رابنیي، چې ایمان او یقین کله، چې په پوره ډول "طریقه" په زړه کې را ښخ شي او بېخ ونیسي؛ نو په هغه وخت کې غیبت، عیب لټول او نور خراب خصلتونه له سرې څنې لرې کېږي. هر هغه سړی، چې د نورو عیبونه لټوي او آزار ور رسوي؛ نو دی دې وپوهېږي، چې تر او سه پورې یې ایمان په پوره ډول "طریقه" په زړه کې ځای نه دی نیولی. د ابن کثیر رحمآ الله علیه په اتم جلد 24 مخ کې یو حدیث لیکلی شوی دی:

یا معشر من آمن بلسانه ولم یفض الایمان الی قلبه الا تغتابو المسلمین ولا تنبعو اعوراتهم.

تنبیه: له دې حدیث څخه د ایمان او د اسلام فرق ښکارېږي او هم دا خبره له حدیث د جبرئیل او نورو څخه هم ثابتېږي په حدیث مرویه د ابي هریرآ رضي الله تعالی عنه کې، چې په کتاب الایمان د مشکوآ کې راغلی فرق د ایمان او اسلام داسې فرمایي:

المسلم من سلم المسلمون من لسانه و یده، والمؤمن من آمنه الناس عل دمائهم و اموالهم. "

ترمذي "له اکثري نصوص څخه داسې معلومېږي، چې هغه څوک، چې په اسلام راوړلو سره دا نظر هم ولري، چې له شکنجې د مسلمانانو څخه مامون پاتې شي او یا داسې نور اغراض، چې کفر ته اړونکي نه وي، غوره کړي. داسې شخص مسلمان بلل کېږي، چې هنوز نور د ایمان دده په زړه کې نه دی کامل شوی؛ نو هم دا وجه ده، چې له غیبت کولو او عیب لټولو څخه ځان نشي ساتلی. او هغه څوک، چې بلا قید او شرط او په خپل ذوق سره په اسلام کې داخلېږي دا هغه اشخاص دي، چې نور د ایمان د دوی په زړونو کې کامل شوی؛ نو خولې او ټول حواس یې نه غواړي، چې په غیبت او یا نورو باطلو باندې وخوځېږي.

د الحجرات سورآ په 15 آیت کې په پرله پسې توګه لولو چې:

ترجمه: بې شکه، چې صادقان مؤمنان هغه کسان دي، چې ایمان یې راوړی دی په الله(ج) او په رسول دده غه "الله(ج) " باندې بیا شک نه کوي په ایمان کې او جهاد کوي دوی په مالونو خپلو سره، چې لګوي یې په اعلا د کلمآ الله کې او په ځانونو خپلو سره، چې جهاد کوي په لیاره د الله(ج) کې دا کسان هم دوی رښتیني دي په دعوی د "ایمان" کې.

دا وه د مؤمن او مسلمان تر منځه د تفکیک روښانه بېلګه. او په دې توګه به موږ وپوهېږو، چې مؤمن څوک دی او مسلمان څوک؟ او دا به هم وو ایو، چې هغو کسانو، چې د جهاد په نامه د جهاد له اړخه میلیاردران شوي دي؛ نو هغوی به په کومې کټه ګوری یا ډله کې راشي؟ ځکه، چې د هغوی اوصاف نه په مؤمن کې شته او نه په مسلمان کې. هغو، چې د جهاد په نامه او د جهاد له اړخه میلیاردران شوي او هر یو یې دغو شتمنیو په زور د ناروا نفوذ او وجاهت خاوندان شوي دي، ځانته ځانته ټوپکیان لري، ځانته ځانته په لیارو او واټونو کې پاټکونه جوړوي او په دې توګه شوکې او جنایتونه کوي، بې ګناه انسانان وژني او خلق الله ازاروي. دغسې کسان، چې نه د مؤمن په ډله کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي او نه د مسلمان په ډله کې آیا دې ورځتیا به هم ولري، چې د اسلامي ټولنې د رهبرۍ او زعامت مدعیان واوسي؟.

ح: د مؤمن مسلمان د قتل په هکله:

د النساء سورۍ په 93 آیت کې داسې لولو:

ترجمه: او هر څوک، چې مړ کړي کوم مؤمن په قصد سره او د مسلمان دغه قتل روا هم وګڼي؛ نو جزا دده دوزخ دی، په داسې حال کې، چې تل به وي دی دغه حلال ګڼونکی د قتل په هغه دوزخ کې او غضب "قهر" کړی دی الله(ج) په دده باندې او لرې کړی دی "الله(ج)" دا قاتل له خپل رحمت څخه او تیار کړې دی دده لره عذاب لوی.

تفسیر: یعني کوم یو مسلمان په غلطۍ سره نه؛ بلکې په قصد سره او سره له دې، چې ښه یې پېژني، چې مسلمان دی؛ وژني یې؛ نو دده لپاره په آخرت کې جهنم او لعنت او لوی عذاب دی او په کفاره سره ترې نه خلاصېږي او دنیوي سزا یې همغه ده، چې په (2) جزء د البقره په (178) آیت (22) رکوع کې تېره شوه.

فایده: د ګردو عالمانو په نزد "خلود فی النار" هغه چا لره دی، چې د مسلمان وژل حلال ګڼي. ځکه، چې د هغه په کفر کې شک نشته. یا باید له "خلود" تل تر تله ځنې تر اوږدې مودې پورې په جهنم کې هستوګن وي. یا خو به داسې قاتل مستحق د همداسې لویې سزا وي. وروسته الله تعالی په خپله مالک او مختار دی او "خلود فی النار" او "خروج عن النار" دواړه دده کار دی، هر څه، چې اراده یې وي همغسې کوي. والله اعلم.

یادونه: د البقرآ سورۍ "178" آیت د قصاص په هکله دی، چې باید اصیل سړی د اصیل سړي په بدل، مریي د مریي په بدل او ښځه د ښځې په بدل کې قصاص شي.

په پورته توګه مو ولوستل، چې: څوک، چې د یو مؤمن مسلمان سړي په قصدي توګه وژل روا ګڼي، د هغه په کفر کې شک نشته. ځکه، چې ښه یې پېژني مسلمان دی؛ خو وژني یې، او په دې توګه یو ناروا عمل، چې قتل عمدي دی روا ګڼي. له دې امله د دوزخ، لعنت او د لوی عذاب مستحق ګڼل کېږي. زموږ په هېواد کې دا پینځه ویشت کاله کېږي، چې د جهاد په نامه او د جهاد له اړخه میلیونر او میلیاردرو مشرانو په امر، چې هر یو یې ځانته مسلحه تنظیم لري د سوونو زرو مسلمانانو وینې تویې شوې او په لکونو کونډې، بورې، یتیمان یې تر مستقیم ظلم، زور او آزار لاندې ساتلي دي. لا، چې د اسلامي نظام د مشرتابه د واکمنۍ مدعیان هم دي. هغه د چا خبره، چې زه دې په پیرۍ کې شک لرمه، ته لا ځانته مریدان نیسي.

د قرآن کریم د روښانه آیت د حکم په اساس د دوی په مسلمانۍ کې شک دی؛ خو دوی د نورو مسلمانانو پر مسلمانۍ باندې نیوکې لري لا، چې هم په ډېره بې حیایۍ سره مدعیان دي او وایي، چې موږ د جهاد په لیاره کې قربانۍ ورکړې دي او له دې امله د مشرتابه حق زموږ دی. مګر داسې چا هم له هغوی نه و نه پوښتله، چې وروره! مهرباني وکړه او ووایه، چې: تا د جهاد له دوران څخه مخکې څه لرل؟ او اوس څومره کورونه، ځمکې، اپارتمانونه، سرایونه او په داخلي او خارجي بانکونو کې ډالرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري؟ دغومره ډېره سرمايه دي له کومې لياري پيدا کړله؟ که چېرې خبره د جهاد في سبيل الله وي؛ نو تا بايد د پيغمبر او د خلفاء راشدينو او نورو صحابه وو په څېر د لوی خدای(ج) د امر په اساس خپله سرمايه د جهاد په لياره کې لګولې وای او اوس دې هېڅ نه لرلای؛ خو ته په خلاف د هغوی لوی سرمايه داريې او ښوک ستا له لاسه په خپله سيمه کې يوه بسوه ځمکه هم د سر پناه د جوړولو لپاره نه شي پېرلی. دا ځکه، چې تا په ناروا توګه ډېرې پيسې تر لاسه کړې او هر چېرته، چې ښوک خپله ځمکه، کور يا نور جايداد وپلوري ته يې په لوړه بيعه رانيسې. په دې توګه په لومړي پړاو کې د جهاد له اړخه په ناروا توګه دې ځان د شتمنی خاوند ګرځولی او په دې دويم پړاو کې په هماغه ناروا وو شتمنيو سره لګيا يې د بې وزلو انسانانو د ژوند سيمه تنګوې، او له دې امله پر خلق الله باندې ظلم او تېری کوې.

دا خو و زموږ په هېواد کې د جهاد د ميراث خورو حالت. د اسلامي نړۍ په نورو عربي او غير عربي هېوادونو کې هم څه ناڅه په ډېر لږ توپير سره د واکمنۍ د مدعيانو حالت هم لا داسې دی.

ط: په نړۍ کې د يو واحد اسلامي عملي سيستم:

په افغانستان کې ځان ځاني او د شتمنيو لمانځنه مو په خپلو اسلامي ډلو او د جهاد په مدعيانو کې وليدله. ښه به وي، چې وڅېړو آيا په ټوله اسلامي نړۍ کې د داسې ځواکونو له خوا د يو واحد اسلامي سياسي سيستم د جوړېدلو امکان شته او که نه؟ ځواب يو دی او هغه دا، چې: هغوی، چې په خپل کلي، خپل ښار او خپلې سيمې کې د واحدې مشرۍ پر واکمنۍ نه جوړېږئ؛ نو په ټوله اسلامي نړۍ کې به څنګه پر يو واحد سيستم او واحد مشرتابه باندې روغې جوړې ته ورسېږي؟ له دې امله ما مخکې تر دې په خپلې ليکنې کې ويلي و، چې اسلامي نړۍ اوس اوس پر يو واحد عملي سيستم باندې نه شي راټولېدلی. مګر ښاغلي زلمي "مومند" په خپل غبرګون کې زما خبره له بنسټه رد کړله او مدعي شو، چې لکه څنګه، چې پخوا هم اسلامي نړۍ پر يو واحد عملي سيستم راټوله شوې وه، له دې وروسته هم دا خبره ممکنه ده، چې يو ځل بيا پر يووا حد عملي سيستم راټوله شي. هغه د خپلې خبرې په تاييد د مثال په توګه د تېرو زمانو اسلامي خلافتونو ته د دليل په توګه اشاره کړې او په اوس مهال کې يې په پاکستان، افغانستان او يران کې د مېشته وو سنيانو او شيعه ګانو د يو ځای ژوند کولو ثبوت ښودلی دی.

فکر کوم، چې تاريخي پېښې د زلمي "مومند" د فکر او اند په خلاف دريځ لري. هغه دا، چې: په عملي سيستم کې د اسلام لومړنی سوچ خلافت د حضرت ابوبکر صديق(رض) او د حضرت عمر فاروق(رض) خلافتونه وو، چې د پيغمبر(ص) پر لياره به يې يون لاره؛ خو لا هم د عربو په جزيره کې محدود وو. کله، چې ددغه واحد سيستم خلافت حضرت عثمان(رض) ته رسېږي څه ناڅه خپل سوچه توب ښيي. مګر هغه حضرت په شهادت رسېږي او د خلافت دنده حضرت علي کرم الله وجهه ته سپارل کېږي. په دې مهال کې، چې د خلافت د واکمنۍ سيمه د عربو د جزيرې نه بهر لا تر افغانستانه هم رسېدلې وه، پر خلافت باندې نزاع او جګړه راپېښېږي، چې په نتيجه کې حضرت علي کرم الله وجهه له خلافت ګوښه او د خلافت واکې حضرت معاويه ته سپارل کېږي او حضرت معاويه؛ نو د خپل خلافت د واکمنۍ واکې د سوتې په زور ساتي. که د هغې زمانې تاريخي پېښو ته وکتل شي، هېڅوک به داسې ونه شي ويلی، چې ګنې د امويانو او بيا د عباسيانو په خلافت کې عربي او غير عربي مسلمانان ټول په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوله د خلافت په عملي سیستم باندې راضي وو، او اسلامي نړۍ په یو واحد اسلامي عملي سیستم کې ژوند کاوه. په دې توګه باید ووایو، چې په ټوله اسلامي نړۍ کې د یو واحد اسلامي عملي سیستم واکمنېدل یوه خبره او په یوه سیمه کې د سني او شیعه د ګډ ژوند لړل بله خبره ده، چې سره جلا موضوعګانې دي او هېڅ ممکن نه دی، چې یو د بل سره پیوند وموسي. راغلو دې ته، چې آیا د تاریخ په اوږدو کې پر اسلامي نړۍ باندې کوم یو واحد اسلامي عملي سیستم کله هم واکمن شوی و او که نه؟ دغې خبرې ته تاریخ په خپله په روښانه توګه ځواب لري او زه نه غواړم له دې نه زیات په دې هکله څه ووایم.

ی: نارینه او ښځینه وو ته مساوي مکافات او مجازات یا په بله ژبه مساوي حقوق:

د آل عمران سورا، چې مدني دی په تلاوت کې دریيم او په نزول کې (**89 یم**) سورا دی په (**195 یم**) آیت کې داسې لولو:

ترجمه: پس قبولي کړې دوی لره دا دعاوې رب د دوی په دې شان، چې بېشکه نه ضایع کوم عمل د هېڅ عمل کوونکي له تاسې نه، نارینه وي دا عامل یا ښځینه وي. ځکه، چې ځیني ستاسې دي له ځینو نورو او ماته په مکافات کې ګرد سره یو یئ.

تفسیر: یعنې نارینه وي که ښځینه، زموږ په دربار کې د هېچا خواري او تکلیف نه ضایع کېږي. هر څوک، چې هر کار وکړي ثمره به مومي. دلته عمل شرط دی. د نېک عمل په وسیله یوه ښځه هم د خپل استعداد سره سم د آخرت هغه لوېې درجې حاصلولی شي، چې نارینه یې حاصلولی شي. کله، چې تاسې نارینه او ښځې د انساني یوې نوعې افراد یئ او له یوه آدم علیه السلام څخه پدا شوي یئ او په اسلامي رسۍ سره تړلي یئ، او یو اجتماعي ژوندون لرئ، او د معاشرت په چارو کې ګرد "ټول" سره شریکان او ملیه یئ؛ نو عملونه او د هغوی ثمرات مو هم یو شی وګڼئ.

په روایتونو کې راغلي دي چې: رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ام سلما(رض) عرض وکړ: یا رسول الله(ص) په قرآن کریم کې هېچرې زموږ د ښځو د هجرت او نورو حسنه اعمالو په نسبت کوم خاص ذکر نه دی راغلی. نو د هغه ځواب په دې آیت سره ورکړل شو.

د پورتني آیت د حکم پر اساس د ښځو او نارینه وو تر منځ ټول هغه توپیرونه او امتیازات، چې په ټولنه کې د نر او ښځې تر منځ واکمن وو، لغوه شوي او دا خبره په ډاګه شوې، چې د دواړو لپاره مکافات او مجازات په برابره او مساوي توګه ټاکل کېږي. وګورئ مکافات د ښو کارونو او اعمالو لپاره او مجازات د ناوړه کارونو او اعمالو لپاره وي. که څوک په ټولنه کې ددې واک او اجازه ونه لري، چې په آزادانه توګه د خپل ژوند ازمېښت وځلوي، هغه به څرنګه د مکافاتو یا د مجازاتو وړ او مستحق وګرځي. د ژوند په ډګر کې د ازمېښت لپاره، چې ښایي دغه خبره د انسان د خلقت رښتینی راز وګڼل شي. آزاد نه وي او لکه څرنګه، چې په ځینو اسلامي ټولنو کې لا تر اوسه پورې هم ددغه ذهنیت واکمني دوام لري، چې ښځه نه شي کولی له کوره بهر په آزادانه توګه کار او فعالیت وکړي، له بنسټه غلطه او ناروا ثابتېږي. ددې آیت دغه حکم ددې سره سره، چې ښځو ته لومړنی حق، چې ځان پېژندنه ده ورښودلې، هغوی ته یې په ټولنه کې لا د ټولنې د کار په پراخه ډګر کې هم د کار او ازمېښت د مساوي حق ضمانت کړی دی. ځکه، چې په دې آیت کې دواړو ته مکافات او مجازات په مساوي او برابره توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعلان شوی دی. له دې امله هېڅوک نه شي کولی، چې ووايي په اسلام کې د ښځې او نر لپاره مساوي حقوق نشته. يا دا ، چې ښځه نه شي کولی له کوره بهر کار يا د زده کړې لپاره لاړه شي.
ددې آيت له محتوا نه دا هم څرګند پدلی شي، چې په آخرت کې هم لکه څرنګه، چې نارينه وو ته په مکافاتو کې جنت، حورې او غلمان ور رسېږي. ښځو ته هم په هماغه توګه جنت، حورې او غلمان په مکافات کې شته؛ نو د پښتو ژبې ددې لنډۍ پر مخ چې وايي:

په دنيـــا ښــه راسره وکـــــــــــړه
په آخرت کې د هر چا ببل دي کورونـــه

دا هم په ډاګه کوي، چې په آخرت کې د مکافاتو له امله ښځو ته هم لکه د نارينه وو په څېر په مکافاتو کې جنت، حورې او غلمان په انتظار کې دي؛ نو زما خبره د هغو ښځو خاوندانو ته ده، چې هغوی په دنيا کې د ښځو حقوقو ته په درنه سترګه نه ګوري، خپلو ښځو سره د حيواناتو په څېر چال چلند لري او رنګا رنګه سزاګانې ورکوي. د دا رنګه چال چلند خاوندان به وکولی شي په آخرت کې د خپلو دنيايي مېرمنو سره يو ځای ژوند وکړي او که نه؟ ځواب څرګند دی، چې:
په آخرت کې د هر چا ببل دي کورونه

ک: ږيره او مسلماني:

ښاغلی زلمی "مومند" د ږيرې په هکله ډېر زيات زور بدلی دی، چې زه نه غواړم څوک له ما څخه خواشيني وي. ما په ټول قرآن کريم کې يوازې يو آيت وموند ، چې د مفسر له خوا په تفسير کې په ږيرې پورې يې هم تړاو ميندلی، هغه هم داسې لولو:
د النساء سورا آ 119 آيت:

ترجمه: شيطان وايي: او زه به هرو مرو ګمراه کوم خامخا دوی او هرو مرو زه به په باطلو اميدو کې خامخا واچوم دوی او هرو مرو به زه امر وکړم خامخا دوی ته، چې پس هرو مرو خيروي به دوی خامخا غوږونه د چارپايانو او زه به هرو مرو امر وکړم خامخا دوی ته پس هرو مرو تغيير به ورکړي دوی خامخا پيدا اينبت د الله(ج) ته.

تفسير: يعني هغه کسان، چې زما په برخه کې راځي دوی به له حقې لیارې ځنې ګمراه کوم او د دوی په زړونو کې به د دنيوي ژوند او د فاني دنيا مينه اچوم او دوی به له قيامت، حساب، کتاب او نورو اخروي امورو څخه غافل کوم. او دا خبره به دوی ته ورښيم، چې د څناورانو غوږونه څيرې کړي او د بتانو په نامه يې خوشې کړي، او د الله تعالی پيدا کړي صورتونه او د هغو مقررې کړې څېرې واړوي.

فايده: د کافرانو دستورو ، چې د غوا ، خوسي ، مېږې "ګډې"، ورې او اوښ "جونګي" به يې د بت په نامه کول، او د هغو غوږونه به يې څيرول او په غوږونو کې به يې ننبې اچولې، بيا به يې سرخوشي پرېښودل. د صورت بدلول لکه خصي کول يا په ستنو سره د بدن سوري کول او په هغه سره شنه يا بل ډول خالونه اېښودل يا زرغون داغ ورکول يا د وړوکي پرسر باندې په کوم اسم او رسم سره کمڅۍ او بل رنګ وېښتان د بل چا په نامه اېښودل "يا په منهياتو " کې د خپلو اندامونو خوځول، يا د حلالو تحريم،

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا د حرامو تحلیل او نور، چې په مونږ مسلمانانو باندې لازم دي، چې له دغو ګردو ځنې ځانونه وژغورو.

د ږیرې خرېیل "کلول" هم په همدې تغییر کې داخل دي او د الله تعالی هر ډول مره احکام، چې دي د هغه حرامول، یا یې حرام حلال ګڼل، انسان له اسلام ځنې باسي؛ نو هر څوک، چې په داسې خبرو کې مبتلا وي په یاد دې ولري، چې د هغه شیطان په همغه ټاکلې برخه کې داخل دی چې ذکر یې پاس وشو.

دا وه د آیت ترجمه او د مفسر تفسیر. که په رښتیا سره د ږیرې په خرېیلو "کلولو" په څېره کې تغییر او بدلون راځي؛ نو په دې حساب او سني د سک د طریقې پیروان، چې نه ږیره خریي، نه بریت او نه د سر وېښتان؛ نو د مفسر په قول ددې آیت د حکم سره سل په سلو کې سم روان دی. او دا حکم یې په پوره توګه عملي کړی دی. کنه؛ نو اصلي څېره هغه ده، چې انسان له موره پیدا شي. که په پیدایشي څېره کې کوم مصنوعي بدلون راوستل کېږي البته هغه به په حرامو کې راځي؛ نو په دې اساس کله، چې ماشوم له موره پیدا شي هغه نر وي یا که ښځه امرد وي. یعنې پر مخ یې وېښتان نه وي؛ خو کله، چې د بلوغ حد ته ورسېږي او بالغ شي، که نارینه و؛ نو پر مخ یې وېښتان راززغون شي او که ښځینه وه؛ نو مخ یې په خپل حال پاتې کېږي؛ نو په دې توګه دغه د مخ وېښتان د هغه د وجود نه بهر د هغه د جنسي پېژند ګلوۍ نښه شي. له دې امله زما په اند ږیره نه یوازې، چې د سړي د پېژند ګلوۍ نښه ده؛ بلکې د سړیتوب ګاڼه یې هم ګڼلی شو. دلته ده، چې په دې هکله ټولنه د تبلیغ، ترغیب او تشویق له لیارې پوهونه غواړي، نه د سوټې، په وسیله وهل ټکول، بند او ځنځیر. تر دې علاوه که څوک وایي، چې د ږیرې اوږدول د احادیثو په قول فرض دي یا که د زلمي "مومند" په څېر څوک وایي، چې ږیره سنت موکد او واجب ده. یا که څوک وایي، چې نه فرض ده نه واجب ده او نه سنت ده. تر اوسه پورې زما تر سترګو څه نه دي راغلي. په قرآن کریم کې، چې د اسلامي دین د اصولو اصل دی. په دې هکله په روښانه توګه ما څه نه دي لیدلي، چې فرض وګڼل شي. په احادیثو کې؛ خو زما پوهه نیمګړې ده. که چېرې په ثقه وو احادیثو کې داسې څه وای؛ نو ښایي ډېر پخوا به د ټولنې د پوهولو لپاره خپاره شوي وای. سره ددې هم ددې بحث مخه پرانستې پاتې ده، هیله ده که چا په دې هکله قرآني آیت یا کوم ثقه حدیث وموند هغه به اسلامي ټولنې ته وړاندې کړي. راغلو دغه ذهنیت ته، چې په دغه تېرو دوه درې لسیزو کې زمونږ پر افغاني ټولنې یې کلکه او نه ماتېدونکې واکمني لرله، چې: ږیره لرل فرض دي او که څوک ږیره خریي "کلوي" هغه د فرضو تارک دی. یا دا، چې حرام یې حلال ګڼلي او کافر دی. د تامل وړ او تر پوښتنې راتلونکی امر دی.

باید ارومرو وپوښتل شي هغه کسان یا ډلې، ټپلې او ځواکونه، چې اسلام یوازې او یوازې پر ږیره لرلو مشروط او محدود ګڼي، هغوی به په خپله د دا رنګه ذهنیت د لرلو او چال چلند سره د اسلام د دین له اصولي دایرې څخه وتلي وي او که نه؟

ږیره د سیاست په څپو کې کله فرض شي، کله واجب شي، کله سنت شي او کله هېڅ. دغې ستونزې زمونږ په سیمه کې یوازې زمونږ د ولس د هر رنګه بنسټیزو پرمختګونو مخه ډب کړې او لا، چې یې د ځینو بې ګناهو مګر سوچه مسلمانانو افغانانو ژوند هم اخیستی دی. هغوی، چې زمونږ ولس د ږیرې په نه لرلو زورولی، ربړلی، وهلی او وژلی او همدا رنګه هغوی، چې زمو ولس د ږیرې د لرلو په تور ربړولی او له ژونده بې برخې کړی دی، دغه دواړه ډلې ارو مرو زمونږ د ولس دښمن او د تاریخ جنایت کاران شمېرل کېږي او باید وغندل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(نچوړ)

څه، چې ما ویلي دي او څه، چې په غبرګون کې نورو وویلي او څه، چې په قرآن کریم کې ویل شوي دي په تېرو کرښو او مخونو کې مو ولوستل. د هغو ټولو څرګندونو پر مخ دغو لاندېنیو پوښتنو ته په رښتینه ځواب اړین بریښي:

1- ژبه د لوی خدای(ج) مخلوق دی او که نه؟ که چېرې ژبه د لوی خدای(ج) مخلوق ګڼل کېږي؛ نو هغه کسان، ډلې، ټپلې یا ځواکونه، چې د ځینو ولسونو د ژبو سره دښمني کوي، هغوی د لوی خدای(ج) د مخلوق سره د دښمنۍ له امله د لوی خدای(ج) دښمنان هم ګڼل کېږي او که څنګه؟ د قرآن کریم د الروم سورا آ د 22 آیت په مخ ژبه د لوی خدای(ج) د قدرت د سترو نښو څخه شمېرل کېږي آیا د لوی خدای(ج) د قدرت د نښو سره دښمني به د هغه لوی ذات سره دښمني نه وي؟.

2- نیشنلیزم کفر دی او که نه؟ که کفر وي په کوم دلیل؟.

3- ملت پالنه، ملت روزنه، ملت وینبونه او ملت جوړونه د نیشنلیزم له مبادیو څخه شمېرل کېږي او که نه؟.

4- د موسی علیه السلام د دین په بنسټ کې ملت پالنه، ملت وینبونه، ملت روزنه، او ملت جوړونه ځلېدلي ده او که نه؟.

5- د موسی علیه السلام دین ته سوچه نیشنلیزم ویلی شو او که نه؟.

6- د بني اسرائیلو همدا اوسني دولتي تشکیلات پر اسرائیلي نیشنلیزم ولاړ دي او که نه؟

7- د اموي، عباسي او عثماني خلافتونو ته سوچه اسلامي خلافت ویلی شو او که نه؟.

8- کله هم د خلفای راشدینو نه وروسته چېرته هم د اسلام د دین پاک، سوچه او سپېڅلی سیاسي نظام رامنځته شوی او که نه؟.

9- د اسلامي نړۍ لپاره په اوسنیو واکمنو حالاتو او شرایطو کې د خلفای راشدینو د اسلامي خلافت په څېر سیاسي واکمني به غوره وي او که نه؟ که چېرې غوره وګڼل شي؛ نو د جوړولو امکانات یې څرنګه مطالعه کېدلی شي؟.

10- زموږ په هېواد کې او همدا رنګه په ګاونډیو اسلامي هېوادونو کې، چې کومې سیاسي اسلامي ډلې، ټپلې او ځواکونه کوم، چې څه په واکمنۍ کې دي او څه د واکمنۍ لپاره په هلو ځلو بوخت دي، د اسلام د دین له نظره د اسلامي خلافت د جوړولو وړتیا لري او مستحق ګڼل کېږي او که نه؟.

11- په افغانستان کې د جګړې یا د جهاد له امله را زېږېدلي میلونران او میلیاردران، چې څه د مشرانو او څه د قوماندانانو په نومونو همدا اوس اوس په افغاني ټولنه کې لا، چې د ټولنې پر ولیو بار دي او واکمني لري د اسلام د دین د اصولو پر مخ سوچه مؤمنه مسلمانان ګڼل کېږي او که نه؟.

12- د اسلام د دین لاربنود حضرت محمد صلی الله علیه وسلم او د هغوی صحابه کرام او خصوصاً

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلفای راشدینو؛ خو د اسلام د دین لپاره د جهاد په لیاره کې خپلې تولې شتمنۍ وښندلې او کله، چې له دې دنیا نه یې رحلت کاوه خالي لاسونه وو. مګر زموږ په هېواد کې لا زموږ په ګاونډیو اسلامي هېوادونو کې د اسلام او جهاد په نامه یو شمېر زیاتو وګړیو ډېره زیاته شتمني تر لاسه کړې او د همدغو ناروا وو شتمنیو په زور پر خپلو هېوادوالو واکمني کوي. آیا د دغو دغه عمل اسلامي عمل دی او دوی په رښتینه توګه سوچه مسلمانان ګڼل کېدلی شي او که نه؟.

13- هغو کسانو، چې د افغانانو غیر عربي نومونه په عربي نومونو بدل کړل او خپل دغه عمل یې اسلامي وګڼلو، د اسلام د پاک او سپېڅلي سوچه دین د احکامو سره برابر دی او که نه؟.

14- یهودي امت، عیسوي امت او اسلامي امت د ابراهیمي ملت غړي دي او که نه؟ که چېرې دغه درې واړه امتونه د ابراهیمي ملت غړي وشمېرل شي؛ نو د دغو درې واړو امتونو تر منځ دښمني، جګړه او وژني روا دي او که نه؟.

15- په اسلامي امت کې د رامنځته شویو مذاهبو تر منځ دښمني، جګړې او وژنو ته په کومه ستر ګه کتلی شو؟.

16- زلمي "مومند " په خپلې لیکنې کې ږیرې ته سره ددې، چې سیاسي رنګ ورکړی هغه یې سنت موکد او واجب ګڼلې ده. مګر د طالبانو د نظام د سیاسي واکمنانو په ګروهه ږیره له فرضیاتو څخه ګڼل کېدله او چا، چې ږیره خریلې وه، هغه ته به یې ښه درنه سزا ورکوله. لکه ښکنځل، وهل او بندي کول. پوښتنه داده، چې ږیره سنت ده؟ واجب ده؟ او که فرض ده؟ دا ځکه، چې سزا؛ خو د جرم د ماهیت پر مخ ورکول کېږي؛ لکه د قباحت د جرم لپاره قباحتي سزا. د جنحې د جرم لپاره د جنحې د جرم سزا او د جنایت د جرم لپاره د جنایت د جرم سزا. که چېرې ږیره لرل فرض وي؛ نو تارک یې د جنایت د جرم مستحق دی. او که چېرې واجب وي؛ نو د جنحې د جرم د جزا وړ دی او که چېرې سنت وي؛ نو د قباحت د جرم د سزا وړ ګڼل کېږي. مګر طالبانو به بې له دې، چې د ږیرې د خریېلو د جرم ماهیت او نوعیت تثبیت کړي د جنحې د جرم سزا ورکوله. یعني په قول کې به یې د ږیرې خریېل عمل جنایت ګاڼه او په عمل کې به یې د جنحې د جرم سزا ورکوله. او په دې توګه د هغوی د قول او عمل تر منځ توپیر موجود و.

17- آیا مذاهب د سیاست د ځپو زېږنده ده او که نه؟.

18- ډېره غټه او هر څه د مخه لومړنۍ پوښتنه داده، چې آیا د دین یا مذهب په نامه د نورو ولسونو فرهنګي دودونه او کلتوري رواجونه له منځه وړل روا عمل دی او که نه؟ که روا وګڼل شي په کومو دلیلونو؟.

دغو پورتنیو پوښتنو ته که چېرې په رښتینه توګه ځرګندوني او معلومات وړاندې شي، زه باور لرم، چې خامخا او ارومرو هر وګړی به ووایي، چې: هر دین په خپل بنسټ کې نیشنلیزم دی. یعني ملت پالنه، ملت وینبونه، ملت روزنه او ملت جوړونه د هر دین د اصولو څخه ګڼل کېږي. لکه ځنګه، چې موسی علیه السلام هم خپل قوم یعني بني اسرائیلو ته دغه خدایي موهبت په لاس کې ورکړ او ویې ویلې: ای قومه زما ! که چېرې غواړئ، چې آزاد او خپلواک ژوند ولرئ؛ نو د عمالقه وو د قوم سره وجنګېږئ، هغوی له دې ښاره وباسئ او ښار تاسې ونیسئ، چې دا د لوی خدای(ج) وعده ده، او دغه وعده یوازې ستاسې له خوا د جهاد او جګړې له لیارې تحقق مومي.

لکه ځنګه، چې د موسی علیه السلام د مبارزې د زرې نچوړ وینو دا راته جوته کېږي، چې د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهال د سیمه ییزو او تولنیزو ولسي شرایطو تر مخه د ملت پالنې، ملت روزنې او ملت جوړونې لپاره د لوی خدای(ج) له لوري یو رنګ احکام او هدایات راغلي، او بیا د عیسی علیه السلام په مهال کې د ملت جوړونې، ملت روزنې او ملت پالنې لپاره د ځینو بدلونونو سره د لوی خدای(ج) له لوري بل رنګ احکام او هدایات راغلي او همدا رنګه د ابراهیمي ملت د بشپړې جوړونې، روزنې او پالنې لپاره د حضرت محمدصلی الله علیه وسلم په مهال کې د هغوی په وسیله د اسلامي امت د موجوده دین احکام او هدایات راغلي دي.

او همدا رنګ دا هم د منلو وړ برېښي، چې: د المؤمن سورآ د 78 آیت پر مخ د نورو ملتونو د جوړونې، پالنې او روزنې لپاره هم د هغوی د مهال د سیمه ییزو، ټولنیزو او ولسي شرایطو سره سم د احکامو او هدایاتو سره یو ځای استازي استول شوي وي.

ددې اصل پر مخ ویلی شو، چې هر کله او په هر ځای کې لومړی د ملت زړی لکه د بني اسرائیلو په څېر په یوه قبیله، څانګه یا ولس کې اېښودل شوې او زرغونه شوې او بیا ددغه زړي د ونې ښاخونو د نورو، ولسونو پر سر سیوری غوړولی دی.

دین، چې د ملت جوړونې اصلي جوهر دی؛ لکه د معمار په څېر یې هم د ملت د تعمیر د بشپړ اعمار لپاره له ژبې او وینې نه د خښتو، تیرو او سیمټو په څېر کار اخیستی دی. او دغه توکي لکه، چې د موسی علیه السلام په مبارزه کې وکارېدل، هر کله او د هر ملت په جوړونه کې هم کارېدلي دي، چې ځوک ترې سترګې نه شي پټولی او هېرولی یې هم نه شي. همدغه لامل دی، چې ګروهې او ولس ته په لنډه توګه د دین نوم ورکړل شوی او دغو دوو توکو یعنې ملت او عقیدې باندې د دین نوم اېښودل شوی دی؛ لکه، چې دین بې له ولسه، او ولس بې له ژبې څه ارزښت نه لري، همدا رنګه هم ژبه بې له ولسه او ولس بې له ګروهې خپل ځلښت نه شي ځلولی او ارزښت نه شي تر لاسه کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه

منظوم کلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

بولله

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
څه غوندې سوله
څه غوندې روغه
څه غوندې مینه- د وروروليۍ را
څه غوندې ژوند
څه غوندې خوند
يو څه ريښتينه- سمونولۍ را

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
هاغه د پلار
نغرې مې تود کړې
هاغه د کلي
وياله مې رود کړې
څه غوندې کښت
څه غوندې زرعه
په خپل پټي کې- د خپلولۍ را

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
د هجر شپه مو
چې پرې رڼا شي
چې يارانه مو
ښه په وفا شي
څه غوندې ستوري
څه غوندې سپوږمۍ
څه غوندې لمر- بيا پربلۍ را

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
چې واک مې خپل وي
په هر یو کار کې
چې ژواک مې خپل وي
په هر دیار کې
څه غونډې واک
څه غونډې څواک
یو څه غبنتلی- د ژوند بولۍ را

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
له ولږې نه یو
هېڅ چرته تللي
له وچکالیه
تښتو له کلي
څه غونډې اوبه
څه غونډې دانه
د ژوند درمند کې- دلۍ را

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
لږ څه خواږه کړه
دغه تراخه مو
لږ څه سیده کړه
دغه کاږه مو
څه غونډې هوسا
څه غونډې بسیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو څه نېکمرغه- د ژوند سلګۍ را

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
بیا مې تاریخ ته
سر لوړی بوځه !
بیا مې په سیمه
پوهیالي روزه !
څه غوندې بریا
څه غوندې غوریا
په هر مهال کې- د اتلولۍ را

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
دې بېلتانه یم
ډېر ځورولی
ډېرو وعدو یم
په زړه داغلی
څه غوندې وفا
څه غوندې وصال
د ژوند سندره- د ژوند ډولۍ را

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
بیا کړه زرغونې
وچې هیلې مو
بیا کړه ودانې
رنګې دبرې مو
څه غوندې هڅه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه غونډې وسه
دې مړوا یې تن ته- د ژوند ګولۍ را

❋❋❋

ای لویه خدایه!
ای لویه خدایه!
په هاغه بڼ کې
د پلار نیکه مو
وېتوکوه بیا
زړې اوده مو
څه غونډې ګل
څه غونډې تل
یو څه ښېرازه- د ښې سیالۍ را

❋❋❋

ای لویه خدایه!
ای لویه خدایه!
د سر شملې ته
پګړۍ رېښمينه
د خپو خپلۍ ته
جرابې ورېنه
څه غونډې نوې
څه غونډې ښکلې
تن ته جامې را- سر ته خولۍ را

❋❋❋

ای لویه خدایه!
ای لویه خدایه!
د فرید خان
د خوشال خان
د میرویس خان
د احمد خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه غونډې هوډ
څه غونډې هڅه
د پښتون والي- ریښتین ولۍ را

❋❋❋

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
زمونږ هرې پېغلې
هر یو زلمي ته
لا هم تر تله
هر یو بچي ته
څه غونډې ننګ
څه غونډې رنګ
څه غونډې وینه- د پلرګنۍ را

❋❋❋

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
دا پردېسي مو
ډېره اوږده شوه
دا بې وسي مو
لا هم توده شوه
څه غونډې وس
څه غونډې رس
په خپل هېواد کې- د نېکمرغۍ را

❋❋❋

ای لویه خدایه !
ای لویه خدایه !
څوک چې پر مونږ
سوچ کا د بلوسې
هغه هم ژر

(c) ketabton.com: The Digital Library

له منځه يوسې
څه غوندې دوستان
څه غوندې ياران
د ژوند پر سيمه- غاړه غړې را

❋❋❋

اى لويه خدايه!
اى لويه خدايه!
چې مو مشرانو
شمله شي لوړه
چې مو کشرانو
هڅه شي وړه
بيا مو هر يو ته
په ښې سيالۍ کې
لا ښه غښتلى- اس د سورلۍ را

❋❋❋

اى لويه خدايه!
اى لويه خدايه!
بيا مې امين کړه
هره غوښتنه
چې مې کړه وړاندې
لويه ښتنه
يو څه په ژوند کې
له برمه ډکه
له خپله وره- ډکه ځولۍ را

❋❋❋

بن جرمني
200/7/10

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زرغون خان نورزي په ياد

چې نه مې راځي سترګو ته هېڅکله هېڅ مهال
راځه خو مې يو ځلې په ورشو کې ته د خيال

هېڅ ومې نه ليدي که مې کتلې په هر لوري
له ښاخه مې د پوهې وشلېده د فکر تال

که وهم که ګومان دی، که مې دي څه نور حواسه
په لټه د تا ښکاري، ستړي ښه ملال

وښايه چې يې چېرې؟ او له کومه ځايه څارې؟
پر ما دې هغه شوي، چې راغلي پر بلال

د لمر په څېر ښکاره شه، تود مې کړه پر خپلو وړانګو
يخنۍ د بېلتانه ته کړه لمبه اور د وصال

دا څه د ژوند پر سيمه مې، د غم وريا راغلې؟
هر څوک دي نن د ښمن ته، د وژلو مې دلال

چې ورنګوي سيمه ښه، زما د تن په وينو
ګاونډ کې مې هر ځواک دی، راولاړ لکه دجال

کودي مې پر سر مات شول، د منګي زما د کور
اوبه مې لا هم وچې وې چې څښل مې په ټول کال

راوښايه وريا به د خوښۍ له کومې راشي؟
منګي به راته جوړ کړي د خوښۍ کوم يو کلال؟

بيا هم به پښتانه شي په دې سيمه د سيالۍ کې
سرلوړي، ښه هوښيار، بسيا ، نېکمرغه او ننګيال؟

را ياد مې زرغون خان شو د نورزيو د ټبر
هغه چې پښتو ناوې ته اوبدلو د سر شال

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه چې په مېرانه کې نامتو د پښتنو و
هغه چې د پښتو و د ادب د زنې خال

هغه چې به په ژبه د پښتو شعر ویلو
هغه چې د پښتو ادب ته وباښه جلال

هغه خو و د سیمې د ادب ښه پهلوان
هغه و په سیالانو کې، لا ښه غښتلی سیال

هغه رانه هېر نه کړې د پېړیو په اوږدو کې
هغه په یاد ساته، زمونږ د هریو فرهنګپال

ښاغلی هېواد مل چې په پښتو پښتون مین دی
په هکله د نورزي د لمانځنې وکړ سوال

ښاغلی هېواد مل دی او ښاغلي یې اندونه
ښاغلي دي کارونه لا ددغه هېواد پال

هوسا، بسیا، نیکمرغه او اوږد ژوند ورله غواړم
جنت کړې ور په برخه، بې خلله بې زوال

"انځور" نه کړې رنځور، چې لا تندی یې دی روښانه
له "ستوریو" کړې را ډکه هره خوا مې د هلال

ای ته چې نه مې ذهن کې ځایېږې، نه دې وینم
ساته ما "خاپی" هم له هرې پېښې د وبال

بن جرمني
3/3/2001

یادونه:

1. هېواد مل- زلمی
2. انځور- زرین
3. ستوریو- کبیر ستوری او زامن یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

طالب ته!

زه وايم په تا پسې، ته وايې په ما پسې
وايي نور عالم پر ما او تا پسې

خومره پسپسکې چې دي ما پسې
هومره پسپسکې دي هر چا پسې

دا خو دغه ژبه ده په خوله کې مو
اوړي چې را اوړي هره خوا پسې

جوړې کړې فتنې هر کله هر رنګه
راوړې د تيارو لښکر رڼا پسې

مه ګڼه سيالکره د سيالۍ په دود
هر څه که تباه شي په بلا پسې

هر څه ته اړتيا شته د ژوند سيمه کې
نه يوازې زېرمې د عقبا پسې

نه يوازې زه د ژوند اړتيا غواړم
ته لا ځغلې هم د ژوند اړتيا پسې

زه درته دعا د خير کومه تل
ته راته پرانيزې خوله ښېرا پسې

زه وايمه ورانې را ودانې کړه
ته مې ورانوې ودانې لا پسې

ما ګڼل چې تا سره به وپايم
تا کړمه له دې هيلې جلا پسې

زه وايمه غلې اوسه کار وکړه
ته کوې غوغا لا په غوغا پسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه وایم لومړی خو ځان غښتلی کړه
ته کوې کنځا په غښتلیتا پسې

خوا کې ګاونډیان شول اتومي طاقت
ته نه لرې هېڅ کله پروا پسې

غواړې رقیبان چې ځان پیاوړی کړي
ته لګیا د ډېرې په سودا پسې

هاغه د فساد لښکرو ولوټل
هر څه شتمنۍ مو د بابا پسې

هاغه غټ شریر جګړه مار اخلي لا
زمونږ د ستر دښمن نه وسلې لا پسې

هاغه د فساد او شر لښکر د بل
نه غواړي افغان ته ژوند هوسا پسې

وایه خپل راتلونکي ژوند ته څه لرې؟
ده چې توره شپه ستا د سبا پسې

ته وایې په فقر قناعت وکړه
کښېنه نور د لوی څښتن رضا پسې

فقر که د ژوند څه شتمني وي خو
ټول عالم ملنګ به وای په دا پسې

نه شته پر نېستمن څه فرایض د ژوند
نه ورځي ګدا ، هېڅ په ګدا پسې

ښه ده شتمني لا هم شتمن دي ښه
ځي ملنګ فقیر په اغنیا پسې

ووایه ! تا کړي دي بچو ته څه؟
وایې بد اورد چې په دادا پسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای چړي ! په خدای که به ملا شې ته
مه ځه نور په دې نیمګړي ملا پسې

هلته د مکې او مدینې تر منځ
شیخ ځي د خپل بت په تماشا پسې

دلته د اسلام په نوم بمونه خو
ړدي په ماتولو د بودا پسې

هلته د عبرت د ځای په نوم شي بت
دلته شي د کفر سل غوغا پسې

څه شوه که له پوهې برخمن نه یو
یا مونه شته سترګې ښې بینا پسې

ګوري به عالم په ښو رڼو سترګو
ستا سو د یو بام او دوه هوا پسې

څو پورې به شیخ زمونږ په غرونو کې؟
ګرځي به په ښکار لا د عنقا پسې

څو به زمونږ روا ته ناروا وایي؟
څو به ناروا کړي خپل روا پسې؟

څو به خپلو بدو ته ښه ووایي؟
څو به شیندي هره خوا بها پسې؟

بس دی دغه ټولې اعرابي کړنې
ځي دی نور له سیمې نه په شا پسې

هر چا لا له پخوا نه پېژندلی دی
دا ډاکو راغلی دی په غلا پسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای د انساني نړۍ دښمنه ژر
پورته به په دار شي په سزا پسې

بس دې چې وطن مو تښول ویجاړ شولو
څه خپلې کیږدۍ خپلې بیدیا پسې

پرېږده مو آرام ته چې سا وباسو
نور له دې تاړاکه په ویسا پسې

ډېر ولا ارمان د سولې روغې ته
پرېښودل کورونه په سارا پسې

دوې لسیزې تېرې په جګړو کې شوې
دریمه یې هم کاندي لا غړمبا پسې

وبایللو سر په دغو لیارو کې
چا چې ځان سپارلو په ریښتیا پسې

وایي چې د سولې لښکر درغی
دغه لښکر لا شي د جنګ بیا پسې

نه شته د دروغو او دوکو پایښت
هر څه رسوا کېږي په رسوا پسې

ښه ده چې په ډک زړونو له مینې شو
تل روان د ژوند ژواک په ښکلا پسې

ښه ده چې مو ژوند پیل شي خوږو باندې
دا د انساني ښکلې دنیا پسې

ښه ده چې وي سوله روغه جوړه تل
ښه ده چې وي دوه ورونه پخلا پسې

څو به په ترخو د ژوند اخته یو لا؟
څو به مو ژړا وي په ژړا پسې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو به وي رتل، وهل، وژل هسې؟
څو به وي آزار، بېګار، کنځا پسې؟

بس دی نور د زړونو آزار مه اخله
وتره ښه مـلا دې په دعا پسې

بس دي شړول، ويجاړول بس دی
بس دي نور وهل وژل د ستا پسې

کينه خپل "څاپي" ته د وروری په دود
واخله تري سبق د مينې لا پسې

بن، جرمني
20/4/2001

ځلوريزه:

اسوېلي

اسوېلي مې شولې وربخې په هوا کې
پر بلې بـه د غليم د کور د پاسه
د ړليو او ګوليو وريا وکړي
ښه عبرت به شي د هريوه بې پاسه

بن، جرمني
25/7/2004

برهان الدين رباني

ډېر خو يې زيرک هوښيار، زه به درته څه وايم؟
لا چې يې محيل مکار، زه به درته څه وايم؟

هر څه دې لوستلي دي، لا دې ښه زده کړې دي
فقه او فلسفه کې بار، زه به درته څه وايم؟

ما ګڼل عالم يې ته، شرعه کې قايم يې ته
لاړې د شيطان په ليار، زه به درته څه وايم؟

جوړ دې پاټکونه کړل، نېغ دې ټوپکونه کړل
شوې چې د تاريخ لوټمار، زه به درته څه وايم؟

هاغه د شمال توپان، دغه بيا د تابيان
شوې چې په دې رنګ غدار، زه به درته څه وايم؟

څه شوې هاغه لافې دې؟ لا هاغه ګزافې دې؟
هېر دې شولو مور او پلار، زه به درته څه وايم؟

بيا د سقاوۍ تکرار، ګټه وه دښمن لره
ورک شو په کې ستا اتبار، زه به درته څه وايم؟

غټ پروفيسر وايې، ځانته هر ميدان کې هم
نه کوې په حق اقرار، زه به درته څه وايم؟

هره کړنه هر کله، هاغسې بدل غواړي
هر يو ژغ لري ژغار، زه به درته څه وايم؟

هم يې په سياست کې پوه، هم په فراست کې پوه
اخلې د انسان آزار، زه به درته څه وايم؟

څوک چې نه شي کوم يو کار، هغه نه کړي هاغه کار
ته لګيا په داسې چار، زه به درته څه وايم؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ګڼل کاروان سره، د واړه تر منزل به ځو
واوښتې په منځ د لیار، زه به درته څه وایم؟

عقل نه دې وخوړل، پوهې نه دې وڅښل
لا چې یې په خرونو شمار، زه به درته څه وایم؟

نه پټېږي پټما پټ، ټولې پټ پټانې ستا
هر څه دې هر ځای او ځار، زه به درته څه وایم؟

اور دې چې بل کړی دی، سوځې به هم ته په کې
وایي د لمبو غرار، زه به درته څه وایم؟

هېر دې هاغه ورځې شوې، تا به چې جهاد ګاڼه
هېر دې شو هغه کردار، زه به درته څه وایم؟

هېر دې تقریرونه شول، هېر دې تاویلونه شول
تا به چې کول هزار، زه به درته څه وایم؟

هېر دې زمونږ وینې شوې، هېر دې زمونږ مینې شوې
هېر دې د شهید مزار، زه به درته څه وایم؟

هاغه شهیدان دې هېر، دغه یتیمان دې هېر
نه لرې له کونډو عار، زه به درته څه وایم؟

نن چې د دوستۍ په نوم کومه دښمني کوې
دی د دوه مخۍ اظهار، زه به درته څه وایم؟

تن کې دې غیرت نه شته، ځانته قهرمان وایې
شو ولس له تا فرار، زه به درته څه وایم؟

وګوره خپل ځان لره، نه شته کومه پته ستا
نه دې په هېڅ ځای قرار، زه به درته څه وایم؟

خوله خو یې درخیږي کړه، ستوني کې مړی غټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساتې لا په څېر د مار، زه به درته څه وايم؟

دغو خيانتونو دې، لنډ هر يو واته‌ن کړلو
ستا او د څوکۍ او دار، زه به درته څه وايم؟

حق دې ډېر کې غواړې، نه ګورې خپل شمېر لره
ته يو لړکی يې خوار، زه به درته څه وايم؟

هاغه هم ناحقه دی، بيا چې واکمني غواړي
ځان ګڼې دُر، دُرار، زه به درته څه وايم؟

پرېوتې مردارو کې، ژوند دې په مردارو شو
کړې لکه خنځير خرار، زه به درته څه وايم؟

ورکه تاجيکواله شه، ستا او ستا له ختې نه
دا و د "څاپي "آزار، زه به درته څه وايم؟

بن، جرمني
21/6/2001

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای زمانې!

راغی او لاړ کوم یو وار چې مې و
کوم د ځوانۍ ښکلی بهار چې مې و

خزان په خپلو څپو وځپلو
هاغه ګلبڼ ښه سمنسار چې مې و

دښمن د اور په لمبو وسېځلو
کوم یو د سر سیوری چنار چې مې و

ملا یې راماته کړه خو تېټ نه شو سر
پر دواړو ولیو د جنګ بار چې مې و

د بېلتانه د پوانو وشلولو
د ملغلرو کوم یو هار چې مې و

لا یې د غاړې غړوندی کړ راته
یو څه اومه د ګوتو تار چې مې و

د خپو له دوړو مې هم رونډ شو غلیم
هاغه هجرت نه په تلوار چې مې و

بېلتونه هر کله ښېرا درته کړي
هاغه زړګی درنه آزار چې مې و

وایه! چې تا به ترېنه څه انګېرل
ملي اتل او جګړه مار چې مې و

د زماني ملالې وزېږېدې
هاغه غلیم باندې ناتار چې مې و

بې له تراخو خولې ته مې رانغله خه
هاغه خواږه د خپل دیار چې مې وو

بیا به مې څوک پر خټکیو کړي یاد ؟
کوم د کندزاو د مزار چې مې وو

څوک به مې یاد کړي پر انګورو باندې؟
هاغه د پلار نیکه خمار چې مې و

لا به مې کله په نصیب کې شي هم
هاغه خواږه انار چې مې وو

څوک به لا وو ایې سندرې په کې
هاغه سر مسته کندهار چې مې و

لا به هم ښکلی کړي ادب د پښتو
ګل د نارنج د ننګرهار چې مې و

بیا به ودان شي له بنسته که نه؟
هاغه بغلان ټول شکرزار چې مې و

غلیم له بېخه راتاوه ونړاوه
کوم یو دېوال د ختو کار چې مې و

لغمانه وساته ښه برم د کاوون
هاغه د ژوند د اوبو سار چې مې و

هاغه سپین غر، هاغه شمشاد ولمانځه
ځلې د ویاړ او افتخار چې مې وو

هاغه پامیر او هندوکش ته سلام
هاغه بخدي هغه تخار چې مې و

هاغه چونغر د ګربتانو ځاله
هاغه له ښکلیو نه فرخار چې مې و

ای زمانې ! پل به مې پاتې شي لا؟
له دې پاته چار او ناچار چې مې و

نګسي سترګو پېښورو لا زده کړل
د کابلۍ زرکو رفتار چې مې و

هاغه منګي او منګوټې چې څه شول؟
هغو کې ډوب د زړه اسرار چې مې و

په ژوندانه را باندې تشې کړه تول
کوم کندولي پاتې انبار چې مې وو

وروسته تر مړینې مې قاضي به وي هم
ددې مهال یار او اغیار چې مې و

وای به لا هم په ژړا ژړا کې
دښتې او غرونه لاله زار چې مې و

لاړ په ارمان کې د مرګي کومي ته
هاغه "څاپي" دلته کوم یار چې مې و

خدایه ! جنت کې ورته ځای ورکړې ته
هاغه آشنا د تا په لیار چې مې و

بن، جرمني
29/7/2001

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوریزه:

دوړه

د جنون د سارا دوړه، د مجنون د مخ ښیښه ده
د ښکلا د میینانو، د فطرت د دود ریښه ده
څه د واک خبره نه شته، څه د ځواک پوښتنه نه شته
د څرخې که کومه پره ده، د ځغاستونکي که لا پخښه ده

بن، جرمني
2/9/2002

ترانه

جرګې د قامولۍ چې په هر ښار کې جوړوم
تقدیر مې د تدبیر ویاړلي چار کې جوړوم

پرون چې د یووالي غږ راته له بري خوا نه
تصدیق د هاغه غږ مې په دې وار کې جوړوم

څو ټول پښتون راټول په یو مرکز د قامولۍ شي
جرګې مې د نمرود د اورانګار کې جوړوم

د مینې ملغلرې د قامي وحدت په ګوتو
لیلا ته مې د غاړې ښکلي هار کې جوړوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاريخ دي رانښــودلي پـه ســنګر د اتلولۍ
دفتـر د نـام او ننـګ مـې پـه دې ليـار کـې جـوړوم

راتلولې هـرې خـوانـه چـې ريـښې د ګرېوانـه کـړم
تنـۍ مـې پـه شـلېدلي ګرېـوان تـار کـې جـوړم

پـرون کـه پېـښور و جرګـه ځـای مـو د يـو والـي
ګانـده بـه مـې جرګـه پـه کنـدهار کـې جـوړوم

چـې وو سـم سـر لـوړی ښـه د سـيمې پـر سـيالانو
شـمله د پـښتونوالي پـه دسـتار کـې جـوړوم

سـوګند مـې د "ځـاپي" شـه پـر شـهيدو ترمـو اوښـکو
ګـودر د مـستقبل مـې پـه تـګلار کـې جـوړم

بن، جرمني
20/8/2001

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساندې

بیا راوواته نمرود د زمانې
ورسره دي ډېرې سترې خزانې

د اتوم په وسلو هر چانه غښتلی
د جګړو لري هم ډېرې سامانې

ملا تړلی عزرائیل د زمانې دی
غواړي بوري کاندي مېندې پښتنې

د بشر د حق په نوم چې هر څه وکړي
غړوي هر کله هر ننګ ترانې

چې وژل ویجاړول وکړي هر چېرې
لټوي هر چاته هر نګه بانې

په ظاهره د پومبې غوندې پوست ښکاري
په باطن دی کلک په څېر د پوندانې

د افغان په ملک یې ودانګل خو پام کړه
هلته ډېر دي ازمایلي زمانې

څه د دروغو د دوکو خبره نه ده
اوربدلي لا هر چا یې افسانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مو مات شي ملي هوډ پر بمباريو
بيا رواني دي هغه رنګه کاني

هېڅوک نه شته چې د حق خبره وکړي
د نړۍ په خوله کې وختي داني

ګوره څنګه پر پښتون باندې يې بار کړل
د عربو د جرمنو پيماني

يو ورځ به له باطله حق جدا شي
ما ليدلي دي تر منځه يې پاني

هره لوېشت کې مو د سيمې له ظالمه
پاتې شوې د ظلمونو کهاني

نن ډالرو راته ړوند دوست او اشنا کړ
چاته وښيم د ظلمونو نښانې؟

کڼه شوې ده نړۍ پر دواړو غوږو
چاته يوسم د ژړا و بيانې؟

څو هېواد لره مو سوله روغه راشي
ورکوو به د سرونو نذرانې

د "څاپي "له خولې چې کومې "ساندې "اورې
د يتيمو سترګو اوښکو دي داني

بن، جرمني
7/11/2001

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثلوریزې

ثله؟

دغه هسک چې بیا غړمبېږي وایه ثله؟
دا سېلۍ چې بیا لګېږي وایه ثله؟

دلته هېڅچا ګل غوټۍ لیدلې نه ده
ګل له بېخه چې وچېږي وایه ثله؟

ثله؟

غرونه غرونه دې غمونه پر ما راغلل
دومره غم او زه ناتوان وو وایه ثله؟

ما خو هېڅکله ګڼلې داسې نه وه
تا چې کړم دومره حیران وو وایه ثله؟

بن، جرمني
20/11/2001

ثله؟

بیا غړمبېږي دا اسمان وو وایه ثله؟
بیا شوڼېږي دا توپان وو وایه ثله؟

په دې سیمه خو سپرلی راغلی نه و
دا راغلی بیا خزان وو وایه ثله؟

دلته نه و ثه شنیلي نه ثه ګلونه
شنیدې اور پروچ میدان وو وایه ثله؟

د بې وزلو پر کوډلو مو ده وشوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بمونو دی باران ووایه څله؟

کلی کور دی خالي شوی، افغان اوسي
آواره پر بیابان ووایه څله؟

وستلونه د جرګو شوي کندې
لا واټونه شولو وران ووایه څله؟

که جومات و که روغتون که مېلمستون و
پاتې نه شولو ودان ووایه څله؟

غرونه غرونه پر افغان راغلل غمونه
دومره غم او دا ناتوان ووایه څله؟

د عربو پر جرمونو سزا ویني
هر وګړی د افغان ووایه څله؟

د چنګېز په یاسا، بیا هر څه تباه شول
که نبات و که حیوان ووایه څله؟

دا نړۍ خو ډېره پراخه ده هر چاته
چا چې تنګه کړه پر ځان ووایه څله؟

په ډېر قهر او غضب وحشیانه کې
ورانوې افغانستان ووایه څله؟

دغې پښې د نړۍ پر هره څنډه
غورځنګي کړ هر ارمان ووایه څله؟

دا "څاپی" یوازې نه دی چې حیران دی
په حیرت دی ټول جهان ووایه څله؟

بن، جرمني
30/11/2001

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردېسه لېونتوب

مینه لکه اور دې چې وي بَل په لوی ځنګل پسې
دا پتنګ زړګی مې لېونی شو د اور بل پسې

هلته اور بند نه شته، اور دی بَل لا هم په شتو د ژوند
هره ځانګه، سته ده د غنچ او د بدل پسې

هره خوا به ګرځي په شلېدلیو ګرېوانونو کې
نه دي لېونیان په غم د ژوند شېدل بدل پسې

نه شته په نصیب د لېونیانو د خندا متاع
شمېري لېونیان لا د غم غوټې ول په ول پسې

مینه لېونی ده، لېونیانو سره مینه کړې
چېرته هوښیاران، چېرته له عقله شوټ او شل پسې

نه شي په دوکو او په چلونو خپلولی څوک
مینه بېګانه شي، که څوک چل وکړي په چل پسې

څه به له هوسا ژونده، خبرې لېوني ته کړې
هاغې لېونی خو، پرې یرغل کړی یرغل پسې

دا د لېوني د زړه د مینې له انګاره نن
هره خوا لمبې دي راختلې یو په بل پسې
مه وایه عاقله له هغې مبارزې نه څه
نه ورځي یاران نور د هغه رنګه تکل پسې

دا د لېونو د اتڼ څوښی بیا د چا په ویاړ؟
هره خوا ته غورځي، که ځدراڼ دي که منګل پسې

ډېر د ژوند کلونه د طبیب په اسره تېر شول
رانغی ښاغلی، د رنځونو د درمل پسې

اور په اوروربېږي، څه پردېسه لېونتوب دی دا؟
تورې بورې څاري د "څاپې" د ژوند اجل پسې

بن، جرمني
15/4/2002

ځلوريزې

پښتون

د پيرۍ او مريدۍ په تور مکتب کې
ښه يې زده کړله د پرديو غلامي
په تن لوخ په خېټه وږی لا تر څو
وي به هر کس او ناکس ته سلامي

بن، جرمني
30/4/2002

د ژوندون خبره

څومره ده ستره ستا د سترګو د افسون خبره
لاړه رسوا شوه په دې چم کې د مجنون خبره

چا چې خوړلی ستا د سترګو د غمزو غشه ده
هغه به څه اوري محشر کې د پاخون خبره

کوږو د سترګو هسې وځپل وګړي چې هم
پر سر د دار ګڼي لا هم ښه همايون خبره

مينه زمينه ده هر انسان ته د کمال تر پوره
مينې کې شته لا د ژوندون د هر مضمون خبره

مينه تا ده کړې د هر چا د ژوند ساړه اړخونه
مينې کې شته د تورو شپو د سباوون خبره

د بېلتانه خبرې ډېرې مو تر ميانه وشوې
بس نورو وکړه د دوه زړونو پيوستون خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرګ ناري مو يو پر بله سره ووهلې
راځه ! چې وکړو له دې وروسته د ژوندون خبره

څو به په پېښو کې وي پټې د رښتياوو بڼې؟
څو په تيارو کې به د شپو وي د پښتون خبره؟
څو به تراخه د ژوندانه ستونه ترخه کړي زما؟
څو به له غبرګې د ليلا وي د بېلتون خبره؟

څو له شمشاده له پاميره مې لا سر نه شي د ننګ
مه وايه ما ته د سپين غر او د کاوون خبره

په تکفيرونو به شي مړه چېرې د پوهې ډيوه؟
چېرې به مړه شي په نړۍ د پوهنتون خبره؟

هاغو تورزړيو کړه وستل د جرګو ونړاوه
بل ځای کې لمانځم به د مينې د آزمون خبره

د بودايي ګروهې لا هم ډېر پاګودونه شته دي
په لمرخاته اورم بنکاک نه د رنګون خبره

هېره له ذهنه به د هېڅ يوه افغان نه، نه شي
هاغه ترمنځ د اباسين او د جيحون خبره

څومره چې وژني ددې سيمې له وګړو نه څوک
هومره هم لا پسې کېږه شي د سمون خبره

تا د "څاپي" پر زنګانه پرون ويلي وو څه؟
څنګه دې هېره د پرون شوه د زنګون خبره

بن، جرمني
3/7/2002

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوښکې

چې د سترګو پر بڼو مې څڅېدلې
هغه اوښکې مې بهېږي نن له پوزې

خدایه ! زه خو یې ساتنه کې ناکام شوم
ملغلرې تر کنجکو بېرته بوځې

بن، جرمني: **11/8/2002**

افغانستان

کلي وران شوي، ولس نه شته، کنډوالې پاتې دي
ځمکه ده شاړه، بڼ دی وچ، ږنګې ویالې پاتې دي

له هسکه اور دی ورېدلی، هر څه سوي دي ټول
نښې د ژوند خو، بس ایرې خورې ورې پاتې دي

کابل، افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګور شو د ژوندیو کور

زړه مې د کابل په لور، سترګې پېښور ته
تن مې له هيلو سره، بيا يي د غه لور ته

خيال شو تصور کې ډوب، نه چې خپه راغلله
غواړي لېونتوب مې ځان، وغورځوي اور ته

هاغه د جنون سارا، ډک له غباره شوه
نه چې بيا د ماغ د چا، وسپارلو شور ته

دوړې په هوا شولې، توره تياره راغلله
برخه د بې وزلو ده، کلي ته او کور ته

کور، کلي، ښارونه مو، غرونه ځنګلونه مو
بيا په بې پروا توګه، وغورځېدل اور ته

ښځه له مېړه جدا، زوی جدا له پلاره هم
سپاري به سارا زامن، کله به بوري مور ته؟

بيا د زماني ظالم، ډېر په زور راغلی دی
ګور شو د ژوندیو کور، ژوند ننوت ګور ته

ډېرې بې حياوې دي، دا د زماني سترګي
تور وايي و سپينو ته، سپين وايي و تور ته

دغو غلچکو غوغاو، وشلول خپلوی مو زي
نه کا نور درناوی څوک لا چې ورور او خور ته

نه شته انساني مينه، وه چې زمونږ وينه کې
اوس د ښمن د سر ښکاري، ورونه لا خپل ورور ته

څه به په ښتانه وي دا، څه به يې ميړانه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کا چې کاته په ځير، خپل د تاريخ غور ته

پربږدئ چې په خپله ځي، دا د زماني مجنون
پلی په خپل واک کېدی، نه سپاري ځان سپور ته

زه مې مينه لمانځمه، ته وايه چې څه وايې؟
نه يم د تهران په لور، نه چېرې لاهور ته

دا د "څاپي" غاړه خو، کلکه له پولاده ده
خوشې به ځان ستړی کړې، نه کږېږي زور ته

بن، جرمني
29/8/2002

په ګوندۍ توګه

هر څه به د عيش مومي، وي چې په رندۍ توګه
مري به د توبو زاهد، خوشې په زندۍ توګه

ستا د تور وربل په لور، زړه او سترګې لا چې هم
خيال د تصور سره، ځي په ګړندۍ توګه

دوړې را رواني دي، ښکاري د جنون سارا
ډکه بړبوکو نه شوه، بيا په ښه توندۍ توګه

هره شېبه شمار سره، تګ د تن په لور لري
هسې مې د ساه په څېر، غم دی په ګوندۍ توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپين کاغذ به تور کړمه، وينه مې رګونو کې
اورد ترانو واخيست، راګ دی په هندۍ توګه

رنګ يمه ګلپاڼو نه، ستا په شبنمي خاطر
وږم سره الوزم، لمر ته سربښندۍ توګه

ساتمه په خيال کې چې، لا په هر مهال کې مې
ستا د نامه هر ټکی، ښه په اړوندۍ توګه

شمعې ته پتنګ راځي، ګل لره بلبلې لا
ما لره ستا مينه هم، راغله غړوندۍ توګه

مه وايه له عقله څه، واک د لېونيانو دی
غاړه کې ځنځير هسې، ساته په بندۍ توګه

نوم به د لندن اخلو، خيال به د مسکو ساتو
داسې مو د ژوند رموز، شو په بې خوندۍ توګه

غواړمه د مينې ژوند ، ژوند په مينانو کې
اوسې مې په زړه کې لا ، مينه په ژوندۍ توګه

څو به ستا په وړاندې هم، داسې په وحشت "څاپې"
اوښکې د ژړا څاڅي، ښه په بولندۍ توګه

بن، جرمني
2/9/2002

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناپوهي

درد او غم چې وي د ژوند د ونې سره
خوښي څه غواړې له داسې ونې بره؟

د زمري له خولې مرۍ لاس ته راوړل دي
پنځېدلی دغه ژوند دی جګړه وره

د ښکاري د دام د لومې بس ستایل دي
ګټه نه شته نور له ټایمز له آبزروره

تن او خېټه ده موخه د ساتنې
نور څه مه پوښته له خپله مهاجره

که پوهېږې له کړکېښنه ددې سیمې
ساده مه بوله بری پرې بهادره !

دغه دود دی منل شوی په هر ځای کې
قربانېږي زر له یو او یو له زره

د ازرښت په نوم نوښت دی دنیا ومنو
پام د لاس تله دې نه شي مروره

په بمونو چې دې رنګ په رنګ بمبارد کړ
اوس څه غواړې له دې ملکه کنډ کپره؟

چې وربشي خوري وري به ښه درانه وړي
بې له دې نه راته نه یې په کار خره !

پوهه هر کله ده غوره خدایه ! ورک کړې
ناپوهي بده بله مو له تېره

څو به غشي د تورونو په ما اوړي؟
څو به یم د غم لیندۍ ته برابره؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څو به لا پسې پردېس د بل هېواد يم؟
څو به هرې خوا ته ګورمه اوتره؟

څو به يمه بې پروا له ښو او بدو؟
څو به خورمه ګوزارونه سر په سره؟

ددې غم چاره به هله "څاپی" وشي
په پښتو سره چې شي ښه متهٔ وره !

چې توفيق د اتفاق وي څه غم نه شته
لاندې باندې، ښکته پورته، کوز او بره

بن، جرمني
3/10/2002

څلوريزې

چې وار زما شو

چا اړولي په سر جامونه
چاته دي ايښي ډک خمونه
چې وار زما شو، له بده مرغه
طالب رامات کړل، ټول بوتلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هجرت

ډېره ده ګرانه، د هجرت د پرديسۍ شپه
لا هم ترخه ده، د بېلتون د بې وسۍ شپه
خدايه! رامه وړې، پر هېچا بانديې
د يار د مينې، د مايوسۍ شپه

بن، جرمني

څپېره

ښکليو کې ښکلا شوه په ځلا چې نن
غم هم په څپو شو هره خوا چې نن
وبه خوري څپېړه د چوپتيا پر مخ
ښکلې د ښکلا ده، په خندا چې نن

* * *

ګونځونه

ستا د وچولي پر ګونځونو اوتو کېږي
زما د پوهې د کميس هره تړانګه
څه به خيروي د هغه سړي په کور کې
چې يې نه وي د ښېګڼو کومه وړانګه

بن، جرمني
17/1/2003

* * *

دعا !

دا پاتې ژوند وایم آرام کې دې شه
تل د خوښۍ خښناک په جام کې دې شه

په تن روغتیا په ژوند نېکمرغه شې
بری لا هم په هر اقدام کې دې شه

د زغره والو مشینګنو نه ډک
د دښمن هر لښکر په دام کې دې شه

دنیا ومنئ د ښه اغېز مهال کې
د لوړو غرو غرڅان په رام کې دې ښه

د ناکامیو ناهیلیو شې
بدل په ښو هیلو د کام کې دې شه

د تورې شپې چې کوم د پای ټکی دی
د سباوون ستوری په بام کې دې شه

هغه چې ته ورته ژغورنه وایې
د هر ژوندي واک په انعام کې دې شه
د نړیوالو د کاروان سره سم
دا زمونږ کور کلی په پام کې دې شه

سوله او روغه، رغونه مو بیا
د لاس په کار، د خولې کلام کې دې شه

که د سیالانو سره سیال شولې ته
ښه شابسی په ننګ او نام کې دې شه

چې په سلام شالوم درنښت دې وموند
غواړم درناوی هم رام رام کې دې شه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د پښتون ولس يو والی غواړي
ښه برکت په هر پيغام کې دې شه

سړی هغه دی چې يې خلک ومني
منښت د خلکو په دوام کې دې شه

د جګړه مارو ظالمانو پر ځای
عدل او انصاف قايم په قام کې دې شه

د مبارز "څاپي" دعا ده ربه
ښه اغېزه په هر کلام کې دې شه

بن، جرمني
1/11/2002

نه لمانځمه

لاړلې زړه نه زما، نور به دې نه لمانځمه
هېره کړه مينه مې تا، نور به دې نه لمانځمه

لاړلې او هېره دې شوه، مينه سپېڅلې زما
وه چې د ښکلا و ښکلا، نور به دې نه لمانځمه

خيال کې دې چې نه راځمه، خيال ته به مې نه راځې
دا مې ده د ژوند مدعا، نور به دې نه لمانځمه

زړه دې راته ژوبل کړلو، او سومه په اور د کرکې
مه راځه مې مخې ته بيا، نور به دې نه لمانځمه

تا خو په څو ځلې له ما، خپل مخ اړولی و

(c) ketabton.com: The Digital Library

واوښتې دا ځل له ما ، نور به دې نه لمانځمه

ماګڼل څو شپې به سره، خوا په خوا کې ووسو
لاړې لکه ګرد په هوا ، نور به دې نه لمانځمه

څومره چې مې وستايلې، څومره چې مې ولمانځلې
هومره دې کړم سپک د هر چا ، نور به دې نه لمانځمه

يو عمر دوستي وه سره، يو عمر د ژوند خبرې
کړله دې ټولو ته شا ، نور به دې نه لمانځمه

ستا درنښت هسک له لوري، مخه دا اندونو مې هم
واوښته دا ځل بله خوا ، نور به دې نه لمانځمه

اوس که په زرګونو ځلې، کوډې په کوډګرو باندې
وکوې هر رنګ پر ما ، نور به دې نه لمانځمه

شې که د هيلو انګازه، يا که د ژغورنې اسره
لا که شې په څېر د بودا ، نور به دې نه لمانځمه

هوډ د پښتونوالي نه مې، جوړ شو د ننګونو سنګر
نه ماتېږي هېڅکله دا ، نور به دې نه لمانځمه

مينه د رښتينو سره، کار د رښتينوالو دی
تا وکړه دوکه په رښتيا ، نور به دې نه لمانځمه

چول د بړبوکيو ته دې، پرېښودلم زه "څاپي"
زه او دغه وچه بيديا ، نور به دې نه لمانځمه

بن، جرمني
9/10/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زمانې ازمېښت

سترګو مې که هر کله له هره چا ژړلي دي
خولې کې مې که هر کله هم کلک سوکان خوړلي دي

ما د زمانې هر رنګ سیلیو مخ ډب کړی دی
ماته غلیمانو هم منګولې تل مروړلې دي

زه یم چې هر کله د ظالم پر ضد ولاړ یمه
زه یم چې هر کله توپانونه ودرېدلي دي

ما د خپلې سیمې سمندر په توپانونو کې
ډېرې بېړۍ هم لکه د نوح په څېر ژغورلې دي

ما له تیندکونو غورځنګونو ښه زده کړي دي
زه یم چې له هره چا مې لوبې تل ګټلې دي

ما د وچو غرونو وچ ډاګونو ژوند منلی دی
زه یم چې بچیان مې سرښندنو ته روزلي دي

چا راته د دین چا د مذهب خبرې وکړلې
چا راته له پلاره له نیکونو هم ویلي دي

څوک راته اریبن څوک د یهودو اولاد وایي
ډېرو په هر ځای کې له پښتو نه مې ستایلي دي

ډېرې مې د مینې ترانې د بزم سندرې لا
هر کله هر ځای کې او هر چا هم اورېدلي دي

کله هم د ژوند په تورو شپو او بدو ورځو کې
ډېر د غم دیوان مې زولنو کې هم تړلي دي

ما باندې لا هر کله هر چا هم بهانو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستر ستر توغندي د مرګاني ډېر ورولي دي

زه یم لا ژوندی د تاریخ هر یو پړاوونو کې
ما ته د ښمنانو په درناوي هم کتلي دي

ډېر د بری لیارې لا د ژوند په کړلېچونو کې
ما ته د پښتونولۍ قانون ښودلی دی

ما په دغې لیارې کې تر اوسه د بری سره
ډېر ښه ازمېښتونه د تاریخ پر مخ لیکلي دي

کله مې خندلي په شېبو د ژوند خوښیو کې
کله مې د غم په هر ګړۍ کې هم ژړلي دي

مه وایه جانانه ! چې ګرېوان دې ولې څیرې دی؟
ما خو ګرېوانونه ستا په مینه کې څیرلي دي

مه وایه چې ولې پښې بیلې او سپېره ګرځې؟
دا مې ستا په مینه کې له څېرمې هم منلي دي

مه وایه چې څنګه هم نالوستي پاتې شوی یې؟
دې ستم هر کله ولسونه ډېر ځپلي دي

مه وایه په تېښته پر تا ټوله نړۍ ډکه شوه؟
دغسې حالاتو ولسونه تل پاشلي دي

مه وایه غلیم خو پر تا لوبې رنګ په رنګ وکړې؟
داسې پېښې ډېرې پر ما هر کله راغلې دي

زه د زمانې په ازمېښتونو کې لا پروت یمه
ما ته د "څاپي" ترانو هر څه هم سپارلي دي

بن، جرمني
20/10/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

افقي او عمودي څلوریزه:

ژړا

د ژوند	په غم	یم سرګردان
په درد	اخته یم	سر په بیابان
په چیغو	ژاړم	خوار او حیران
ژاړم	اوتریم	څیرې ګریوان

بن، جرمني
20/10/2003

د لمر څرک

سپوږمـــۍ خــــانــــدي ســـــتوري نــاخــــي
د تـــورتـــم شــــپـــــبـــو پـــــر غـــــاړو
چـــې د شــــپـــو جـــــنـــازې درومــــــــــي
د لـــمــر څــــــرک ســـر پـــــــــــــــــــه ولاړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په رنګونو د لمر وړانګو
هره ورځ هره شېبه ژوند
د نرۍ شونډې انګېري
په رنګونو کې نخېږي

❋ ❋ ❋

د پنځ ښې ښکلې مسکا ته
د رازونو په خېرلو
فلسفي په سوچ کې تللي
دماغونه ستړي شوي

❋ ❋ ❋

بيا به وړانګې راخورې شي
بيا به ګل په خندا شنه کړي
د ښکلا له پراخه هسکه
د سحر د ګرېوان وښکه

❋ ❋ ❋

بيا به ژوند پر سيمه راشي
وږمه ييز به چاپېريال شي
شنيلي به وتوکېږي
ګل غوټۍ به وخندېږي

❋ ❋ ❋

د لمر ورځو په کاروان کې
نېکمرغۍ د ژوند اسرې ته
بدرګه به زېرى راشي
ورين تندى به د هر چا شي

❋ ❋ ❋

بيا به سوله روغه راشي
بيا به ورونو غوندې يو ځای
زمونږ پر سيمه پر هېواد
پر تاتوبي شو آباد

❋ ❋ ❋

ددې زېرې د راوړونکي
درودونه به پرې وايو
ستا مينه به کوو تل
لمانځنه به کوو تل

❋ ❋ ❋

بن جرمني
1/11/2003

❋ ❋ ❋

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه چې پخلا شو

څو به د سیلۍ کړي زما د ژوند متاع پر باد باد
خاوره به مې شندي هرې خوا ته له بنیاد باد

زه لوګی لوګی ستا په مجمر د سپېلني په څېر
ته لګیا پوکی کوې د ظلم او د بېداد باد

زه د خپلې سیمې د تاریخ د سر د تاج ویاړ
زه به دعاګانو د هر چا کې یم هم یاد باد

تا که د خځلې غونډې سپک کړمه عجب نه دی
الوځوي ځمکې نه هوا ته هم پولاد باد

ما له مرورو شونډو ستا نه پېرزو کړې وه
ګونډې د ګلونو په وږمو به مې کړې ښاد باد

کله نه چې لګي ستا له مهره له غضبه هم
چېرته وداني چا ته پرېښوده آباد باد

نه وای که وږمې د نارنج ګل او د نرګس په کې
وو به سوځوونکي همېشه جلال آباد باد
ما په ژوندانه کې ټول امرونه ستا منلي دي
مه وایه چې نه راځي له تا د اعتماد باد

ما مې خپلې وینې د رودونو سېلابونه کړل
تاته په وړیا کې شو ترلاس پښتون آباد باد

ګورو به چې څه کوي لولۍ د زمانې دلته
واچاوه په غاړه ورته هار د انقیاد باد

مه ګڼه خیر خوا د زمانې دنیا ومنۍ په دود
څوک چې په دماغ کې خپل لري د استبداد باد

(c) ketabton.com: The Digital Library

بندې کړه د بلوسې د سیلۍ ځپې دې بندې کړه
پرېږده چې یې وازې پر ما ولګې آزاد باد

وخاته پر لوړو د لوی خدای د ارادو سره
خپور به هرې خوا ته شي د مینې د زوزاد باد

راشه چې پخلا شو ددې ژوند شېبې را لنډې دي
نه کړي کومه ګټه پس له مرګه د فریاد باد

ښه ده پخلاینه د دوه زړونو مرورو تل
داسې په فطرت کې د "ځاپي" ده د نژاد باد

بن، جرمني
11/11/2003

د سیاست لوبغاړي

سر مې مات شو ستا په کاڼو، خون یې تویلاړ
ورسره مې افغاني ښایسته خوی لاړ

بیا له هرې کورنۍ نه، ستا له بدو
لوخ لغړه که ماشوم و، او که لوی لاړ

پچه وخته په نوم، د بې وزلانو
مور او پلار په ژړا پاتې، ورنه زوی لاړ

مینې زړه کې د خدای مینه لټوله
خیال له وېرې نه، بهر په جستجوی لاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حیرت د زماني له بدو چارو
په ناڅاپه مې له سره هر یو موی لاړ

ددې چاري به چاره له چانه غواړم؟
هر یو غړی مې د کور چې په هر سوی لاړ

لا د ننه کور ته نه و ننوتی
د عمرونو مسافر مې بیا له کوی لاړ

چا چې چور او چپاول او وژلې وکړې
د ولس واک بیا په لاس کې د هغوی لاړ
د زرګونو انسانانو مې قاتل هم
وایه بیا هغه کابل ته په کوم روی لاړ؟

د وحشت د خاوندانو چې وار راغی
شرافت د ټوپکیانو په ولجوی لاړ

د ملګرو ملتونو خو ترش نوم دی
په رینبتیا کې هر استازی هم د دوی لاړ

که د کین و که د ښې و، چې خوږمن و
له هېواده مو په شور او په های هوی لاړ

ستا د عطرو له دکانه، زما په چم کې
په بدل د ګل د وږم ګنده بوی لاړ

په ناحقه به وي غورځي د طنین
له انګرېزه که دې خوا ته کوم یو ګوی لاړ

عاقبت به ارتاوېږي و ګړنګ ته
څوک چې دلته د دښمن په تګ او پوی لاړ

"څاپیه" ستاسو د سیاست دغه لوبغاړي
د ماشوم غوندې هر یو په پټاټوی لاړ

بن، جرمني
17/12/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژوند

ژوند هر ګوره يوه ساه ده   دغه ساه د ژوند نښا ده
څو نښې يې هومره پايي   په دې شان د ژوند بقا ده
نور څه نه مومې په تن کې   يا ژړا ده يا خندا ده
په دې دواړو کې به اوسې   که تياره ده که رڼا ده
که خوښي ده او که غم دی   څه تقدير دی که قضا ده
نور څه نشته په دا منځ کې   يا ثواب دی يا ګناه ده
خپلو کړنو ته به وينې   که جزا ده که سزا ده
له رنګونو نه ده جوړه   که دا ځمکه که فضا ده
بس د پل د پاسه پل دی   که دا خاوره که هوا ده
پاتې کېږي به و بل ته   که زما ده که دتا ده
څه چې وايي هغه اوري   که دروغ دي که رښتيا ده
دغه ژوند کله هينداره   مخامخ او شا په شا ده
په هينداري کې مخ ګوري   چې څټله که صفا ده
په دې دوو کې واکمن يې   که روا که ناروا ده
د ژوند پای سره به مخ شي   که دا نن دی که سبا ده
له "څاپي" نه که يې اورې   بس يوه د خولې دعا ده
ښه کوه چې ښه ښکاره شې   په ښېګڼه کې ښکلا ده
يارانه کې تل پېښېږي   که وفا ده که جفا ده

نور دې خوښه چې څه غواړې
د ژوند مخه درته وا ده

بن، جرمني 25/12/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوريزه:

ازمېښت

يو ښه ازمېښت و د مهال خو په لاسونو د بل
د ېري ځېري شولې رسوا چې وې په دروغو پټې

هاغه د مينې د خدمت د صداقت مدعيان
په حقيقت کې د خيانت او دښمنۍ وې ستې

بن، جرمني 25/5/2004

خيال او اميد

چې نه رسي انسان ورته، هغه دي دا دوه ځيزه
د خيال د ورشو ځنډې او سراب د اميدونو

دا ژوند خو د هر ژوي دی هر ځای هره شېبه کې
روان په دغو لیارو او په دا سې بهيرونو

بن، جرمني 2/6/2004

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترانه

دا مو ده ځمکه، دا مو اسمان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی
دا پر مونږ گران، افغانستان دی

دلته اوسېږو، دلته وسېږو
دلته په مینه، ښه هوسېږو
دلته مو غم دی، دلته ښادي ده
دلته هر کار ته، ډېر ښه هڅېږو
دلته به مرو هم، دا مو ارمان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دلته مو وروه، دلته مو پلارو
دلته آباد وو، دلته مو کارو
دلته نیکونه، دلته نیاگاني
دلته مو هر څه، ښه اعتبارو
دلته به اوسو، دا مو مکان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دا مو اوبه دي، دا مو هوا ده
دلته مو کور دی، دا مو فضا ده
دا مو ده خاوره، دا مو بادونه
دا مو ده سیمه، دا مو ښکلا ده
دا ټول ټبر مو، دلته ودان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دا مو کیږدۍ ده، دا مو اورونه
دا ورشوگاني، دا ځنگلونه
دا مو څړځای دی، د اوړي ژمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مو دي دښتې، دا مو دي غرونه
دا مو دي واورې، دا مو باران دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دا مو دی لمر، دا مو سپوږمۍ ده
دا مو دي ستوري، دا مو بلۍ ده
دا مو انګړ دی، له پرورو ډکه
دا مو ده مېنه، دا مو ګلۍ ده
دلته مېشته يو، دا مو ايمان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دا هديره ده، دا مو وستل دی
دا مو حجره ده، دا مو هوټل دی
دا مو مشران دي، دا مو کشران دي
دلته هر کار مو، په مينه مل دی
د ژوندانه مو، تاريخ روښان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی

دا مو نغری دی، له اوره ډکه
دا مو دی ثلی، ښه اسمان ثکه
دا مو جومات دی، د کلي منئ کې
دا مو لمونئونه، له عيبه سپکه

دا مبارز "ثاپی" ورته روان دی
دا مو نړۍ ده، دا مو جهان دی
دا پر مونږ ګران، افغانستان دی

بن، جرمني: **10/7/2004**

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغزن خوبونه

بېګاه مې شپه وه پر اغزنو، لېونو خوبونو
یم تر سهاره کړولی، د غربت غمونو

چې به مې خوب راغی د سترګو د بڼو څوکو ته
لکه ګربت به په هوا کړم، د غرور موجونو

د خیال څپو کې به تر لوړو نا پیدا سیمو ته
ور الوتمه پر رنګینو، زر زري وزرونو

کله به هم لکه ګولۍ شومه بښوه را لاندې
که مې کتل وم په لګیا، پر چوند خي ټوپونو

د اند ېښنو سره یو ځای به د خیالونو څپو
هم به په دښتو کې کړم پلی، هم پر لوړو غرونو

شبېه ادم، شبېه ملک، شبېه ابلیس به شومه
د ناستې ځای به مې لمبه کړ، په دا درې خوبونو

کله ګیدړ، کله لېوه، کله زمری به ومه
کله د سپي غوندې هر څوک به مې داړل داړونو

کله باچا، کله ګدا، کله مریی به شومه
کله اسیر، کلک په ځنځیر، رنګ په هر رنګ تورونو

کله حاکم، کله محکوم، کله د دواړو ترمنځ
هسې هر چا به یادولم په هر رنګ نومونو

کله قاتل، کله مقتول، کله وارث د دواړو
کله قاضي به وم عادل، سر په فتوی حکمونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله به هم د خپل وطن په هوا والوتمه
وم به هوا کې په هر رنګه غور ځنګي چورتونو

چې به پر سر د خپلو ورانو کليو ورسېدم
شوم به په ياد کې د هجرت د پېښور کمپونو

کله به مو ړوم د جهاد پر بسپنيزو پيسو
کله به وږی وم اخته، په درد او غم رنځونو

کله به خوښ وم له مشرانو د جهاده خو بيا
زړه به مې تور شو د سياست له تور مخيز کارونو

کله به وم لکه د بوش او د شارون جګړه مار
غره پر شوبلو، توغند يو، اتومي بمونو

ټولې نړۍ ته به مې ورکړل چېلنجونه هر رنګ
د ژوبلې، وژلې، د ورانۍ، د رنګ په رنګ کامونو

کله به ځان مې اسامه غوندې نامتو ليدلو
په پټو پټو، يرغليزو، توپاني سوچونو

کله به وم زه د مسکو د کرملن مانۍ کې
کمې کتل وم به په خپلو کنډوالو کورونو

کله به هم د واشنګټن سپينه مانۍ کې ومه
ګرده نړۍ به مې د باو لاندې نيول امرونو

په سپينه خوله په چينګو داړو د ګيدړو غوندې
وم به په منډه هره خوا ته په هر رنګ چلونو

لکه ابليس به وم غره پر دښمنۍ د انسان
په نړۍ واله جاسوسۍ او انګرېزي چمونو

په دغو هسې رنګا رنګه مړ خوبجن خوبونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

له درد او غم، له رنځه ډکو اندېښنو خيالونو

شپه مې سبا شوله د لمر په تمه پاڅېدمه
لمر را ونه خاته هر ګوره په دې زمونږ بامونو

ورځ په تيارو کې شوله تېره، بيا د شپې له لوري
دا دی روان يمه پر سترېو د وحشت ګامونو

ده وېروونکې زما د خوب د وېښتياوو نړۍ
چا ته وښايمه مخ پټ د وېرې ډک رازونو

هغه هوښيار دی چې د خپل د ورور په وينو باندې
توره تېره کړي هر څه خپل کړي، د پيسو مالونو

د منصبونو د رتبو په هوس ورور وژني
بمونه واچوي هر رنګ په هر کلي، ښارونو

دا مبارز "څاپی" له چا څنې پوښتنه وکړي
چې په هېواد کې لمبې خېژي د جګړو اورونو

بن، جرمني: **22/6/2004**

(c) ketabton.com: The Digital Library

کباړ

چې مو نیت شو د یو بل په لوري شاړ
هره خوا شوه د کر ځمکه لکه کاړ

ننګیالي مو د وطن سر په کفن شول
زماني کړو د بې ننګو خلکو پاړ

مساپر مو د عمرونو انتظار
په کوم لیاره چې راغلي وو هم لاړ

د وفا غونډه مې هیڅ نه ده لیدلې
د وعدو د غونډو جوړ د بیړو باړ

په وعده کې به وفا و برېښي کله؟
ددې غونډې که څوک ناست دی که ولاړ

په عمل کې چې څوک نه شي ښکارولی
دغه ټکی د وفا دی ولې کراړ؟

هر وګړی د خپل چم چې چېرته وینم
په زړګونو دي غمونو کې لتاړ

یو لښکر د بېلتانه د غم راغلی
مخامخ دی د مین پر کوریې باړ

کوم امید مې چې لاره د ژوند له وېرې
د دښمن د ستر آفت په اورکې لاړ

هره تیږه هر کمر کې ددې غرونو
زماني ده نښه پرېښې د هر تاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ظالم له زوره او ظلمه او ناتاره
هر وګړی د افغان شو لکه ساړه

د "ثاپي" د ژوند متاع يې تار په تار کړه
لا هم پلوري په هر چا لکه کباړ

بن، جرمني: **10/8/2004**

❋❋❋

ثلورمه برخه

متفرقه ليکونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستی لیک:

بن، جرمني د 2001 کال د سپتمبر میاشت

ښاغلي جمهور رییس بوش

کله چې په افغانستان کې طالبان په واک کې راغلل، داسې وانګېرل شوه، چې: CIA او ISI د هغوی ملاتړې دي.
د افغانستان ډېرکي ولس "پښتنو" د دغې انګېرنې په مخ ویتېیله، چې د طالبانو ملاتړ وکړي، په دې کار کې دوه دلیله موجود وو:
1- د امریکې د ولس سره ښه دوستي او نېکه وروګلوي.
2- د طالبانو سره جګړه به د ISI سره جګړه وي. د ISI سره جګړه به د CIA سره جګړه وي او د CIA سره جګړه به د امریکې د متحده ایالاتو د ولس سره جګړه وي.
نو له دې امله افغان ولس د طالبانو په ملاتړ ودرېد او په دې لیاره کې یې په سلګونو زره انساني قرباني هم ورکړه.
خو زموږ د ولس دغه د دوستۍ او ورورګلوۍ ښه نیت او عالي انساني احساسات دادی تاسو ښاغلی بوش د سپتمبر د یوولسمې نېټې د خواشینونکې پېښې له امله، چې زموږ هر افغان هم پرې زښت زیات خواشینی شوی دی، په دښمنۍ واړوله او په خپل ستر پوځي ځواک مو افغانستان او افغان ولس د بمباریو او تباهیو تر تهدید لاندې ونیولو. هغه هم د اسامه بن لادن په بهانه.
زموږ هیله داده چې: که چېرې په رښتیا سره تاسې ښاغلی بوش غواړئ، چې عدالت تامین او تطبیق شي، لومړی باید خپل د زنې لاندې د CIA هغه کسان، چې په دې تېرو درې لسیزو کې یې په افغانستان کې د خپلو غلطو پلانونو او پروژو په پلي کولو سره د افغان ولس په نزد ګناهکاره دي محاکمه او په سزا ورسوئ. په دوهم پړاو کې د پاکستان ISI او ورپسې بیا د طالبانو غوړونه ومنبئ.
د ستا CIA او د پاکستان ISI جمع د روسانو KGB هر یوه په خپل وار زموږ هېواد او ولس سره دښمني کړې ده. KGB د خپلو شوروي پوځونو جمع افغاني کمونستانو زموږ په هېواد یرغل وکړ. موږ یې ووژلو، ورټلو او زموږ هېواد یې د لس کلني جګړې په ترڅ کې د ړنګ او د خاورو سره خاورې کړ.
CIA او ISI زموږ په هېواد د مجاهدینو په نامه یوه کوچنۍ سکتاریستي ډله واکمنه کړله، د کورنۍ جګړې اور یې بل کړ، د هېواد اقتصادي، فرهنګي او ټولنیز بنسټونه یې ونړول. پر کنډوالو یې بیا طالبان راوستل. د طالبانو د ډلې په واکمنولو سره زموږ پر هېواد او پر ولس د سکتاریستي ډلې توره وژونکې او ورانونکې څپه لرې وغورځول شوه. یو څه امنیت، یو څه هیلې او یو څه رڼایي وځلېده؛ خو په خواشینۍ سره دغه ټولې هیلې د اسلام په نامه، د عربو فرهنګي یلغار په توره پرده کې ونغښتلې او په اورکې وسوځولې شوې.
CIA او ISI په خپلو صادرو کړیو مجاهدینو او طالبانو سره نه یوازې، چې زموږ اقتصادي، کلتوري او ټولنیزه بنسټونه ونړول، چې زموږ د ټولنې ډېر کلک فرهنګي بنسټ (پښتونولي) ته یې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرکونی ګوزار ورکړ.

د CIA او ISI د دغو ظلمونو د پاسه اوس تاسو ښاغلی بوش هم غواړئ په خپلو بمونو او راکټونو زموږ د ولس د مېلمه پالنې اداب او کلچر نابود کړئ.

که اسامه تروریست وي هغه؛ خو عرب دی نه افغان. که اسامه تروریست شوی وي، هغه به د عربو د داعیې له مخې وي، نه د افغاني داعیې پر بنسټ کوم، چې نوموړي د CIA او ISI له خوا د طالبانو د زبېږدو نه لا ډېره موده دمخه په افغانستان کې زموږ د ولس پر ولیو سپور کړل شوی و.

خدای(ج) مه کړه که تاسې هم پر افغانستان نظامي حمله وکړئ او افغانان ووژنئ په دې صورت کې به د افغان ولس په نزد تاسې ښاغلی بوش، برېژنیو، ISI, CIA, KGB مجاهدین، طالبان او بن لادن به په یوه قطار کې راشئ او د افغان ولس د قاتلانو په حیث به تاریخ ته وپېژندل شئ.

له دې کبله د دې لیک په وسیله له تاسو ښاغلي بوش نه غواړو، چې د افغانستان او افغان ولس د تباهۍ په ګناه کې تر هغه مهاله پورې، چې د CIA او ISI ګناهګاره واکمنان نه وي محاکمه او مجازات کړي، پر افغانستان باندې خپل بمونه مه غورزوئ. که چېرې تاسو د ګناهګارو وګړو د مجازات څخه دمخه پر افغانستان بمونه وغورځول، افغان ولس به پر تاسو ښاغلي بوش او د CIA د ګناهګارو وګړو پر ضد د ستاسو د هېواد په عالي محکمه کې دعوی وړاندې او تاسو به محاکمې ته کش کړي.

د اسامه بن لادن د لانجې د حل لپاره زموږ مشوره تاسو ته داده، چې د امریکې د ولس د درې ادیانو یعنې یهودي، مسیحي او مسلمانو ټولنو دیني درې کسیزه هیئت دې د طالبانو سره د بن لادن لانجه د خبرو له لارې حل کړي. موږ دغه د حل لیاره ځکه غوره ګڼو، چې طالبان ځانونه دیني ډله ګڼي، چې د دیني ډلې په ژبه او منطق دیني ډله پوهېږي، نه سیاسي ډلې ټپلې.

په دغه لیاره کې ستاسو پاملرنه ژر تر ژره را اړول غواړو، څو د یو بل ستر مصیبت له مخه مخنیوی وشي.

په خورا درناوي

خان مبارز "څاپی".

❋❋❋

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قبايلي مېرمنو د خير ښېګڼو ټولنې مشرې درنې
خور ډاکټر بېګم جان!

سلام او ښې چارې!

ماته د پوست له لیارې د نوي ژوند خپرونې دوې ګڼې را ورسېدلې، ومې لوستلې او ستاسو هلې ځلې مې د قبايلي مېرمنو د چارو په هکله د ستايلو وړ وميندلې.
رینښتیا، چې قبايلو ته او بیا قبايلي مېرمنو د ژوند هر اړخيزو چارو ته تر اوسه پوې هېچا پاملرنه نه ده کړې. زما هيله داده:
لکه څرنګه، چې ستاسو د خپرونې له اهدافو څخه ښکاري په هماغه توګه په دې لیاره کې به لا پسې اغېزمن ګامونه پورته شي. په دې هکله لکه څنګه، چې تاسو هم انګېرلې ده د پښتني سيمې او بالخاصه د قبايلو د مشرانو، روحانينو، سياسي ګوندونو، فرهنګي کړيو، پوهانو او هنرمندانو هر اړخيز ملاتړ تر لاسه کول د وخت يو کلک لومړنی ضرورت دی. له لويه خدايه ښاغلي ګورنر صاحب سيد افتخار حسين شاه، تاسې خور او ستاسې د ټولنې اغېزمنو ملګريو هريو: ډاکټر شېرزمان "طايزی"، شېرشاه "ترخوی" ډاکټر زلمی "شهريار" او نورو ته د لا پسې اغېزمنو ګامونو د پورته کولو توفيق غواړم.
په پای کې دغه ټکی هم يادوم، چې: که چېرې په خپرنيزو چارو کې د پښتو واحد ليک دود مراعت شي او همدارنګه د انګليسي نومونو د ليکلو سره جوخت د پښتو نومونه هم وليکل شي، ډېره به ښه وي، لکه هسپتال سره "روغتون"، يونيورستي سره "پوهنتون" او داسې نور.

روغ، هوسا، بسيا، نېکمرغه او برياليي اوسئ.
ستاسو ورور
مبارز "څاپې" بن، جرمني 10/8/2002

***

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښاغلي عطامحمد "شېرزي" د سترګو لیدلي حالاتو پر کتاب څو خبرې

د 1357 هجري لمریز کال د غوبي "ثور" په پېښه کې، چې کیڼ لاسو په قهر آمېزه توګه په افغانستان کې واک تر لاسه کړ. زه په لغمان کې بندي شوم، کله، چې له بنده ووتم، بغلان ته لاړم، په بغلان کې زما د پخوانیو دوستانو له ډلې نه یو کیڼ لاسی د ولایت د مستوفي په توګه ټاکل شوی و هغه، چې زما له راتګ څخه خبر شو، زه یې مبلمه کړلم، کور ته یې ورغلم، په کور کې یې د مور او پلار نه سربېره خویندې او ورونه هم ورسره وو. د خبرو اترو په ترځ کې یې له ما نه وپوښتل، چې بهر ولس زموږ په هکله څه وايي؟ ما ورته وویل: د خلکو تر منځ ګنګوسې دي، چې روسان به ډېر ژر پر افغانستان راودانګي، خلقیان به وټکوي او پرچمیان به د واک پر ګدۍ کېنبنوي، لکه څرنګه، چې په بخارا کې پېښه شوه، په هماغه توګه به روسان پر افغانستان هم واکمن شي.
هغه راته بې له کومه ټاله وویل، چې: دا د دښمنانو له خوا دښمنانه پروپاګنډه ده.
د هغې شپې له مېلمستیا نه دا درویشت کاله تېر شوي دي، هغه مستوفي هم نور ژوندی نه دی؛ خو څه، چې د 1357 کال نه را په دېخوا پېښو سره په سرو ښودله او څه، چې ګران لوستونکي د درانه ښاغلي عطامحمدخان "شېرزي" د سترګو لیدلو حالاتو په دې لیکلې شوې ټولګې کې لولئ، زما د هغې شپې هغې کتې مټ رښتیاوالی ښيي، چې هماغسې په افغانستان کې په پرله پسې توګه را پېښې شوې بدمرغي په دې کې ده، چې زموږ ولس تل د خطر زنګ د خطر د پېښېدو نه مخکې وهلی دی؛ خو پر ولس واکمنې ډلې خپل غوږونه کاڼه اچولي، یا دا، چې پرې هېڅ نه دي پوهېدلي.
په هر حال ما، چې خپل ښی او کیڼ لاس پېژندلی، په ګران هېواد افغانستان کې راته د تاریخ ډېره توره څېره د شاشجاع څېره ښکاره شوې وه؛ خو ددې ټولګې د محتویاتو په مخ او همدارنګه په کال 1371 هجري لمریز کې، چې پر افغانستان کوم مصیبت واکمن شو، او بیا د افغانستان دا ننني حالات، چې د امریکایانو او د هغوی د متحدینو ځواکونو په ډاګه کړي ښکاروي، چې:

اوس به خاندي شاه شجـــاع
پر ببرک او ظاهر شـــــــــاه

یعني شاه شجاع به پر ببرک کارمل خاندي او وايي به، چې: که زه د انګرېزانو د پوځونو په زور پر افغانستان باچا شوم، خپل عمل مې خیانت وګاڼه او ځان مې خپل ولس ته وسپاره؛ خو ته، چې د روسانو پر ټانکونو سور افغانستان ته راغلې او واکمن شوې، خپل دغه خاینانه عمل ته دې د ژوند تر وروستۍ سلګۍ پورې انقلاب وو ایه څو، چې د روسانو په لمنه کې دې د کمونستانو ستر مشر "لېنن" ته ساه و بخښله.
همدارنګه شاه شجاع به پر ظاهرشاه هم خاندي، او وايي به، چې: که زه د انګرېزانو د پوځونو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلم، د باچا په مرتبه کې وم. مګر ته، چې د امریکایانو او د هغوی د متحدینو په زور راغلی یې "د بابای شورای نظار " په درجه کې شوې؛ نو په دې توګه زه تر تا ډېر سپین یمه. یعنې ما د انګرېزانو په زور پاچاهي ګټلې وه؛ خو تا د امریکایانو په زور د "بابای شورای نظار " درجه وګټله.

د پای ټکی:

د افغانستان د معاصر تاریخ د لیکلو په چارو کې په دې اند ، چې: د یوه هېواد د سیاسي پېښو په هکله په رېښتینه توګه موْرخین دي، چې قضاوت کولی شي. ښایي د افغانستان رېښتینو موْرخینو ته د ښاغلي شېرزي صاحب دغه د سترګو لیدلي حالاتو لیکل شوې ټولګه به یوه باوري سرګېنه وګڼله شي.

په درنښت

مبارز "ځاپي "بن، جرمني.

14/11/2002

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلن ليک

ګرانه او عزتمنده !

السلام عليکم ورحمآ الله وبرکاته !

د ډيورنډ کرښې د جنوبي آسيا او په خصوصي ډول د پښتون/ افغان قوم په تاريخ، کلتور او اقتصادي سيمه ييز انډول باندې ډېر ژور اثر غورځولی دی. او اوس هم پښتون/ افغان قام ددغې کرښې د منفي اثراتو تر مخه په څلورو ټکړو تقسيم پروت دی. د ډېر افسوس خبره داده، چې پښتون/ افغان قوم تر ننه پورې ددغو منفي اثراتو جوت احساس نه لري.

موږ هم ددغه احساس د را ژوندي کولو لپاره د اکتوبر 15 او 16 په پېښور پرېس کلب کې دوه ورځنی کانفرنس رابللی دی. تاسو ته په دې کانفرنس کې د شرکت او خپلې رايې د اظهار دعوت درکوو.

هيله ده، چې د قومي ارزښت په دې مسئلې باندې به موږ ته د تعاون لاس راکړئ او خپل ګډون به يقيني کړئ.

ستاسو د ځواب په طمع

محمد افضل خان

مرکزي صدر، پښتونخوا قومي پارټي

درشخېله. کال: 2003

فون نمبر: 5958333 -0936

(c) ketabton.com: The Digital Library

دروند مشر ښاغلی محمد افضل خان لالا !

هیله ده روغ، جوړ، هوسا، بسیا، نېکمرغه او بریالی واوسې. د لوی خدای(ج) په دربار کې دعا کوم، چې تا دې موږ ته ډېر کلونه نور هم ژوندی ولري.

زموږ مشره ! د ډیورنډ د کرښې په هکله ستاسو له خوا تجویز شوی پربس کانفرنس ته بلنلیک راورسېده. ماته له وجایبو څخه وه، چې په دې کانفرنس کې مې برخه اخیستې وای، او د خپلو مشرانو حکیمانه وینا وې مې اورېدلې وای؛ خو په خواشیني سره باید عرض وکړم، چې د ژوندانه د ځینو راپېښو شویو معاذیرو له مخې بریالی نه شومه، چې دغه وجیبه ادا کړمه.

له دې امله د خپلې ناسوبتیا د ښنخنې له غوښتنې سره جوخت د ډیورنډ د کرغېړنې کرښې په هکله د کانفرنس برخه والو ته خپل پیغام په لاندې ډول وړاندې کوم او د هغوی برې غواړم:

زموږ په سیمه کې د زماني له ظالم، جابر او استکبار نه راپاتې یوه هم د ډیورنډ کرغېړنه کرښه ده، چې یو واحد ولس یې په ځو ټوټو وېشلی دی. څرنګه، چې خان لالا هم انګېرلې، په هماغه توګه دغې کرښې ډېرې سیمه ییزې ناروا او ناجایزې اغېزې هم له ځانه لرلې دي، چې له هغو اغېزو نه یوه دغه هم ګڼلی شو: په افغانستان کې ډېره موده کېږي، چې د اسلام او دیموکراسۍ په نومونو هلې ځلې رواني دي، څو د افغان له خولې نه پښتو ژبه وباسي او په بدل کې ورته په خوله کې پارسي ژبه ورننباسي. په همدې توګه په پاکستان کې هم د اسلام په نوم د پښتون/ افغان قوم له خولې نه پښتو ژبه وېستله کېږي او په بدل کې ورته په خوله کې د اردو ژبه اېښودل کېږي. دغه پښتون/ افغان قام سره دښمنانه چال چلند ، چې په ډېر زور او شور سره لا هم روان دی، د همدغې کرغېړنې کرښې د ناروا او ظالمانه اغېزو څخه شمېرل کېږي. تر څو ، چې دغه کرښه پرته وي، او په دې توګه د پښتون/ افغان قام په څو ټوټو وېشلی پاتې وي، تر هغو پورې به هم د پښتون/ افغان قام د ژبې او فرهنګ سره دښمنانه چال چلند روان وي. دا ، چې لوی خدای(ج) په خپلې حکیمانه ارادې سره لومړی پښتو ژبه خلق او بیا ورته پښتون/ افغان قام ورپېژندلی دی، څو د پښتو ژبې ویونکې و اوسي؛ نو که څوک د پښتون/ افغان قوم د ژبې، ژوند او ژواک سره دښمني کوي، هغوی د لوی خدای(ج) د حکیمانه ارادې دښمنان هم دي، که دا د اسلام په نوم هم وي.

ددغې خبرې پر بنسټ او دا، چې پوهان وايي: په اتفاق او یو والي کې ژوند پروت دی؛ خو په بېلوالي او بېلتانه کې مړینه. غوره به وي که د پوهانو د ارشاداتو په رڼا کې د بېلتانه د بیدیا له تورتم نه د یو والي د ښار د روښانه ژوند په لور روان شو ، څو زموږ راتلونکی پښتون/ افغان قام د یو والي او اتفاق له خوږو نه برخه من و اوسي. که داسې نه کېږي؛ نو د تل لپاره به لکه د تېر په څېر د بېلتانه د بیدیا د بربوکیو په څپو کې ورک او نابود پاتې یو.

د یو والي د ښار په لور د ستاسو د یون د برې په هیله

مبارز "څاپی" بن، جرمني.

1/10/2003

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګري ملتونه، لویه جرګه
او
اساسي قانون

دا خو دویاړ خبره ده، چې د افغانانو تاریخي د جرګو او مرکو کور دی او لویه جرګه د افغانانو د پرېکړو خورا ستره عنعنوي مرجع ګڼله کېږي. دغه دود او دستور، چې له پېړیو راهیسې د یوې خورا منلې عنعنې په څېر پر افغانانو درنښت لاره، دا سې ښکاري، چې د عیسوي میلادي 2001 کال د سپتمبر د میاشتې د یوولسمې نېټې د ناوړو پېښو نه را وروسته او د امریکايي ځواکونو له خوا د طالبانو د اسلامي امارت د رنګولو سره جوخت د ناوړه ملنډو او سپکاوي سره مخ شوې ده. د مثال په توګه په عیسوي میلادي 2002 کال کې د اضطراري لویې جرګې په نامه په کابل کې د یو شمېر ایلا جاري وګړو له خوا د ملګرو ملتونو په سر پرستۍ یوه غونډه جوړه شوه او ځومره، چې د لویې جرګې د دښمنانو له لاسه کېدله، هغومره یې دغه درنه جرګه سپکه او بې ارزښته کړله، چې افغانانو لا څه، چې نړیوالو هم په خپلو غوږونو واورېدل او په خپلو سترګو یې ولیدل.

لکه څرنګه، چې ملګرو ملتونو د بن د پترس برګ په غونډه کې له افغانانو سره جفا وکړه، په هماغه توګه یې په اضطراري لویې جرګې کې هم خپله جفا تکرار کړله، چې وروسته بیا پښېمانه شول؛ خو په خواشینۍ سره دادی بیا هم ولیدل شول، چې ملګرو ملتونو پر هماغه پخوانۍ لیارې تګ پیل او په کابل یې د 2003ع کال لویه جرګه د یو شمېر پېژندل شویو ټوپک والاوو او جنګي جنایت کارانو د رابللو سره جوړه کړله.

ددې لویې جرګې او د اضطراري لویې جرګې تر منځ توپیر دغومره و، چې یو شمېر زیاتې مېرمنې ورته رابلل شوې وې نور؛ نو همامغه غرو او همامغه کرېوړی. د لویې جرګې دودیزه عنعنه نه وه رعایت شوې، د ولس مخور کسان لکه ولسي مشران او ولسي قانون پوهان ورته نه وو رابلل شوي، او که د ګوتو په شمېر څو کسان رابلل شوي او راغلي وي، هغوی ته؛ خو هېڅ واک نه و، چې د خولې کومه خبره یې هم کړې وای. لکه څرنګه، چې نړیوالو اژانسونو په خپلو خبرونو کې څرګندې کړلې، دغه دواړه په نامه یې لویې جرګې په تهدید، تخویف، تطمیع او سیاسي پټو معاملو پیل او هم په تهدید، تخویف، تطمیع او سیاسي پټو معاملو سره پای ته ورسېدلې.

افغانان لکه څنګه، چې د بن له غونډې نه خواشیني او مایوسه پاتې شوي وو، په همامغه توګه له په نامه اضطراري لویې جرګې څخه هم مایوسه شول او دادی په دې دریم ځل د کابل د اساسي قانون د لویې جرګې له خوا هم مایوسي او پرېشاني ته وسپارل شول. دا په دا، چې په دې جرګه کې، چې کولای شو هغه د دودیزې لویې جرګې سپکاوی وګڼو، لکه څرنګه، چې د ځینو پر ولس او وطن مَینه وکیلانو غوښتنې وې، د جنګي جنایت کارانو، ملي خاینانو او د ولس او دولت د مالونو او جایدادونو د لوټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارانو د پوښتنې او محاکمې په هکله کومې پرېکړې ونه شوې. د دغې لويې جرګې په نامه، چې کومې د اشخاصو پټې سياسي معاملې او تفاهمونه د کاغذ پر مخ راغلې، هغه د جرګې د وکيلانو د خبرو او څېړنو تومنه او پانګه نه ګڼله کېږي. دا او د اسې نورې غټې غټې نيوکې شته، چې د جرګې مشروعيت تر پوښتنې لاندې راولي او د لويې جرګې په نامه د اساسي قانون متن حقوقي ارزښت او اعتبار ته زيان او تاوان رسوي. افغانانو لکه څرنګه، چې پخوا تر دې د پرديو امرونه او هدايات نه دي منلي، په راتلونکي کې هم جوته خبره ده، چې د چا په نغوته او سپارښت خپلو ملي ګټو ته شا نه شي اړولی. په دې توګه لکه څرنګه، چې د ملګرو ملتونو د سولې پلان د بن په غونډه کې ناکامه شو، په هماغه توګه د هغوی د سولې هلې ځلې د کابل په اضطراري لويې جرګې کې هم بې نتيجې پاتې شولې. او اولس د پخوا په څېر د ټوپک والاوو او جنګي جنايت کارانو په يرغمل کې پاتې شو. دا دی دغه په کابل کې د اساسي قانون د تصويب لويه جرګه هم لکه څرنګه، چې په تهديد، تخويف، تطميع او د اشخاصو په پټو سياسي معاملو پيل شوې وه په هماغه توګه د يوې ستړې اختناقي فضا په سيوري کې د ناوړه سياسي معاملو سره پای ته ورسېده، چې د افغانانو د دوديزې لويې جرګې سره يې هېڅ اړخ نه لګاوه.

په پای کې بايد ووايو، چې د داسې جرګو د پرېکړو د پيل کېدو چانس ډېر لږ تر سترګو کېږي. دا ځکه، چې ولس د پخوا په څېر د جنګي ډلو ټپلو په يرغمل کې پرېښودل شوی، او په وطن کې د امنيت او ډاډ ډېنې غم هم هېڅ نه دی خوړل شوی. پر دې سربېره د ولس له خوا دغه اساسي قانون ته هم د تهديد، تخويف، تطميع او د سياسي معاملو د قانون نوم ورکول کېږي، چې په دې توګه د قانونيت ارزښت ته يې ډېر زيات تاوان رسېږي.

مبارز "څاپې" بن، جرمني
6/1/2004

پرانستی ليک:

د ډيورنډ د کرښې په هکله

د بي بي سي پښتو پروګرام ته!

ډيورنډ د زمانې د غاصب مامورو، د غاصب د کرښې له امله د افغان ولس دوه ټوټې شوی؛ خو ولس دغه کرښه په دې څه د پاسه يوه پېړۍ کې هم هېڅکله ونه منله. او س يې هم په هېڅ توګه څوک نه مني. که چېرې او سنۍ په کابل کې ناسته واکمنه ډله دغه کرښه په رسميت وپېژني، د دوی دغه کار هېڅکله او په هېڅ توګه قانوني او حقوقي بڼه نه لري او د منلو وړ نه دي. ځکه، چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. دغه واکمنه ډله د ولس له ملاتړ نه بې برخې ده.
2. دغه واکمنه ډله د بهرنيو ځواکونو له خوا کابل ته راوستل شوې.
3. ددغې واکمنې ډلې ساتنه لا تر اوسه پورې د بهرنيانو د ځواکونو له خوا کېږي.
4. په دې ډله کې هغه کسان دواک خاوندان دي، چې په پاکستان کې روزل شوي، او افغانستان ته صادر شوي دي.
5. په دې ډله کې ددې پر ځای، چې د افغانستان لوړو ګټو ته درناوی وشي، د ګاونډيو هېوادونو د ګټو پلوي کېږي.
6. دغې ډلې، چې د ملګرو ملتونو په مرسته او ملاتړ کومې لويې جرګې راغوښتې وې، په هغه کې د اختناق او تهديدونو له امله د افغانستان د ګټو پلويانو ته که کوم يو و ، ددې وسه نه وه، چې خپله خبره هم وکوي.

دا او داسې نور غټ غټ ټکي شته، چې اوسنۍ واکمنه ډله نه شي لا ، چې حق هم نه لري د ډيورنډ د کرښې په هکله خبرو ته کښېني.

سربېره پر دې د حقوقي بنسټونو پر مخ هم يوه خبره، يو کار يا يوه موضوع، چې په يوه پېړۍ کې چا نه وي منلې؛ نو هغه به اوس څوک ومني؟ او څنګه به د منلو وړ وګڼل شي؟

زما په اند په دې هکله بيا په اوسنيو شرايطو کې، چې په افغانستان کې يو ملي، قانوني او د ولس له ملاتړ برخمن حکومت نه شته، هېڅکله او په هېڅ توګه ضروري نه برېښي، چې خبرې وشي، نه پوهېږم بي بي سي په دې هکله څه هدف لري؟ بي بي سي؛ خو دا شل کاله وشول، چې په خپلو دري، پارسي او تاجکي پروګرامونو کې لګيا ده وايي، چې: ايران، افغانستان او تاجکستان پارسي ژبي هېوادونه دي. آيا هغو افغانستان ليدلی يا افغانستان ورته ويلي دي، چې پارسي ژبی هېواد دی او که نه؟ په افغانستان کې؛ خو پارسيان د نورو لږکيو ډلو په ډله کې يو ډېر کوچنی اقليت دی. ښه به دا وي، چې بي بي سي خپلې غلطۍ پرېږدي او نور افغانستان ته د پښتو ژبې هېواد ووايي. ځکه، چې افغانستان پښتنو جوړ کړی او پښتانه په افغانستان کې تر نورو ټبرونو نه لا هم يو غټ ټبر دی، چې د نوي اساسي قانون د تصويب په لويه جرګه کې هم په ډاګه شوه.

په خورا درناوي

جنوري 2004ع کال

مبارز "ځاپې" بن، جرمني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حرکت

د حرکت په نامه له حرکته ډکې د لومړنۍ خپرونې لومړنۍ ګڼې یوه ګڼه د درونډ مشر ښاغلي "حرکت" له خوا راکړل شوه، چې په خوښۍ او په مینه مې سر تر پایه ولوستله، د خوږو ګڼو او ګڼلو سره یو ځای ښې فلسفي او سیاسي مفاهیم او مطالب په کې ځای په ځای شوي او د حرکت او خوځېدنو تاندې هلې ځلې هم په کې ځلېدلې وې. دغه لامل و، چې زه یې وپارولم د حرکت د خپرونې د ستایوال په توګه څو ټکي د خوښۍ ملغلرې تویې کړم؛ نو لومړی مې د حرکت د توري په معنی د پوهېدلو لپاره د پښتو پښتو تشریحي قاموس پاڼې پرانیستلې او په 1680یم مخ کې مې داسې ولوستل:

حرکت ***Harakat*** خوځېدنه، ښوربدنه، خوځې، د سکون ضد. د حرکت قانون "فل" وایي، چې: ټول نړیوال یو له بله سره تړلي او یوه مرتبطه واحده دستګاه ده. په همېشني حرکت او بدلون کې ده او هېڅ شی پر خپل حال نه پرېږدي. سکون او تغیر نه کول فقط ظاهروي. د همدې تغییر په اثر هېڅ مطلق او ابدي شی وجود نه لري. هر څه نسبي او تېرېدونکي دي. مکانیکي حرکت، بیولوجیکي حرکت، ټولنیز حرکت، فکري حرکت.

انتقالي حرکت "جغ" ریوولوشن: د ځمکې هغه حرکت ته وایي، چې ځمکه د یوه شمسي کال یعنې 365 ورځو 6 ساعتو 9 دقیقو او 11 ثانیو په جریان کې پر خپل بیضوي ډوله مدار باندې، چې د محیط طول یې 931 میلیونه کېلومتره دی د لمر په شاوخوا چورلي. د دغه حرکت په نتیجه کې څلور ګوني موسمونه پیدا کېږي او شمسي اعتدال او انقلاب پېښېږي.

وضعي حرکت "جغ" اوتېشن: د ځمکې هغه حرکت ته وایي، چې ځمکه په 23 ساعتونو او 56 دقیقو کې د لویدیز نه د ختیز و خوا ته پر خپل محور باندې وچورلي. د دغه حرکت په نتیجه کې شپه کېږي، ورځ کېږي او د وقتونو تغییر، د ځمکې په کره کې د سرعتونو تغییر، د بادونو د استقامت تغییر او د فرار قوه منځته راځي.

دا وه د حرکت د توري لغوي معنی او مفهوم. اوس به وګورو، چې د "حرکت" خپرونې په خپلې لومړنۍ ګڼې کې د حرکت له توري نه څه انګېرلي دي؟ دغې خپرونې په خپل لومړي مخ کې د "یادونې" تر سر لیک لاندې په یوه برخه کې داسې څرګنده کړې، چې:

حرکت په عالم اسباب کې د خدای(ج) د لوی علم د عامې قانونمندۍ او د هغې د ټولو خصوصي حالتونو په پروسه کې د ټولو پدیدو د ظهور او متقابلو اړونده مناسباتو د علت او معلول سبب ګڼل کېږي. دا لوی جهان موجود دی ځکه، چې متحرک دی او متحرک دی ځکه، چې موجود دی.

متفاوت، رنګا رنګ او متغیر دی. دا جهان هغومره ابدي دی لکه څومره، چې حرکت ابدي دی. لوی خدای(ج) د خپل لوی علم د عامې قانونمندۍ له مخې د لوی جهان او حرکت متقابل ابدیت او موجودیت یو تر بله سره لازمي ابدي علت او معلول او همداسې قایم بالذات او خلل نا پذیر ګرځولی او یوازې د قضا او قدر د لوی علم د جبر او اختیار له مخې په هغې کې تغییر او تصرف ممکن ګڼل کېدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي.

د حرکت ددې يادونې په يوه برخه کې د سياسي لوري په هکله هم لولو ، چې: موږ دغه ډول ټولې پديدې نسبي ګڼو ؛ نو ځکه د لومړۍ ورځې څخه وايو ، چې: موږ هېڅکله بې طرفه نه يو.

هو ! حرکت هر کله خپل لوری او خپله خوا لري او همدغه لوری او خوا د حرکت په حرکت کې د پايښت او تسلسل لامل ژوندی ساتلی دی. لکه، چې د نړۍ په ابديتوب کې وينو که ذره له حرکته پاتې شي، که شمال ونې او بوټي ونه خوځوي. که د لمر وړانګې ونه ځلېږي، که وربځې ونه ورويږي، که اور لمبه ونه کړي، که هوا ونه چلېږي، که زړي زرغون نه شي او که د انسان او حيوان په بدن کې سا ودرېږي؛ نو هر څه به پای ته رسېدلي وي. همدغه خبره ده، چې وايو: حرکت کې برکت شته او برکت د ډېرښت، د ښېګڼې او پايښت ښنه ده.

خوځېدنه، هلې ځلې، پاڅېدنه. زغاسته، انګېرنه، کړنه او وينه. دا ټول په حرکت کې نغښتي او حرکت د لوی خدای(ج) د پنځونې د قدرت له ښنو څخه شمېرل کېږي. لکه، چې د کوچني انسان په بدن کې سا غوټې وهي او ځي راځي.

لکه، چې وايي:

چې غوټې پسې وهي په لاس به در شــــــي
چا ويل چې پـــــه درياب کې ګوهر نه شته

ما د حرکت د خپرونې په تل کې د سمندر د تل په څېر ډېرې ملغلرې وليدلې، ښايي د ژوندانه د سمندر د ماهو ګانو ورته پام شي او د هغو د راوېستلو لپاره په حرکت راشي او په پرله پسې غوټو وهلو د ژوند ښکلې ملغلرې ددغه سمندر له تل څخه راوباسي.

مبارز "څاپی" بن، جرمني.

26/6/2000

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ماخذونو فهرست

د کتابونو نومونه

ګڼه	د کتابونوم	ليکوال	د چاپ ځای
1.	د قرآن کریم پښتو تفسیر		مکه مکرمه سعودي عربستان
2.	د اریانا دائرآ المعارف پښتو	د افغانستان د اریانا دائرآ المعارف ټولنه	کابل
3.	پښتو - پښتو تشریحي قاموس	د علومو اکاډیمي کابل	کابل
4.	استعمار او ناسیونالیزم	ښاغلی استانه ګل "شېرزاد"	پېښور
5.	د دعوت خپرونه	خپرونکی ښاغلی طارق "بزګر"	ناروې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارز ځاپی

مبارز ځاپی اصلاً د لغمان ولایت د الیشنګ د ولسوالی، اوسېدونکی دی، چې بیا وروسته یې د بغلان په ولایت کې استوګنه غوره کړه. نوموړي د هیواد په مختلفو اداري ځانګو کې کار کړی دی. وروستی ماموریت یې د لغمان ولایت د اداري مدیر په حیث سرته رسولی دی.

د ۱۳۴۱ هـ ش کې یې شعر و شاعري پیل کړې، ژوبل احساس یې د هجرت او پردیسی ژوند لومړی، ګلپاڼه یې دویمه او زرپاڼه یې دریمه شعري مجموعه ده. په ۱۳۵۷ کال پېښور ته مهاجر شوی او د څه وخت د تېرولو وروسته جرمني ته تللی، چې لا تراوسه پورې په جرمني کې اوسي.

چاپ چارې: د دانش خپرندویې ټولنې تخنیکي څانګه
Tel/Fax:+92-91-2564513/E-mail:danish2k2000@yahoo.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library